

www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

БН	2.40	КМ
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	15.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

16. 1. 2009. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXXI • ЦЕНА 99

БРОЈ 2971

НАША КОВАНИЦА

**СТЕФАН
НЕМАЊА**

**СКОТ
ПРОТИВ
АМУНДЗЕНА**

КАКО СУ ПРИПИТОМЉАВАНЕ ЖИВОТИЊЕ

За све од 7 до 107!

43 513

Фирма

Веровали или не!

У КОВЧЕГУ, КОПИЈИ БОРБЕНОГ АВИОНА „ХОКЕР ХАРИКЕН“, САХРАЊЕН ЈЕ ТЕРИ ПРЕНЕРГЕСТ, БИВШИ ПИЛОТ ИЗ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА.

ТОАЛЕТИ У ВАСИОНСКИМ ЛЕТЕЛИЦАМА ИСПИРАЈУ СЕ ВАЗДУХОМ А НЕ ВОДОМ.

ПРВА ЖЕНА ГОНДОЛИЈЕР У КАНАЛИМА ВЕНЕЦИЈЕ ПОСТАЛА ЈЕ 2007. ГОДИНЕ АЛЕКСАНДРА ХЕЈ.

7-29

© 2007 Ripley Entertainment Inc.

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• циркус, реч латинског порекла, која означава круг или подијум кружног облика, настао је у древном Риму ■

••• реч џудо значи „нежан начин“. Ова борилачка вештина, која се развила у Јапану у 19. веку, постала је олимпијски спорт 1964. године ■

••• пре него што је шећер ушао у употребу, људи су као заслађивач користили мед ■

••• будистички свитак штампан између 704. и 751. године у Кини најстарији је постојећи штампани текст који се чувао у Јужној Кореји ■

••• прва фабрички направљена табла чоколаде појавила се 1819. године у Швајцарској ■

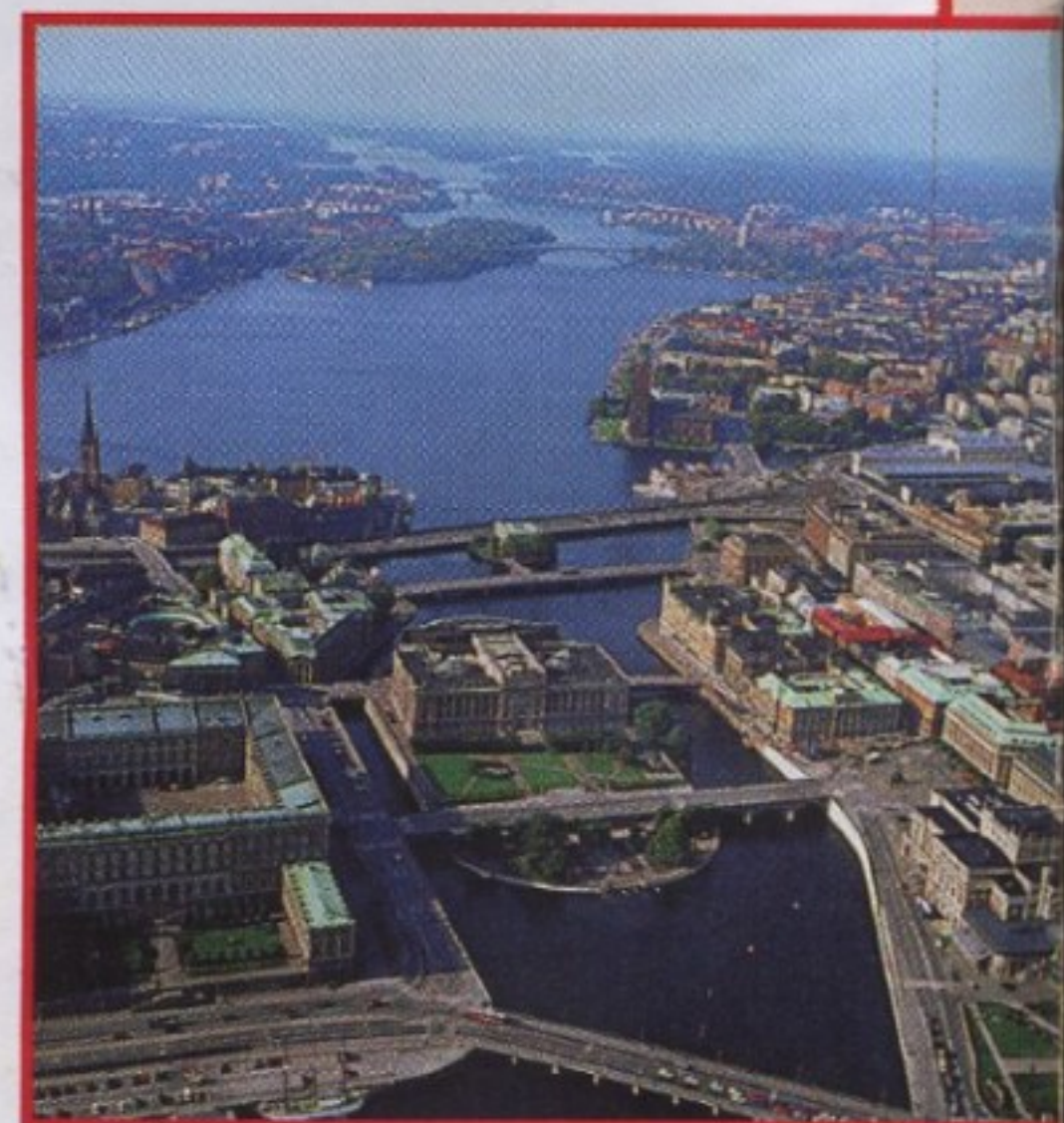
••• прва микроталасна пећница произведена је у Сједињеним Америчким Државама 1947. године ■

••• највећа шума на свету је четинарска шума (тајга) у Сибиру која прекрива површину од једанаест милиона квадратних километара ■

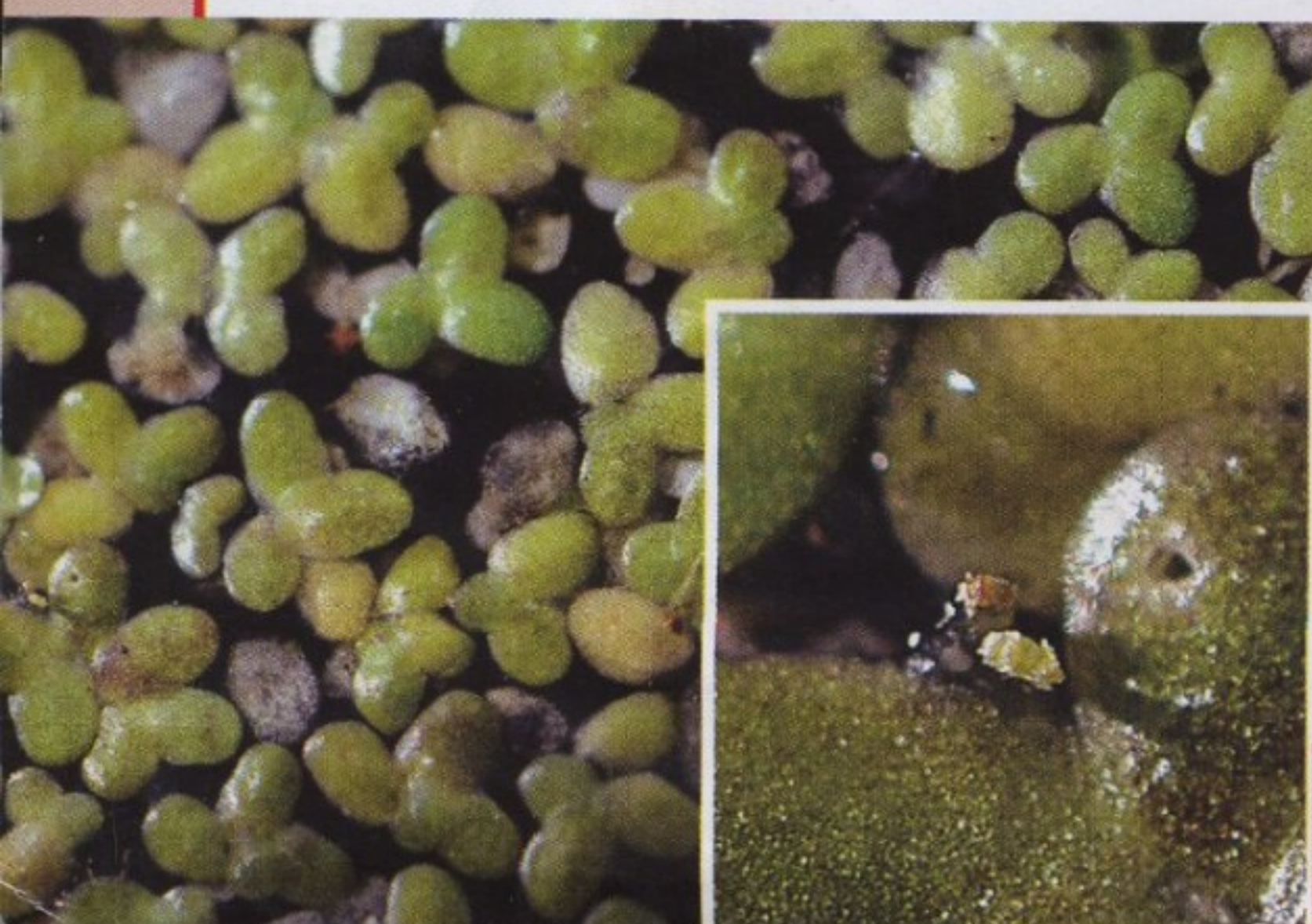
••• волфија (Wolffia), биљка која има око милиметар у пречнику, најмања је цветница ■

••• најдужи тунел на свету, изграђен 1944. године, налази се у САД. Њиме се до Њујорка спроводи вода из резервоара удаљеног 169 километара ■

••• више од 95 одсто електричне струје у свету потиче из електрана које користе турбине ■

••• град Стокхолм изграђен је на двадесет острва и полуострва поред Балтичког мора ■

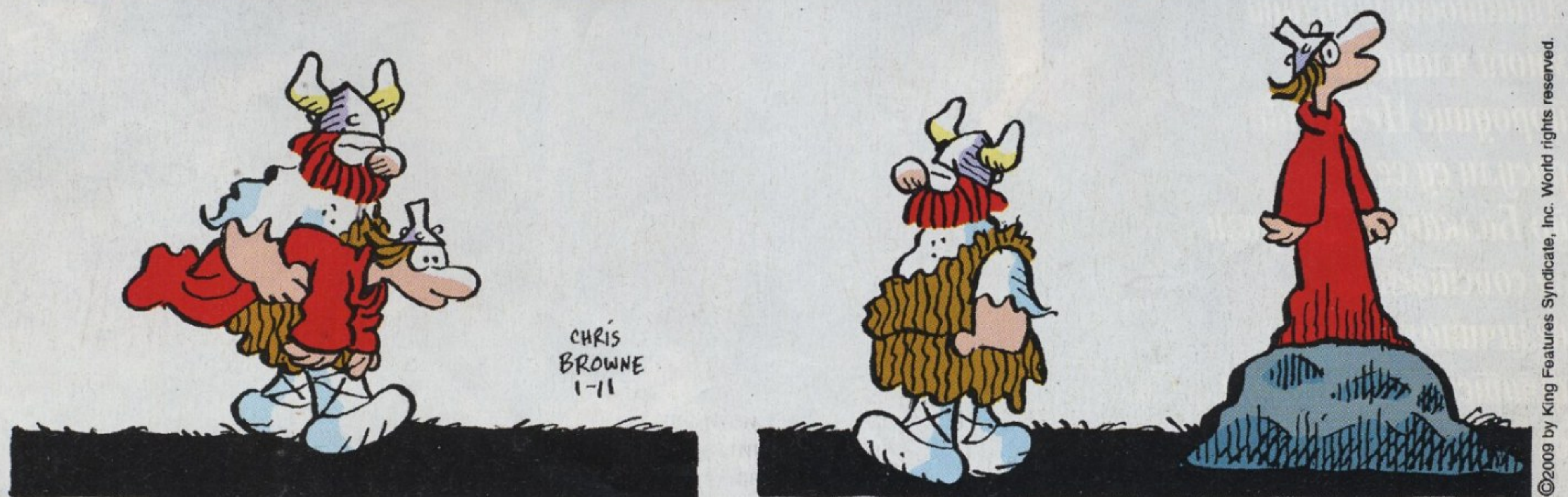
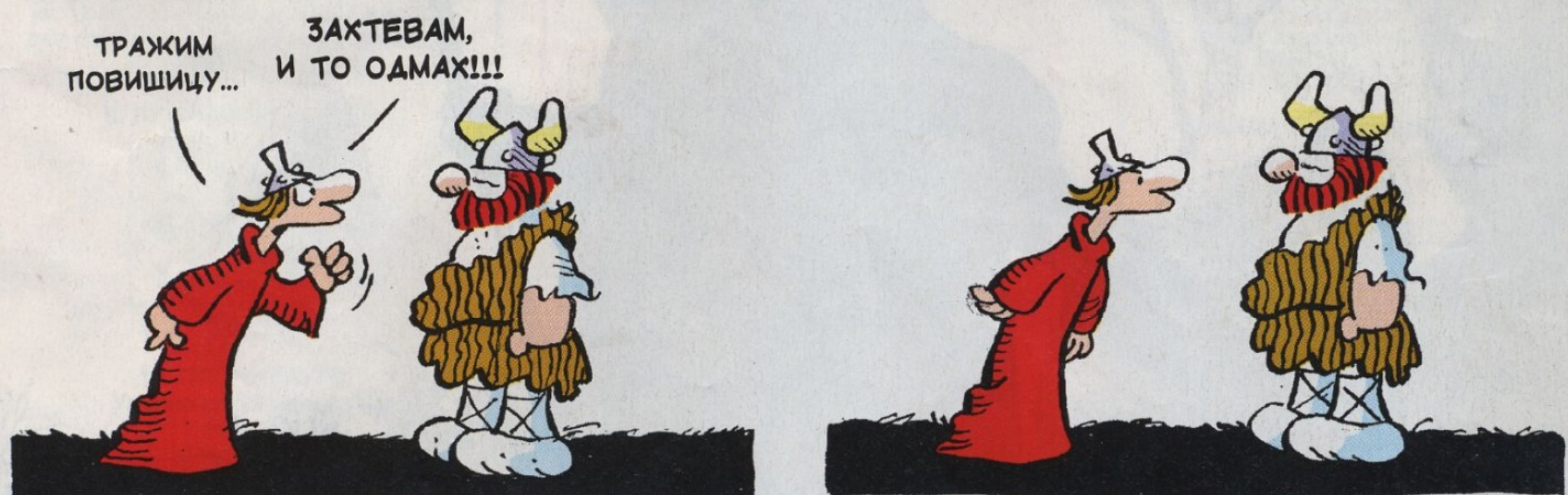

ПОДИТИКНИ
ЗАБАВНИК

16. 1. 2009.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ТАМО ДАЛЕКО... У ЕПИРУ

Симеон је волео да јаше у пуном галопу, док би му плава коса вијорила на ветру попут дуге гриве, а оружје звецкало у ритму коњских копита. Волео је и да у богатој опреми уз пратњу прође кроз град Арту, поносно усправљен, гледајући у даљину и осећајући на себи задивљене погледе грађана и слутећи тајне уздахе госпи. Волео је и да машта како ће једног дана да предводи војску која ће – као војске Александра Великог или Константина, оснивача Цари-

града – да освоји свет. Осећао је како у себи носи племениту крв царева.

Крвави трон епирски

Кад је 1355. године изненада умро његов полубрат, српски и ромејски цар Стефан Урош IV Душан – можда отрован, јер у то време отров је био омиљено средство за брзо решавање државних или породичних питања – Симеон Урош Немањић, у породици звани Синиша, помислио је да је дошао његов велики тренутак. Већ неколико година, тачније од 1348. године, Симеон је као *деспот* и српски намесник управљао Епиром. Уосталом, по мајци је био пореклом од византијских Палеолога, па се сматрао колико

Србином, толико и Грком. Зар сам Стефан Душан није желео да створи царство два народа – Срба и Ромеја? Симеон је увек веровао, а то није крио, да има више права на престо него Душанов наследник Урош, младић слабе воље и нејаког ума. Очекивао је да ће врло брзо са севера, из Србије, доћи делегација великаша с понизном понудом да преузме Душанову круну. Ипак, месеци су пролазили, а вести са севера није било. Међутим, постојао је други начин да се постане цар. Симеон је окупљао најамнике за војску.

Рат је убрзо стигао, али с неочекиване стране. Само пет месеци након Душанове смрти појавио се нови претендент на власт у Епиру по имену Нићифор Орсини, рођени брат Симеонове жене Томаиде. Српски принц оженио се наследницом бивших

епирских господара верујући да ће се на тај начин омитети грчким поданицима. Нићифор и Томаида потицали су од једне грање чувене римске породице Орсини која је пре Душанових освајања Византије неколико деценија владала деспотовином Епир (планинска област на западу данашње Грчке). Као владари у византијској области, прешли су у православље. Власт у Епиру обично се задобијала у крви, као и другде. Први Орсини у Епиру – Никола – завладао је тако што је на препад убио рођеног ујака (1318). Након неколико година скончао је на сличан начин. Убио га је рођени брат Јован II Орсини (1323). Ни Јован ни-

После распада Душановог царства многи чланови породице Немањић расули су се по Балкану у потрази за сопственом величином, бојаштвом и славом својих предака

ГОРСКИ

је био боље среће. Умро је 1335. године – отровала га је властита жена Ана Палеологина. Али, ни Ана није успела дуго да сачува власт. Њен син деспот Нићифор Орсини, након две деценије лутања и пустиловина, вратио се у Епир, заузео Арту и протерао Симеона Немањића (1356).

Симеон је изгубио битку, али је био одлучан да настави војевање. Након Душанове смрти Српско царство се распадало на саставне делове. Требало је, чинило се, само пружити руку и доћи до новихседа и титуле. Симеон се упутио у Тесалију, област у суседству Епира, и заузео град Касторију. Иако ситан, подухват га је подстакао на нов корак: окупио је пратиоце, дворане, свештенство и плаћену војску и 1356. године свечано се прогласио као „Симеон, у Хри-

стиу Боју верни цар и самодржац Ромеја и Срба и целе Албаније, Урош Палеолог”. Постао је Душанов наследник, бар на повељама. Преостало је још да узме круну нејаком Урошу. Ипак, није му успело да придобије српске великаше. Наиме, ни друга страна није мировала. Сазнавши за Симеонове намере, уз подршку краљице мајке Јелене и главних великаша Мрњавчевића, Дејановића, Балшића и других, млади цар Урош сазвао је 1357. године државни сабор у Скопљу, престоници царства. Сви најмоћнији српски великаши пружили су подршку „Стефану Урошу, цару Србљима и Грцима, Поморју и западним странама, сину најблагодетљивијег и великог међу царевима, првог венчаног цара Стефана”. Могуће је, кажу неповерљиви историчари, да је до тога дошло не због осећаја оданости већ због уверења великаша да ће уз слабијег владара свако у својој држави, то јест области, имати много већу самосталност.

Симеон Урош и Јован Урош

Симеон се није поколебао. Године 1358. упао је у Зету, вероватно прошавши преко албанских планина, предводећи своју плаћеничку војску у којој је било не само Грка и Срба, него и Турака, Влаха, Бугара и других. Међутим, нигде није успео да добије подршку – ни у Зети нити међу великашима који су држали пограничне српске области (војвода Бранко, Радослав Хлапен, деспот Јован Угљеша). Симеон је само у машти био велики војсковођа. Не успевши да добије нити једну битку, вратио се у Трикалу у Тракији, да више никада не дође у Србију. Збивања на југу пружила су цару Симеону нову прилику. Године 1359. у борбама с непокорним арбанашким племенима погинуо је његов супарник и шурак Нићифор Орсини. Наслеђе Епира поново је било отворено. Овај пут Симеон је успео да нађе погодног савезника.

Био је то млади Тома Прељубовић, посинак моћног Радослава Хлапена, господара Водена и Верије (обла-

сти на граници Тракије и Епира). Као и обично у средњем веку, савез је потврђен браком: Тома се оженио Симеоновом кћерком Маријом и као царев „вазал” постао деспот Епира са седиштем у граду Јанина (1366).

Симеон Урош „Палеолог” (коришћење имена царских породица попут Палеолога, Дука и других био је обичај владара скоројевића у Византији) владао је Трикалом и крајевима богате Тесалије још десетак година. Умро је, не оставивши неког већег трага у историји, негде после Маричке битке (око 1372), тек можда годину дана надживевши свог синовца и некадашњег супарника Стефана Уроша V Нејаког. Симеона је као „цара Ромеја и Срба” насле-

дство (Палеолог”) био је суров и ђудљив владар који се убрзо замерио својим грчким поданицима. Јанинска хроника бележи да је Тома у Јанину са собом довео српске пратиоце којима је делио имања одузета од тамошњих племића и трговаца. Осим тога, повећао је порезе и увео разне монополе на трговину, што грчки предузетници нису могли да му забораве. Замерио се и тамошњем епископу који је морао да побегне из града. С друге стране, Тома Прељубовић је имао неспорно добрих особина. Био је срчан борац који је, први после дугог низа господара Епира, успео да изађе на крај са арбанашким братствима која су харала по покрајини. Додуше, у томе су му помогле и турске јединице, без којих већ у то време

Из уговора деспотице Марије Ангелине и њеног брата Јоасафа

„Ја, Марија царица Ангелина Дукена Палеологина, која сам ушиснула часни и живољворни крст на ово даровно и уговорно и пошврдно писмо одређујем... према теби, премилом ми господару и рођеном брату мојем, кир Јовану Дуки, који је по божанској и анђeosкој схими променио име у Јоасафа монаха...

Јер пошто сам по смрти господар мога, мужа мога блаженог кир Томе деспоина, предала у твоје руке моје особне ствари на чување, сад ове узимам их напуштајући из твојих руку, чишаве и неокрњене, ја и мој мили сујруј преузвишени деспоин Исауло... ја више немамо никаквог расправљања с тобом ни у једној ствари...

Објављујем свим садашњим и будућим ово: да се наше очинске и мајеринске ствари не налазе код тебе ни у хелији твојој у којој станаујеш, што јеси на Метеору, ни другде било штогод...”

дио његов син Јован Урош, који се потписивао као „Дука Палеолог”, додавши себи још једно презиме византијских царева. Јован је био проглашен за очевог савладара још 1356. године, али није дуго владао као самостални владар. Као да су последњи чланови славне куће Немањића сви одреда постали „нејаки”, изгубивши ону жестину и страст за влашћу која је била тако особена за њихове претке. Већ годину или две након очеве смрти, Јован Урош повукао се у манастир и постао монах по имену Јоасаф. Основао је манастир Преображења на Метеорима. Власт је оставио свом рођаку по мајци (или зету) Алексију Анђелу Филатропену. Цар Симеон имао је још једног сина по имену Стефан „Дука”, који је владао градом Фарсалом (чуеном из римских грађанских ратова) и о чијој се судбини готово ништа не зна.

Срби у Епиру

И док је монах Јоасаф проводио богоугодне дане на Метеорима, на двору у Епиру одвијале су се нове драме које ће забележити Јанинска хроника. Чини се да се српски брачни пар у грчком окружењу, Тома Прељубовић и Марија Ангелина (Немањић) нису баш слагали. Деспот Тома (који је свом имену додао „Комнен

ништа на Балкану није могло да се реши. Након победа и сурових обрачуна у сукобима 1381–1384. прозван је Албаноктинос (Арбанубица). Побеђивао је и у биткама с Латинима који су владали југом Грчке (Ахајом и Пелопонезом). У једној победи – која ће се на крају показати кобном за победника – Тома Прељубовић је код Акарнаније поразио војску витезова јовановаца и том приликом заробио племића и пустилова по имену Исауло де Буонделмонти (1379). Исауло је био из познате породице из Фиренце коју помиње Данте у „Божанственој комедији” (и то у оном делу који се тиче Раја). Пет година Исауло је провео као заробљеник деспота Томе Прељубовића. Онда се изненада судбина преокренула. Након још једне крваве завере, Епир је добио новог владара. Једне зимске ноћи, 23. децембра 1384. године, деспот Тома наћен је мртав у кревету, пререзаног грла. Наводно га је убио припадник његове гарде.

За наследника и новог владара у Епиру проглашена је последња жена из рода Немањића, Томина супруга Марија. Марија се прозвала василисом (царицом) Маријом Ангелином Дукаином Палеологином (очигледно је да што су владари били безначајнији, додавали су више лажних царских

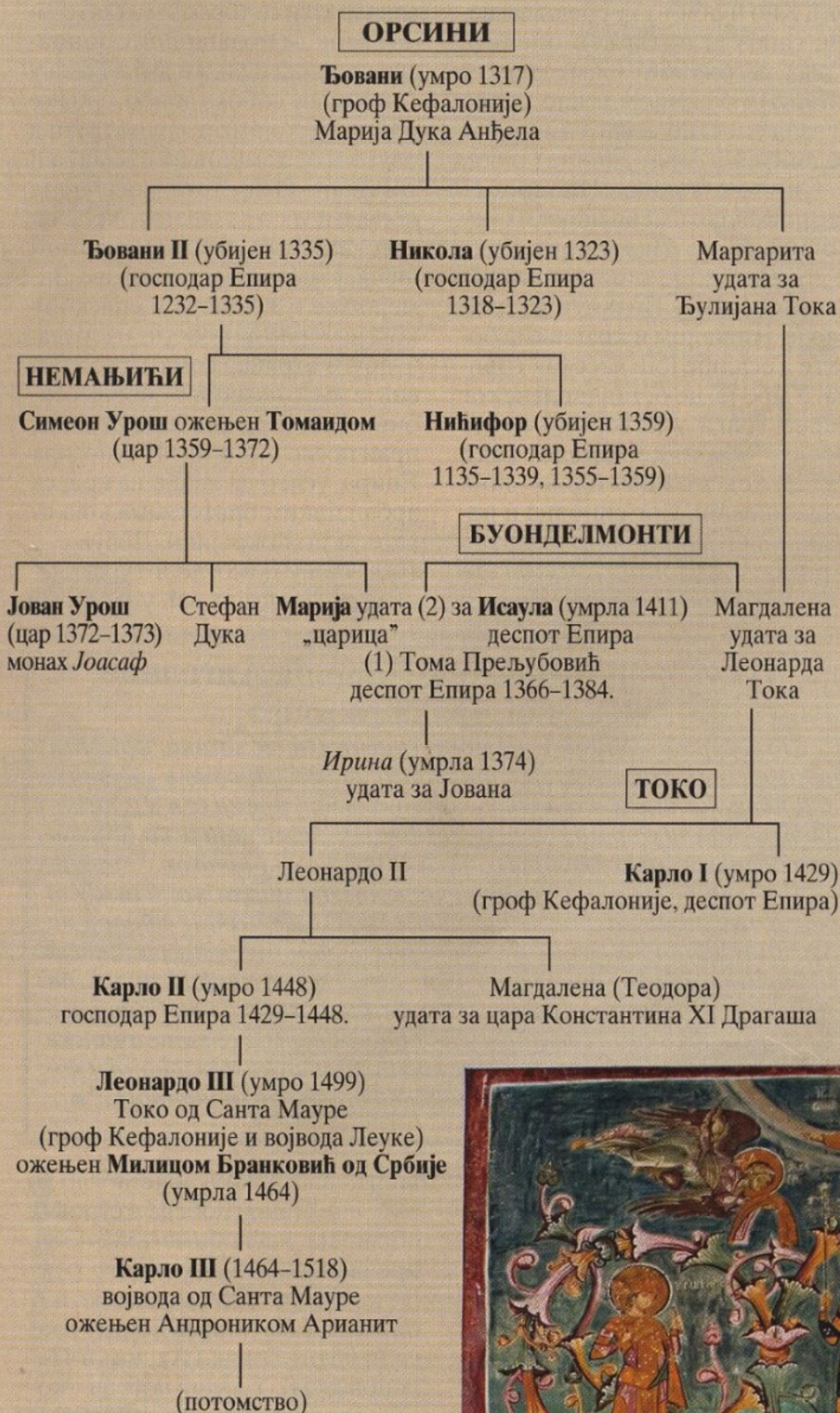
Илустровао Горан Горски

ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК

16. 1. 2009.

пет

ГОСПОДАРИ ЕПИРА У 14. ВЕКУ (породице Орсини, Немањић, Буонделмонти, Токо)

презимена). Да ли је Марија била саучесник или можда подстрекач мужевљевог убиства? Верзије савременика из тог доба се разликују. Једни је сматрају врло побожном и моралном женом. Према другима, ради се о распусници која је варала мужа с његовим заробљеником. Та верзија није сасвим без основа имајући у виду чињеницу да се већ у фебруару 1385. (два месеца након мужевљевог убиства) Марија удала за бившег заробљеника Исаула де Буонделмонтија.

Било како било, током наредних десетак година Исауло и Марија заједно су владали Епиром. Исауло није примењивао Томине неомиљене мере, вратио је имања грчким власницима и чак покушавао (неуспешно) да се измири са Албанцима из околине. У међувремену Марија је добила вести о несрећној судбини земље својих предака у бици на Косову. Не зна се да ли је одржавала везе са српским

кнезом Лазаром и са својом далеком рођаком кнегињом Милицом (која је такође потицала од Немањића). Марија Ангелина умрла је децембра 1394. године. У цркви Преображења на Метеорима налази се икона „Неверни Тома”, с портретом деспотице Марије. У једној катедрали у Шпанији (Куенка) постоји византијски реликвијар са иконама Богородице и Христа на којима су насликани деспотски пар Марија Ангелина и Тома Прељубовић. Марија је приказана крај ногу Богородице.

Након Косовске битке најважнији циљ преосталих малих хришћанских владара Балкана био је да се додворе султану Бајазиту. Исаула су у једној бици заробили Албанци. Кад се ослободио, четрнаест месеци провео је на отоманском двору очекујући султанову помоћ (1399–1400). Задобивши на крају турску милост, поразио је албанска племена и наставио да влада Јанином. Женио се још два пута. Његов трећи брак био је опет с једном Српкињом – Јевокијом Балшић, кћерком Ђурђа Балшића. С њом је имао сина Георгија (Ђорђи) који је био дечак кад му је отац умро и није успео да се одржи на власти у Јанини (1411). Ду-

го је живео као избеглица, једно време и у Дубровнику, где му се име помиње 1453. године.

Монах Јоасаф, некадашњи цар Јован Урош у тишини манастира надживео је све остале Немањиће. Умро је 1423. године, у доба кад се повест о светородној лози Немањиној већ губила у магли сећања и полако претварала у легенду о бившој величини једног рода који на тренутак беше дотакла милост божанска.

Милица и Латин са Итаке

Након Исаула де Буонделмонтија у Епиру је завладао његов сестрић, потомак још једне породице пореклом из Италије која се одомаћила на Балкану. Звао се Карло Токо (*Тоссо*). Био је господар групе острва Кефалоније која се налазе у Јонском мору, југоисточно од Крфа (међу којима је и Одисејево острво Итака). Карлу је требало пет година да се избори са арбанашким вођама и њиховим племенима и да се коначно учврсти у Арти и Јанини, прогласивши се 1415. године *гесијом* Епира. Наследио га је 1429. године синовац Карло II Токо, чија је сестра била супруга последњег византијског цара (Константина XI Драгаша).

Последњи хришћански владар Епира пре његовог коначног пада под Турке звао се Леонардо III Токо од Санта Мауре. Његова судбина накратко се укрстила са судбином последње српске владарске породице Бранковића. Наиме, Леонардо се 1463. године оженио Милицом Бранковић, унуком српског деспота Ђурђа (и кћерком деспота Лазара). Након пада Смедерева, Милица је с мајком живела у Дубровнику. Венчање је обављено преко посредника. Свадби и слављу у великој дворани кнежевог дворца присуствовали су дубровачки кнез као и други угледници „како грчкој, тако и латинској и словенској језика”. Невеста, којој је тада било само четрнаест година, добила је мираз у бисерима, драгом камењу, златним и сребрним предметима у вредности од девет хиљада дуката. Брачни уговор детаљно је одређивао судбину мираза у случају смрти једног од супружника, као и места у Кефалонији која ће млада добити на управу након што брак буде „конзумиран”. Леонардо и Милица били су у браку тек нешто више од годину дана. Нажалост, Милица је умрла приликом порођаја, у шеснаестој години (1464). Њен син добио је име Карло (III) (1464–1518). Након што су Турци освојили и последњи посед који је баштинио од предака, Карло је наставио да живи у Напуљу. Његово потомство – италијанска племићка породица Токо – опстало је све до 20. века ■

Душко Лојангић

Лоза Немањића, фреска из манастира Дечани

ВОДИЧ
ЗА ГАЛАКТИЧКЕ
ТУРИСТЕ

Копија „сојуза“
у природној
величини
служи за обуку
космонаута.

НИКАД НЕ РЕЦИ НИКАД

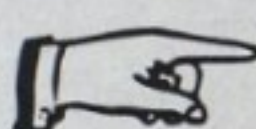
*Пре него што полети,
сваки свемирски туриста
мора да прође обуку
у Звезданом граду, руском
центру за обуку космонаута
који је чуван као најстрожа
тајна у време кад се
Јуриј Гагарин ту припремао
за свој први лет*

Ричард Гериот има четрдесет седам година и један је од најутицајнијих стваралаца рачунарских игара у историји овог вида забаве. У његовим играма које су продате у више од сто милиона примерака, играчи преузимају улоге чаробњака, ратника или супервојника из научно-фантастичних пустоловина. Играчима је Гериот много познатији под надимком Лорд Бритиш. Кад и сам учествује у некој од својих игара за ма-

совно играње преко Интернета, Гериот преузима идентитет Лорда Бритиша, а у стварном животу носи костим из елизабетанског доба како би се уживео у улогу.

Кад је 12. октобра 2008. године ракета „сојуз ТМА-13“ полетела из Казахстана према Међународној свемирској станици, Гериот је био у њој. У „сојуз“ могу да стану три космонаута. Амерички астронаут Мајк Финкл седео је на левом седишту,

седам

 командант мисије Јуриј Лончаков био је на средњем седишту, а Гериот је за тридесет милиона долара купио карту за десно седиште. Тако се придружио петорици приватних лица, најелитнијој групи на целој планети. Зову је „Клуб на висини од 350 километара“, јер станица кружи на тој удаљености од Земље. Овом необичном клубу припадају између осталих и Грег Олсен који је богатство стекао на камерама за инфрацрвено снимање, софтверски инжењер Марк Шатлворт и Шарл Симоњи, некада један од челних људи „Мајкрософта“.

Неизбежни Гагарин

Међутим, пре него што је полетео у свемир, сваки од ових имућних свемирских туриста морао је да прође обуку у Звезданом граду, руском центру за обуку космонаута. Суморни изглед центра из времена Совјетског Савеза далеко је од раскошних кулиса „Звезданих стаза“. Путелци између запуштених зграда су клизави и залеђени, храна у мензи обилује ужеглим мајонезом, а у паузама између вожње у центрифугалној машини или параболичних летова током којих треба да искусе бестежинско стање, сви полазници обуке затрпани су уџбеницима.

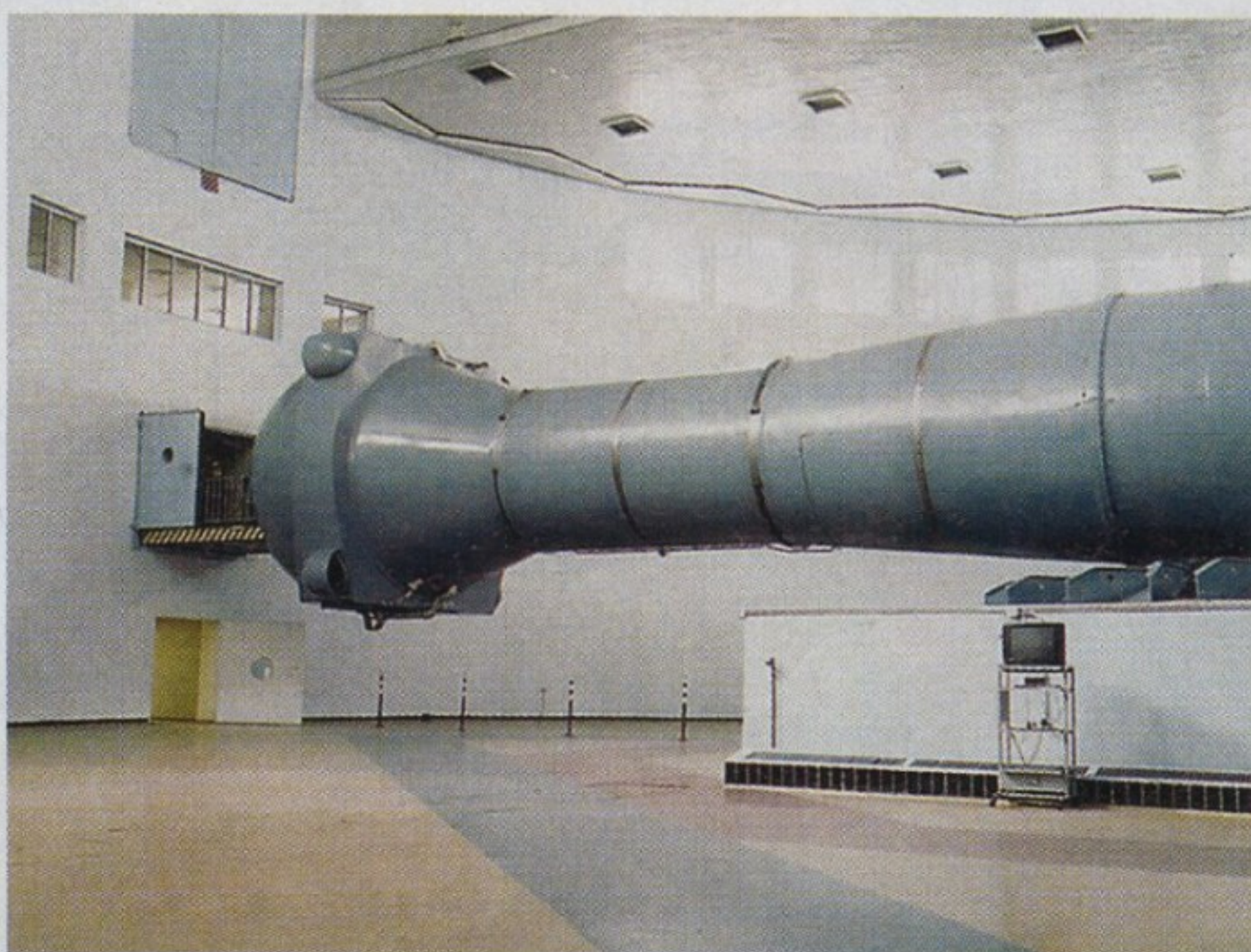
Гериот не воли назив свемирски туриста, премда је тај израз већ одомаћен.

„Изгледа као да смо доколичари који иду по свемирској станици и шкљоцају фотоапаратом“, каже Гериот. „Ја сам доказао да посетилац може и да допринесе свакодневном раду у свемирској станици.“ Његово задужење било је да помогне у истраживању развоја кристала беланчевина у свемиру за једно биотехнолошко предузеће.

Звездани град је центар за обуку космонаута. Совјетске власти саградиле су га шездесетих година прошлог века. Насеље од 8000 становника било је обавијено велом тајне. Чак га није било ни на карти. Након што се ту обучавао Јуриј Гагарин који је постао први човек у историји који је путовао свемиром, Звездани град постао је нека врста болшевичког Оза. Грађани Совјетског Савеза замишљали су га као место где горостасни звездани људи живе у високим сребрним кулама које се дижу у небо.

На сваком кораку одају се почаст Гагарину. Његове

осам

Центрифугална машина TsF-18 излаже полазнике вишеструком дејству гравитације.

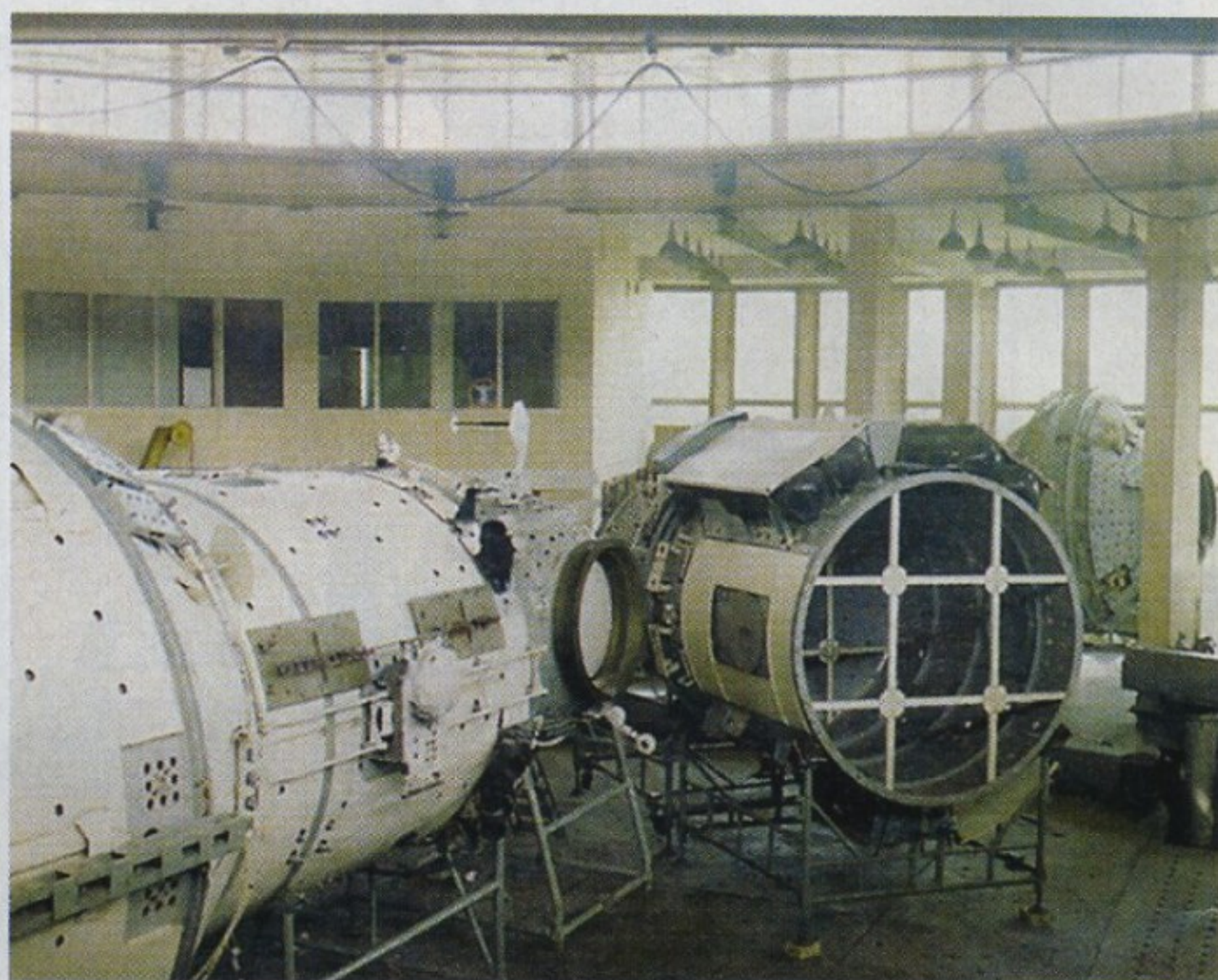
слике су попут икона у свим зградама и свим просторијама, а статуе и бисте распоређене су између зграда. Испред Дома космонаута је скулптура Гагарина како пролеће кроз прстен који симболизује границе Земље. Данас је Дом космонаута једним делом музеј, али је нажалост и бувља пијаца на којој мештани продају доњи веш и шубаре.

„Начин живота у Звезданом граду другачији је од свега што сам искусила“, каже четрдесетдвогодишња Иранка Ануше Ансари, прва туристкиња која је посетила Међународну свемирску станицу. „Не надајте се топлој води. Оно што излази из чесме често је мрке боје и бистро је тек после двадесет минута. Ја не подносим лактозу у млеку и млечним производима, па имам и посебан режим исхране. Међутим, тамо сам научила да живим са оним што ми је било доступно.“

У таквом окружењу нашао се у јануару 2008. године Ричард Гериот, далеко од своје раскошне виле површине 560 квадратних метара, подшишаног травњака од пет хектара, приватне опсерваторије и личног секретара. Али, био је узбуђен као бруцош првог дана на факултету.

„Одрастао сам на сличном месту, где је већина мојих познаника путовала у свемир“, каже Гериот. У питању је Насау Беј, предграђе Хјустона у коме је живео највећи број запослених у Наси, јер је Свемирски центар Џонсон био у непосредној близини. Ричардов отац Овен Гериот летео је у свемир 1973. године и боравио у Скајлабу, а 1983. године у Спејслабу 1. Ричард се надао да ће кренути очевим стопама. Нажалост, вид

који означава његов мото, „етички хедонизам“, заједно с прстеном додаваних тетоважа за свако незаборавно искуство – зараћање до олупине „Титаника“ или потрага за метеоритима по Антарктику. Међутим, земаљске пустиловине нису биле довољне Лорду Бритишу. Зато се укључио у „Експрајз“ фондацију (о којој смо у „Забавнику“ писали пре пола године), чији је циљ давање подстрека самосталним проналазачима за превазилажење техничких и инжењерских тешкоћа које делују непремостиво чак и за искусне научнике и стручњаке који цео живот посвете том послу. Углавном су у питању ствари од којих цело чо-

Делови модела Међународне свемирске станице који могу да се спусте у базен због вежбања хода по свемиру.

му није био добар. Још док је био тинејџер, породични лекар у Наси рекао му је да никада неће постати астронаут.

Разочаран, окренуо се електроници и стоним играма из серијала „Тамнице и змајеви“. Своју љубав према играма претворио је у посао – створио је серију игара „Ултима“ и предузеће „Ориџин“. Водеће предузеће у индустрији рачунарских игара „Електроник артс“ купило је „Ориџин“ за тридесет пет милиона долара 1992. године. Нешто од тог новца Гериот је потрошио у опремање дворца Лорда Бритиша, велелепне грађевине у којој постоји и неколико тајних пролаза.

Трептај од двадесет милиона

Премда је богатство стекао смишљајући маштовите пустиловине за друге, Гериот је и себи приуштио довољно узбуђења. На чланку му је истетовиран симбол

вечанство може да има користи. Објави се задатак, а онога ко га испуни чека награда од десет милиона долара. Прво у низу ових такмичења била је „Ансари експ“ награда за свемирски лет коју је финансирала Иранка Ануше Ансари.

Поред тога, Гериот је део новца дао и за оснивање предузећа „Свемирске пустиловине“, својеврсне путничке агенције за свемирски туризам. Ерик Андерсон, председник управног одбора и суоснивач предузећа, разговарао је 1998. године с Насом и Русима о томе да се туристима милионерима понуди место у свемирској летелици. Из Насе су одмах одустали, али су Руси били заинтересовани. Премда је за време „хладног рата“ Звездани град био место које је чувано у највећој тајности, сада је постао мамац за добру зараду од свемирског

ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК

16. 1. 2009.

туризма. Руси су Андерсону рекли да им треба новац за истраживање о изводљивости туристичке понуде у којој би био укључен лет „сојузом“. Гериот је након продаје свог предузећа потрошио стотине хиљада долара на финансирање тог истраживања. И, 2000. године Руси су одговорили да „Свемирске пустоловине“ могу да закупе место у капсули за двадесет милиона долара.

Гериот није ни трепнуо. Истог тренутка потписао је уговор уверен да је први на листи. Требало је да полети априла 2001. године.

Онда је дошло до светске пропасти Интернет пословања и Гериотово богатство је спласнуло. Уместо њега полетео је Денис Тито који је био прво приватно лице које је одлетело у свемир. Било је то поражавајуће за Гериота. Након шест година Гериот је коначно скупио новац за лет. Цена карте је у међувремену скочила на тридесет милиона долара.

Заједно с Гериотом у Звезданом граду обучавао се и аустралијски плејбој Ник Халик који би ове године требало да полети туристички до свемирске станице. Халик је иметак стекао на некретнинама и берзи, а подједнако тражи узбуђења као и Гериот. На пример, Халик се опробао у јурцању за торнадом, ручао је у подморници на палуби олупине

Двојица пустолова нису наишла на добродошлицу руских космонаута који се обучавају у Звезданом граду. Кад би се срели, једини знак да је њихово присуство примећено био је фрктај кроз зубе и незнатно климање главом. То не чуди јер се руски космонаути годинама припремају за летове, пролазе строге прегледе и обуку, и полетање у свемир за њих је неизвесно до последњег тренутка. Два размажена богаташа који су као од шале купили места у „сојузу“ непрекидно су упадали у очи. Околности су се битно промениле прошле године након 12. априла – Дана космонаута, празника у Гагаринову част. После доста вотке и здравица Гериот и Халик, који су у међувремену пристојно савладали руски језик, коначно су прихваћени као пуноправни чланови. Неки од стражара, очигледно страсни играчи Гериотових дела, чак су га поздрављали и са „Здравствуј, Лорде Бритиш!“

Гериот је обучавао да у случају опасности може да преузме улогу било кога од космонаута у летелици. Међутим, од њега се заиста није очекивало да учествује на било који начин.

У једној одаји налази се верна копија „сојуза“ у природној величини. У њој су Гериот и Халик учили како да пристану на Међународ-

– металним штапићима дугим пола метра. Све време морају да држе прсте над командама за ручно управљање. На пример, ако се потисници не упале аутоматски у правом тренутку, „сојуз“ ће се суовратити ка Земљи као камен.

Срећан човек

Саставни део обуке је и Барањијева столица, која је име добила по аустријском физиологу Роберту Барањију који је за истраживање улоге унутрашњег уха у нашем осећају за равнотежу добио Нобелову награду 1914. године. Сви полазници обуке у Звезданом граду морају да проведу неко време у овој мучитељској направи. Особу која седне притегну и вежу јој очи, а онда столица почне дивље да се обрће

да понесу више пластичних кеса због мучнине.

Међутим, све то није ништа спрема центрифугалне машине TsF-18. Велика плава „рука“, тешка 300 тона и дуга 18 метара, обрће се брзином од 270 километара на час, излажући космонаута вишеструком дејству гравитације. Особи која се вози саветује се да током вежбе не отвара уста јер је притисак толико јак да може да одвали вилицу. Осећај је као да је човек закопан у песку и не може да се помери. Али, космонаут може да заустави машину отпуштањем командне палице, као што је приказано у филму „Мунрејкер“ о Џејмсу Бонду. Међутим, кад се нађе у свемиру, он не може да прекине дејство гравитације и зато мора да се припреми за искушења.

Ричард Гериот платио је тридесет милиона долара за лет у свемир.

око своје вертикалне осе на једну па на другу страну. Та „забава“ траје десетак минута. За то време полазник треба да нагне главу напред и назад како би изгубио осећај оријентације. Циљ је показати полазницима да се током лета не уздају у свој осећај оријентације већ треба да се ослоне превасходно на уређаје. Поред тога, столица је добра и за одвикавање од мучнине током вожње. Наса је престала да је користи, али руски научници верују да је то и даље добар поступак. Док је у столици, Гериоту су повремено задавали једноставне математичке задатке да виде како му ради мозак.

Мучнина је једна од тешкоћа с којом су се полазници обуке сусретали и током параболичких летова нарочитим авионом. У тренутку кад авион понире, путници могу десетак секунди да искусе бестежинско стање. Пре лета увек им препоруче

Током лансирања „сојуза“, космонаути су изложени четвороструком дејству гравитације. Поред тога, два слетања која су претходила Гериотовом била су „балистичка“ – уместо управљаног приземљења, капсуле су се спуштале слободним падом, а путници су трпели деветоструко дејство гравитације! Нико није одгонетнуо зашто је до тога дошло, али Гериот је имао среће – његово приземљење било је како треба.

Једино што је Гериоту остало неостварено у овој пустоловини јесте звање астронаута. Наса има строга правила о томе ко може да носи такво звање, а Гериот нема одговарајућу стручну спрему. Премда су астронаут и космонаут синоними, а Гериот је обуком у Звезданом граду стекао звање космонаута, Наса је и њега и остале туристе назвала учесницима у свемирском лету ■

Дејвид Кушнер

Гагаринова скулптура испред Дома космонаута.

„Титаника“ и провео ноћ у саркофагу у Краљевој одаји у Великој пирамиди на висоравни код Гизе. Међу неоствареним жељама су му лет у свемир и вожња по површини Месеца.

ну свемирску станицу и како да се од ње откаче кад дође време за полазак кући. Простор је толико скупчен да не могу ни да се нагну да би дохватили неке команде, него их притискају „даљинским управљачима“

Глас саопштава
мноштво различитих
ствари: осећања,
еротику, културни
ниво, друштвени
статус. Ко зна вешто
да га користи,
тај је у предности.

ДРАГОЦЕНИ
ЛИЧНИ
ИНСТРУМЕНТ

ДОБАР ГЛАС ПАРА ВРЕДИ

Њиме се може исказати много више него речима. Он говори ко смо и шта желимо. Глас је средство завођења, уживања... Политичарима доноси моћ, а глумце чини изузетним. Да није било гласа, развој човека био би сасвим другачији

Гласне жице, инструмент дугачак свега 2,5 центиметара, могу да емитују 500 звукова, на десетине хиљада речи и изразе различите ставове. Али, помоћу гласа се не изговарају само речи, већ и наше најдубље намере, чак и стање нашег

здравља, еротска привлачност, материјално стање... Глас може да убеди, заведе, установи хијерархију међу особама...

Заједно са шакама и мозгом, глас је био једна од великих еволутивних ставки у изградњи човека. Кад се пре двеста хиљада година наша врста изместила из саване и од сакупљача

плодова прерасла у ловачке дружине, био јој је неопходан делотворнији начин договарања. До тада је, као и код човеколиких мајмуна, гуша могла да произведе само грлене или пискаве тонове који су изражавали мали број појмова. (Опасност! Храна! Бежи!). Захваљујући природном одабирању које је својствено еволуцији, а по коме они који имају корисне особине имају више шанси

ГЛАС И МУЗИКА

Грло је веома слично музичком инструменту.

1 Гласне жице су две мембране које издисај претварају у усмерени ваздушни ток.

2 Грло је наша резонаторска кутија – ту се тон појачава.

3 Уста, као што су отвори на инструменту, место су изласка гласа.

Глас излази кроз уста

3 Звук излази кроз отворе у дрвету.

Грло појачава снагу гласа

2 Резонантна кутија појачава звук.

Извор гласа: гласне жице

1 Извор звука: жице инструмента.

за опстанак, па самим тим и за даље ширење, у року од само неколико хиљада година гркљан се спустио мало ниже и људској врсти отворио сасвим нове могућности.

Као инструмент

Од тада грло је постало прави правцати инструмент. У његовој унутрашњости налазе се гласне жице, две једноставне мембране које уобличавају ток ваздуха који излази из плућа под притиском дијафрагме. Ваздух из уста излази треперећи на истој фреквенцији као и гласне жице. Ти покрети су основа „грађења” гласа, али нису довољни.

Звук се појачава прво у грлу, јер оно делује као резонаторска кутија. На то се даље надовезује сплет шупљина и препрека које при изласку пропуштају глас: код инструмената то су рупе, а код људи уста (с уснама, језиком, непцем, носом...). Глас покрива распон од две до три октаве (иако по Гинисовој књизи рекорда бразилска певачица Џорџа Браун покрива осам октава!). Дакле, од 24 до 36 нота. Човек може да произведе пет вокала (самогласника), плус полутоновима; сугласници се не сматрају звуковима зато што их не производе гласне жице. Све у свему, из грла излази 312 до 468 звукова.

Оружје завођења

Гласне жице код мушкараца дуже су од женских (17 до 25 mm према 12,5 до 17,7 mm), што значи да им је глас дубљи. Као и код харфе, дуже и даље жице су нижег тона, а краће су вишег. Тој основној разлици придодате се и друге разлике које постоје у зависности од животног доба (деца имају виши и пискавији глас) и висине (високи људи имају дубљи глас). Одрасли мушкарац има фреквенцију

гласа од око 125 Hz, а жена око 300 Hz. Разлике које праве грло, зуби, непце и језик доприносе још већој сложености гласовних могућности, с неким лингвистичким посебностима које појединим народима омогућавају да изговоре гласове које други не могу.

Но, глас не служи само за преношење порука, јер је једна од најважнијих „употреба” гласа – завођење. Дубоким тоновима мушкарац показује жени да је способан да има потомство. Корин Апичела с Универзитета Њујорк у Олбанију открила је у афричком племену ловаца и скупљача плодова Хадза да ко реч „ху-јамбо” („здрово”) изговори ду-

ДА ЛИ СМО ПРВИ ПРОГОВОРИЛИ?

Већина научника на ово питање одговара потврдно, али има палеоантрополога који мисле да није тако. На пример, зна се да је наша језична кост (налазила се у грлу и служила је за уобличавање гласа) била слична оној код неандерталског човека. А једно недавно откриће каже да је грађа слушног канала хајделбершког човека (предак неандерталца) овом нашем претку омогућавала да слуша исте фреквенције звука које и ми чујемо.

То, међутим, не значи да су и један и други говорили. Роберт Мекарти с Универзитета на Флориди реконструисао је једну вокалну деоницу неандерталског човека и натерао га да „проговори”. Резултат је био једно гутурално „е” које нимало није личило на људско. По мишљењу овог научника, неандерталци нису били у стању да произведу пет основних самогласника а камоли неке њихове нијансе (на пример, дуго или кратко „е”). Наши далеки преци имали су неки свој језик, али он по сложености није био ни налик нашем ■

Још нерођено дете у стању је да осети звуке који долазе из спољашње средине, али само ако превазилазе 95 децибела.

бљим гласом има више деце: мушкарци с фреквенцијом од 90 Hz имали су просечно двоје деце више од оних с фреквенцијом од 160 Hz. Дејвид Путс, антрополог с Универзитета у Пенсилванији, каже да то зависи од хормона: „Ко има дубок глас значи да има више тестостерона, мушког хормона.” Наиме, висок ниво овог хормона доводи до издуживања и задебљавања гласних жица. Оно што важи за мушкарце важи и за жене, само супротно: током месечног циклуса, за време плодних дана жене имају виши глас.

Осим сексуалних, глас открива мноштво других података. По њему се може одредити друштвено-економски положај. То је показао оглед америчког психолога Тома Пира који је 1931. године замолио слушаоце радија да процене неке гласове које слушају. У готово 80 одсто случајева слушаоци су погодили друштвени положај говорника, па чак и сексуално опредељење онога који говори. Но, глас понекад открива и оно што бисмо желели да

сакријемо. На пример, током суђења због страдања танкера за пренос нафте „Ексон Валдез“, пуштен је глас капетана брода који је тражио помоћ. Осим што је погрешно изговорио име брода, за то му је било потребно 50 одсто више времена него што је неопходно. То је особина пијаних људи па је овај показатељ, према мишљењу родбине погинулих, требало да се узме као веродостојан доказ на суду.

Реч је недовољна

Све у свему, поруке израчене гласом само су делимично везане за обичне речи. Сама порука у говорном садржају учествује с 10 одсто, тон гласа с 30 одсто, а гестови са 60 одсто. Научни правац паралингвистика бави се проучавањем чинилаца као што су интонација (да ли се нешто пита, замера...), ритам, акценат, пауза, ћутање... Значење једне реченице може потпуно да се промени ако се измени неки од ових чинилаца. На пример, тумачење израза „Ма немој?“ или „Стварно?“ може имати безброј значења: неко је стварно за нешто заинтересован, или се подсмева, или осуђује, или је забринут...

На пример, политичари су веома вешти у коришћењу гласа, с циљем да убеди, умире, слажу. Један од примера је амерички председник Френ-

Аутори прича о Тарзану покушали су да заштите ауторска права на урлик који је он користио за дозивање животиња.

клин Делано Рузвелт који је за време велике кризе 1933. године своје говоре почињао речима да ће банке опет отворити своја врата и да ће за штедњу гарантовати држава. Рузвелтов парајезик послу-

Деца имају пискавији глас од одраслих, с фреквенцијом од 300 Hz, што је дупло више него код мушкараца.

МИТОВИ И ОБРЕДИ

Понекад глас може да одлучује о животу или смрти. Митологија је пуна бића која глас користе као оружје. Најпознатије су сирене које су својим умилним певањем мамиле морепловце према обали где су доживљавали бродоломе. Још један од легендарних ликова из историје је Стентор, грчки ратник чији је глас по јачини био једнак педесеторици људи. Отуда назив за стенторски или громки глас. Али, Стентор је умро управо после једног такмичења с Хермесом у коме су се надметали ко ће јаче да виче. Орфеј је, пак, био мирољубивији: он је својим умилним гласом и музиком с лире могао да зачара птице, рибе и дивље животиње, чак толико да је умирио и чувара Хада Кербера како би могао да оде по своју невесту Еуридику.

Ипак, није све само мит и легенда, јер у неким древним али и савременим обредима слушањем или понављањем речи може да се падне у транс. На пример, посетиоци храма у Епидеурусу у античкој Грчкој довођени су у транс Ескулаповим молитвама ■

жио је да умири становнике и подстакне поновни економски развој, такозвани „њу дил“.

И супротно: Хитлер је имао метални глас тврде боје. А ипак, коришћењем истанчаних техника говорништва (почињао је уз мало закашњење, мирним и дубоким тоном који је полако појачавао до борбеног, уз коришћење правих речи на правом месту) успело

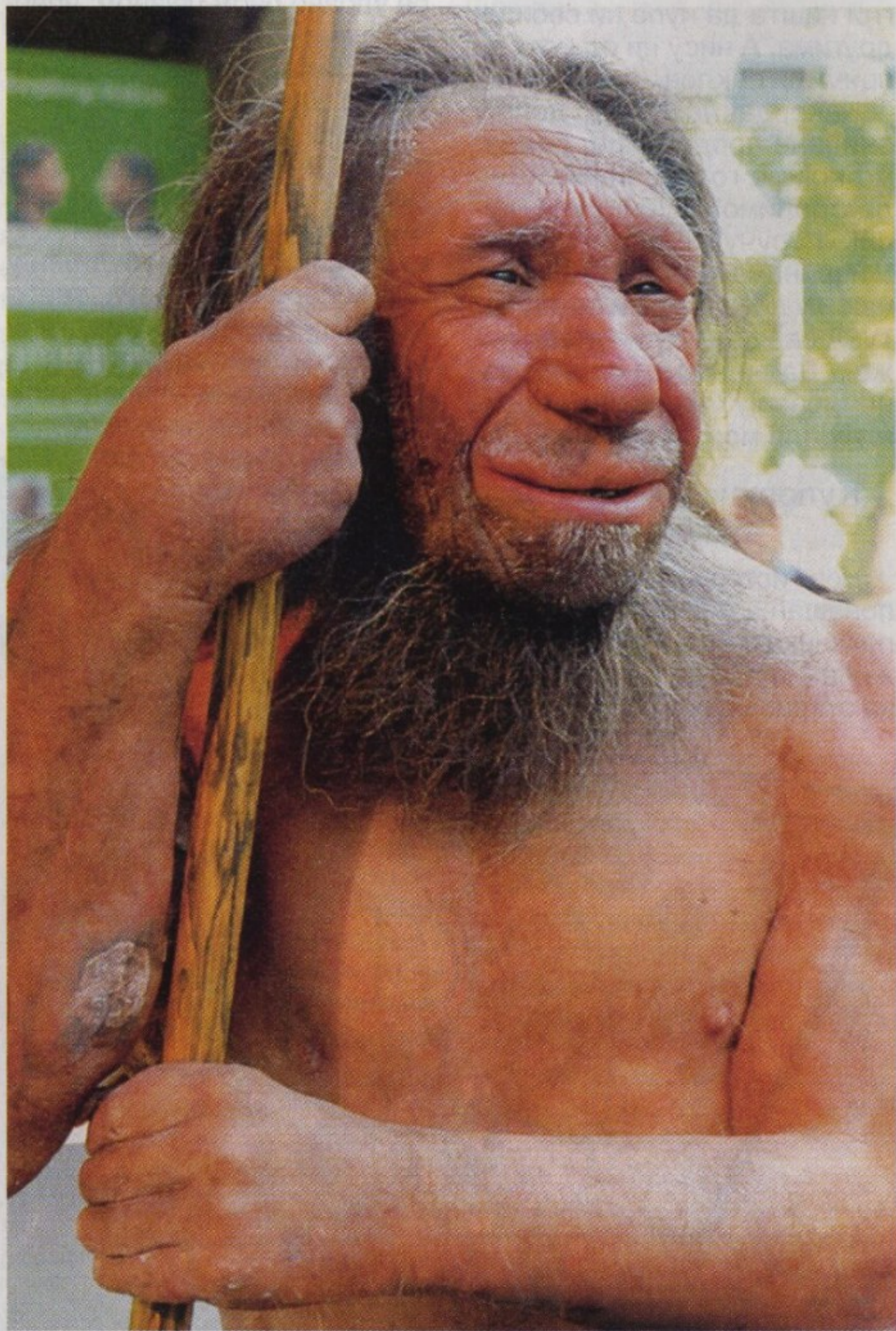
му је да убеди Немце у своје лудачке идеје.

На глас и све његове изражајности посебно морају да пазе радио и ТВ спикери и водитељи програма, мада ту постоји и мода која се с времена на време мења. Дублери гласа у филмовима дају филмским ликовима посебну, чак додатну вредност. Можете ли да замислите да је извесни Феручо Амендола у нахсинхронизовању америчких филмова на италијански језик свој глас позајмљивао Ал Паћину, Силвестеру Сталонеу, Дастину Хофману и Роберту де Ниру, иако технички није имао потпуно чист глас.

Ко, пак, својим гласом треба да допринесе убедљивости неке рекламе, мора да

би банкомата или телефона препознавање гласа као средства заштите од крађе и злоупотребе постати безбедније од шифри и отисака прстију. Наиме, да би се у ове сврхе употребио глас, потребно је користити сложене алгоритме који из њега извлаче само неке основне особине.

На тржишту се већ налазе неки производи овог типа. „Tell me“ је „Мајкрософтов“ програм који омогућава да се „разговором“ с мобилним телефоном дође до података о стању на путевима, ресторанима одређеног типа, историјским споменицима и слично. Помоћу програма „од гласа до текста“ на екрану се појављују речи које смо изговорили у микрофон.

Неандерталски човек умео је да говори, али језиком који је био много сиромашнији него што је наш.

има савршене способности и да слушаоцима делује сигурно и убедљиво. Није случајно што се гласови неких људи поистовећују с имицом предузећа чију рекламу читају.

Вокални трагови

Од проучавања до коришћења гласа у савременој технологији кратак је корак. Сматра се да ће при употре-

Но, развој и усавршавање ових справа тек предстоји, јер оне још нису у стању да препознају и разумеју наша расположења, па самим тим и мењање тона гласа кад је неко тужан, бесан, радостан. Још увек је људски глас најсавршенији инструмент који није лако подражавати ■

З. М.

И СУЗЕ И СМЕХ ЗБОГ ПОКЛОНА

КУПИ, КУПИ, КУПИ!

За неке особе претпразничне куповине су права дивота. Има свакако и оних који кажу да је новогодишња трка за поклонима прави пакао. Али, извесно је да начин на који се обавља куповина говори о особи која се упушта у тај подухват. Сад кад је узбуђење око куповине иза нас, можемо да размислимо о томе како смо се понашали током тих претпразничних дана, али и да се сетимо оних који нису могли ништа да купе ни себи ни другима. А нису ни од кога ни примили поклон...

Како, дакле, на нас делују окићене продавнице, рекламе којима готово не можемо да одолимо? Купи, купи, купи! – поручују са свих страна. У новинама, на телевизији, па чак и у поштанском сандучету. А све цене су наводно ниже... Да ли нас ти позиви узнемиравају? Да ли нас надахњују или можда растужују?

Куповина и човекове особине

Ново истраживање људског понашања и емоција у време празника – Нове године и Божића – показује да куповина открива неке

Професор психологије на Универзитету у Кенту сматра да треба да откријемо на који начин на нас делује куповина да бисмо следећи пут, у време празника, могли да се носимо с том обавезом

важне особине човека. Пол Албанезе, психолог, професор Универзитета у Кенту, бавио се управо овом појавом: новогодишњим „купохоличарским“ страстима и о томе објавио научну студију.

Кад је реч о куповини, професор Албанезе издвојио је четири типа личности: нормални, неуротични, психотични и компулзивни. Према мишљењу професора Албанезеа, треба доћи до закључка ком типу личности припадамо (кад је реч о куповини у посебним приликама), јер ће нам онда бити лакше да се следећи пут ухватимо у коштац с куповином.

Нормални тип купца води рачуна да све што купи има употребну сврху, да поклон, односно купљена ствар буде корисна. Овакви људи купују ципеле, шал, телевизор... Они троше мање него што зараде и мудро штеде за нешто што им заиста недостаје. Другим речима, паметно троше свој новац и ниједна реклама не може да их збуни.

Присилне радне и страствене жеље

Неуротични купац куповином заправо задовољава своје емотивне жеље. Он обожава сам чин ку-

повине и брижљиво је планира: купује углавном шта жели. Како препознати такве купце? Лако! Они доводе до „белог усијања“ оне који су се преварили па кренули с њима у куповину без краја и конца. Уз то, неуротични купци тешко могу да се обуздају, па купују углавном оно што им није ни потребно.

Компулзивни купци купују да би смањили напетост. Човек изненада осети жељу да купи нешто иако зна да му то није потребно и да је реч о присилној радњи. Стога покушава да се супротстави тој жељи неком другом присилном радњом. Али, то га толико уплаши да ипак изврши присилну радњу. Овом типу купаца припадају особе које се понашају као зависници, попут пушача који не могу да се лише цигарета. Они се најчешће стиде својих куповина, па их зато држе у тајности. На њих новогодишњи украси и окићене продавнице делују тужно, као подсетници личне слабости. У ствари, празничне куповине код њих изазивају потиштеност.

Психотични купац је или крајње узбуђен или потпуно потиштен. У тренуцима врхунског узбуђења празнична куповина за њега је најсјајнија и најлепша представа, сматра професор Пол Албанезе. Психотични купац у стању је да дође у сукоб са законом само да би дошао до предмета који је угледао и који га је опчинио.

Узима га иако нема довољно новца или се, рецимо, предмет већ налази у рукама друге особе. Празничне гужве изазивају код таквих људи својеврсну психозу. Кад им неко пред носом уграби жељену ствар, или кад схвате да су потрошили много више него што су имали у банци, као да са облака тресну на земљу ■

М. Огњановић

Илустровао
Добросав
Боб
Живковић

ЈЕДАН ПУТ **МЕСЕЧНО**

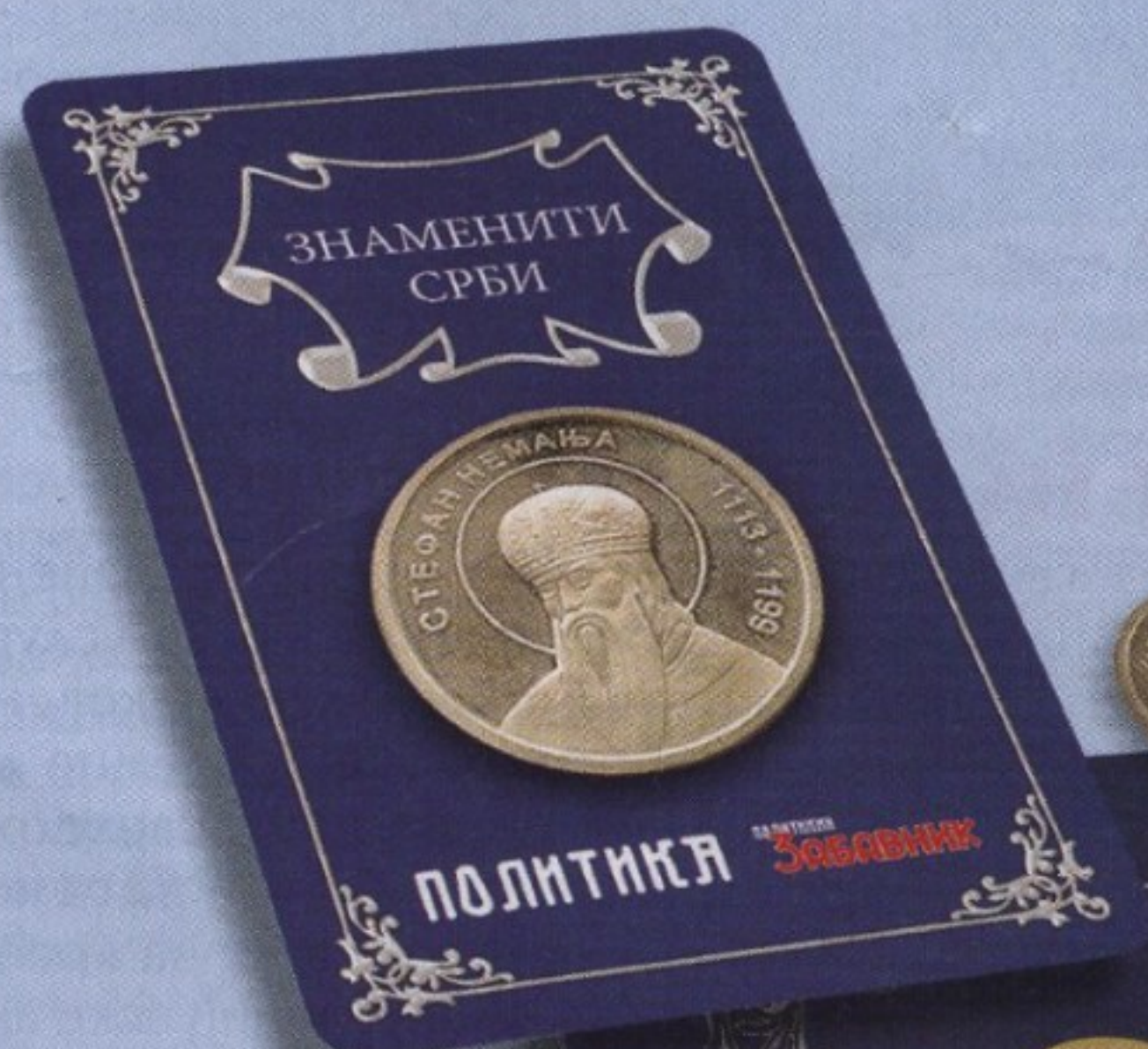

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

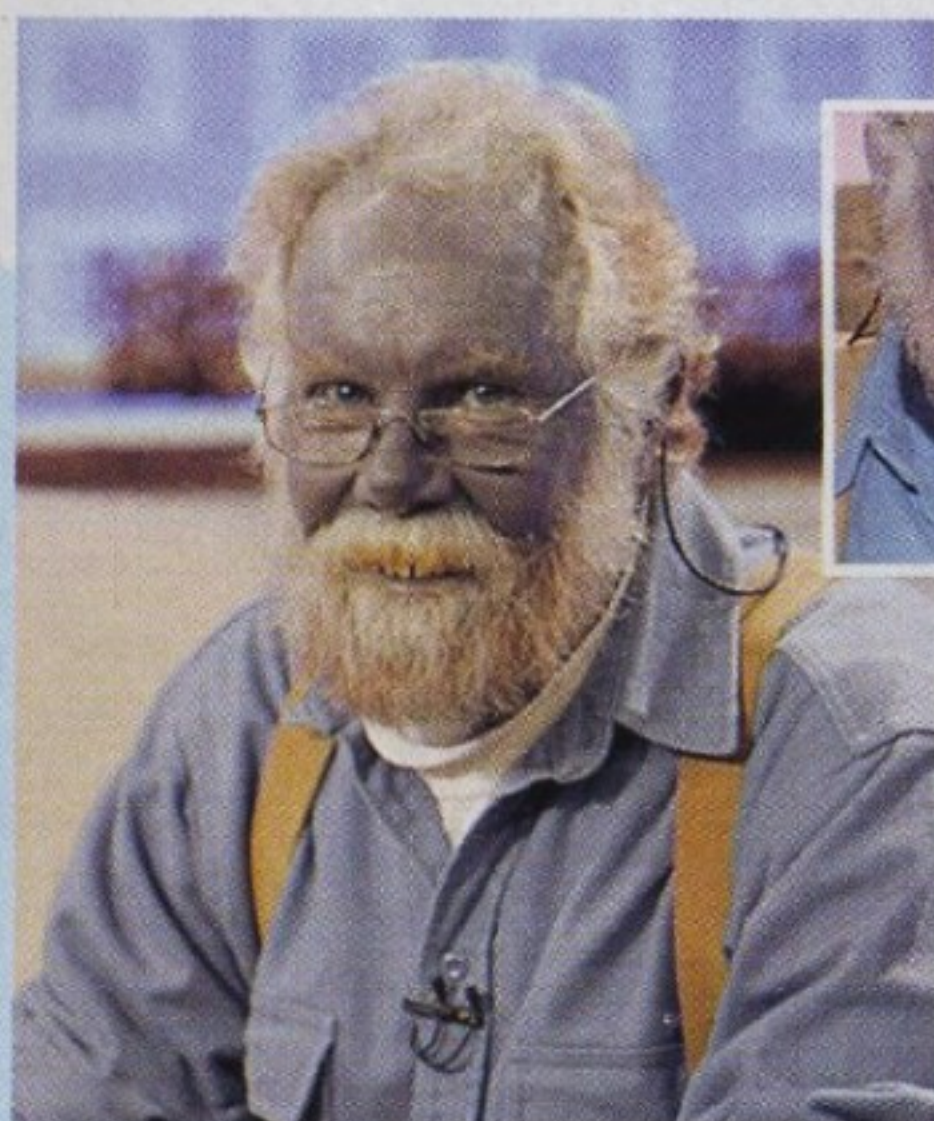
Кованица с ликом
Стефана Немање
у продаји
на свим киосцима
16. јануара

Бранислав Нушић,
Милутин Миланковић
и Доситеј Обрадовић
до краја априла.

Илустровао Драган Максимовић

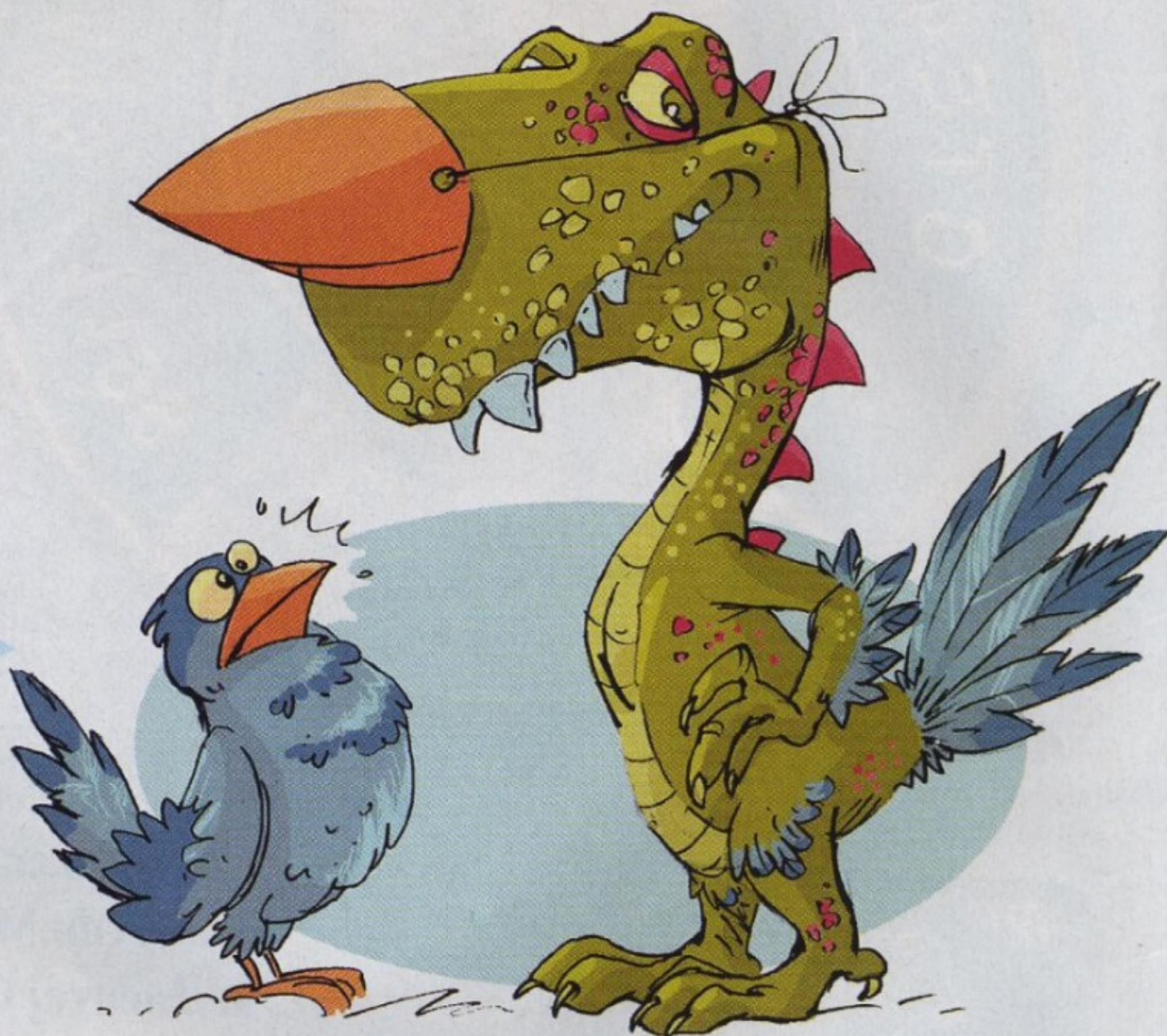
ЧОВЕК – ШТРУМФ

Педесетседмогодишњи Пол Карасон из Мадере у Калифорнији једини на свету има плаву кожу. До ове промене дошло је пре четрнаест година после употребе једног домаћег лека којим је покушао да уклони осип који му се појавио по кожи као последица стреса након

очеве смрти. Лекар који је сам направио имао је у саставу такозвано колоидно сребро (у употреби пре појаве пеницилина), али њиме није успео да излечи дерматитис већ је доживео још једно непријатно изненађење – кожа му је променила боју. Каже да се на ту промену већ навикао, да нема других последица и да је здрав као дрен. Иначе, употреба колоидног сребра у Америци је забрањена од 1999. године зато што може да изазове ову врсту промена на кожи као и на слузокожи ■

ДИНОСАУРУСИ ЛЕТЕ, ЗАР НЕ?

Добро очувани остаци диносауруса величине голуба латинског назива *Epidexipteryx hui* који на репу има перје, нађени су у кинеској покрајини Јужна Монголија. Иако стручњаци још нису успели тачно да одреде старост геолошких наслага у којима је откривен, претпоставља се да је живео пре 152 до 168 милиона година – у време између средњег и касног доба јуре. Неколико пера налик на траке које чине лепезу његовог јединственог репа, највероватније су му користила за одржавање равнотеже на гранама. Иначе, сви се слажу да је старији од већ добро познатог *Archaeopteryx* чија је старост око 150 милиона година. У сваком случају, овај сићушни диносаурус је прелазни облик између гмизавца и птице ■

РАЧУНАЈТЕ НА РАЧУНАР

Убеђени да без тешкоћа могу да инсталирају одређени програм и да се њиме служе, корисници Интернет услуга готово неприметно постају жртве *Бојнеј* мреже коју на даљину контролишу непознате особе, увек спремне да „пробуде” рачунар и искористе га у незаконите сврхе.

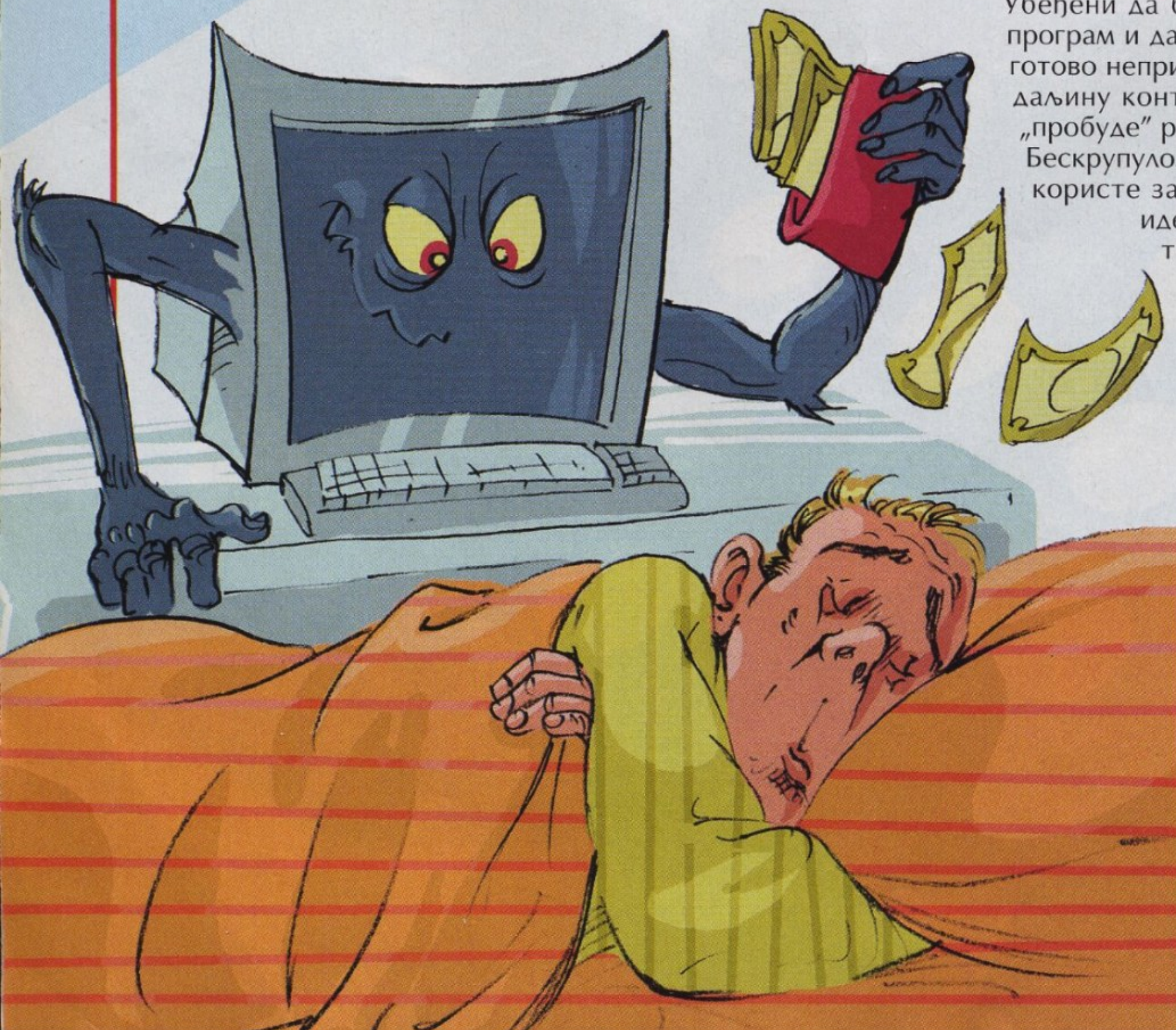
Бескрупулозни хакери могу да парализују РС или да га искористе за пренос уобичајених вируса, као и за крађу

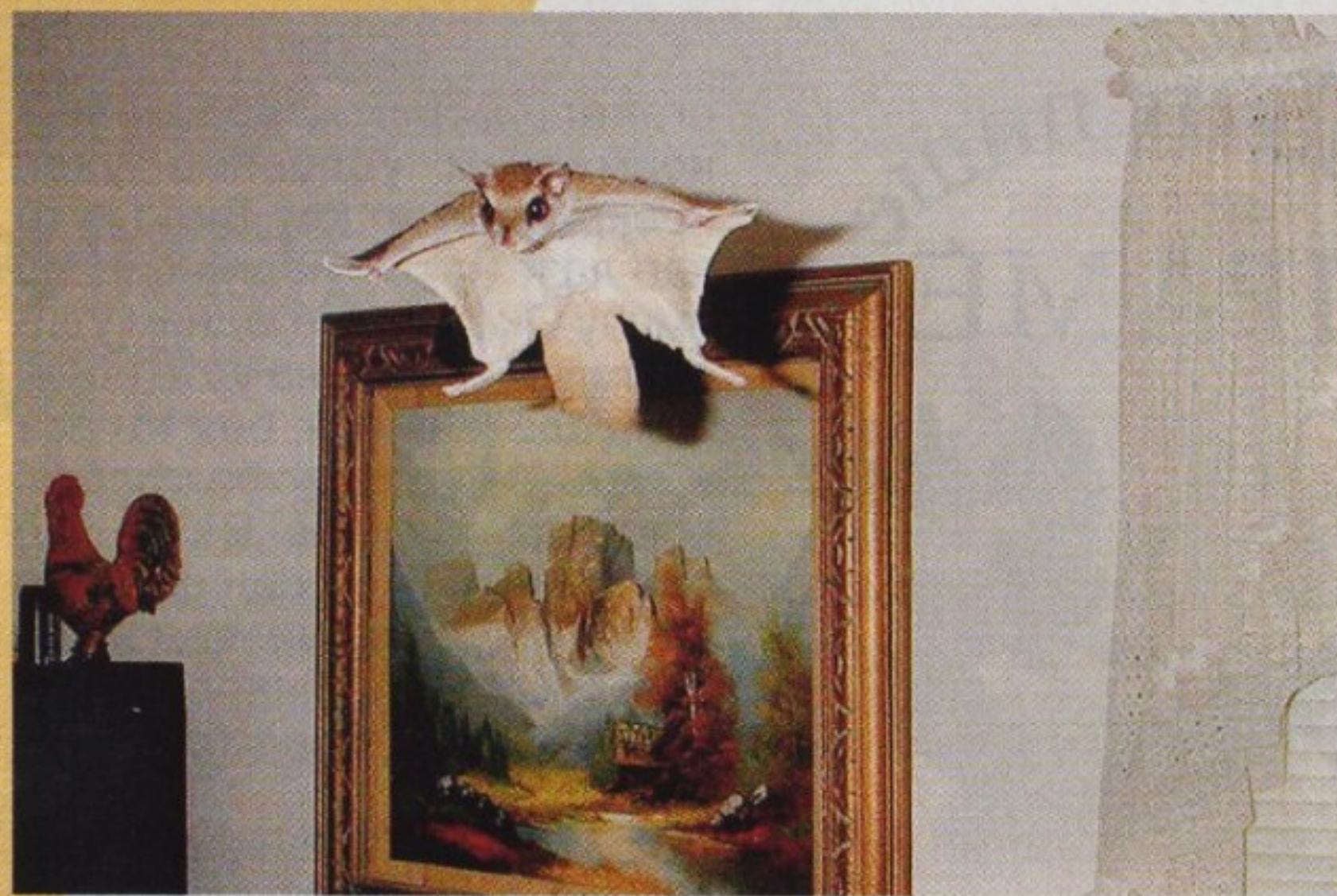
идентитета или за праве правцате шпијунске активности. На овај начин створена је читава војска „зомби” рачунара која расте вртоглавом брзином. Сваког месеца повећава се за 350.000 и велика је опасност нарочито за трговачке послове и бизнис *online*.

Како се заштитити од овог такозваног кибернетског криминала?

Најсигурније средство заштите је предострожност, нарочито ноћу. Рачунар не би требало остављати дуго укључен и без надзора, јер и кад није оптерећен захтевима власника, процесор у потпуности задржава функције и још више је подложен спољашњем утицају. Несмотреност може скупо да вас кошта, јер управо тада хакери започињу своју игру...

Творци *Бојнеј* мреже користе евентуалне грешке у конфигурацији и слабост система. Зато оригинални софтвер треба редовно допуњавати и уз то користити анти-вирус и *firewall* заштиту ■

ЈЕСТЕ ЛИ ЧУЛИ ЗА ПЕТАУРА?

Постојбина му је Аустралија, а латински назив *Petaurus breviceps*. За Енглеze он је шећерни планер, а за Италијане шећерни акробата, што није случајно ако се има у виду да „*петаурус*“ значи – акробата. Реч је о сићушном торбару с крзном и мембраном између предњих и задњих ногу која му омогућава да лети с једне на другу грану еукалиптуса испод чије коре налази шећерни сок, своју омиљену храну. Веома је тражен као кућни мезимац, нарочито у Енглеској где кошта 200, па и 300 евра. Но, невоља је у томе што он, једноставно, не може да живи сам... Око њега мора да буде

и других припадника врсте, јер је друштвеност једна од његових главних одлика. Али, ни то није све: мајушан је и веома осетљив, толико да у дечјим рукама тешко може да преживи. Зато стручњаци саветују родитељима да га не купују деци, нити да га чувају у стану. Међутим, на та њихова упозорења нико се не осврће. Напротив, омиљеност му расте вртоглавом брзином. Кажу да петаур побуђује нежност јер воли да се мази. Осим тога, од овог кућног љубимца власник не мора никад да се одваја – може стално да га носи у џепу где се он осећа сигуран будући да је ноћна животиња ■

ПУЈ ПИКЕ, НЕ ВАЖИ!

Ово је друга година заредом да се наспред њујоршког Тајмс сквера поставља индустријска машина за сецкање хартије. Оно што је претходне године било скромно, ове године доживело је прави бум. Наиме, у недељу, 29. децембра прошле године, мноштво становника Велике јабуке као и велики број туриста, окупило се да стави тачку на оно што их је највише изнервирало, потресло и растужило 2008. У дану означеном као „гуд риданс деј“ (у сасвим слободном преводу ми бисмо рекли „пуј-пике, не важи дан“) свако је имао могућност да за собом остави оно што му је у протеклих дванаест месеци било најболније. Један младић донео је фотографију девојке која га је оставила на Божић, док се једна млада жена појавила с копијом електронског писма у коме јој њен младић саопштава да је нашао другу. Једна госпођа исецкала је рендгенски снимак поломљене ноге, а њен познаник појавио се са сликом извађеног слепог црева коју је, како је рекао, с уживањем уништио. Људи су сецкали све и свашта – рачуне, постере спортских клубова за које не навијају, спискове на којима су исписали све што их је узнемиравало претходне године, као што су, на пример, различите болести, имена непријатеља или шефова на послу. За најмаштовитијег секача проглашен је Џеј Балесторос, тридесетогодишњи Њујорчанин који је освојио награду од двеста педесет долара. Он је донео картон на коме је била нацртана једна чарапа. Тако је желео да нагласи да се одриче свих чарапа које, што сви добро знамо а не можемо да објаснимо, једноставно нестану у машини за прање веша. Џеј је рекао да ће за новац који је добио купити нове чарапе ■

ГУШТЕРУ РЕП – ЧОВЕКУ ПРСТ

Познато је да неким животињама одсечени делови тела могу поново да израсту. На пример, ако гуштеру откинете реп, израсте други, а понекад и два!

У Сједињеним Америчким Државама већ годинама се истражује могућност обнављања неких делова тела: мишића, коштане сржи, нервних влакана...

Циљ је да се помогне онима који имају тегобе због болести или неког несрећног случаја, као Ли Спајвек коме је елиса авиона (играчке) одсекла центиметар средњег прста на десној руци.

Стицајем срећних околности помоћ му је пружио брат Алан, хирург на Харварду и оснивач фармацеутске куће која, између осталог, од бешике свиње производи нарочити прах за лечење повреда и обнављање оштећене хрскавице. Применом овог праха у коме има највише беланчевина из састава везивног ткива, такозваног колагена, Лију је за четири месеца израстао прст нормалне дужине!

Овај јединствени догађај побудио је велико интересовање не само јавности већ и америчког врховног штаба одбране Пентагона који је понудио новчану помоћ Спајвеку за усавршавање проналаска јер буди наду стотинама америчких војника који се с ратишта враћају као инвалиди ■

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

Тог мајског јутра 1968. године пробудио ме глас моје собне другарице Хелен Кингсид:

– Марусе, Марусе, хоћеш ли да видиш велики океански талас. Дођи брзо, брзо!

Журно сам навукла кућни огртач и истрчала пред нашу кућу на обали. За мном су трчале и Доти Дрејк и Феј Џонсон, обе као и ми младе учитељице и оне су у јесен претходне године заједно с нама дошле у Лаупахо-ехое, туристичко насеље на североисточној обали Хаваја.

Стигле смо у право време да посматрамо ову игру природе. Море се повукло нагло и бешумно, остављајући за собом

оголело морско дно које је у нормалним условима увек прекривено водом. Било је то као да је непрегледни див, по имену Океан само једним уди-сајем ускнуо пуна уста воде.

А тада је океан, без таласа и тутњаве, потпуно безгласно, почео да се враћа. Већ је био прешао преко линије која означава највиши водостај, потом као да је неколико секунди застао, а онда се полако повукао.

То је значи тај чувени талас цунами, помислила сам. Уто је

заиста огроман! – одговорила сам јој.

Доти и Хелен ушле су у кућу, док смо Феј и ја остале још мало на тераси. Тада смо га обе угледале, у истом тренутку. Океан се још једном повукао, овог пута веома брзо, уз дубок јецај. Увала у којој смо се обично купале била је сада потпуно празна, без воде, а лево од светионика, далеко од обале, подигао се огроман водени зид. Обузео нас је страх.

Појуриле смо у кухињу, где су се налазиле Доти и Хелен.

Један тренутак све четири стајале смо неодлучне, са истом мишљу у глави: да ли да претрчимо педесетак метара да бисмо се попеле на оближње брдо.

Трећи, највећи талас

Тада се море с тутњавом сручило. Чула сам ломљаву прозорских окана и крцкање дрвених греда у зидовима. Док се кућа нагињала, прибиле смо се уз довратак, а Хелен је прва изговорила оно што смо све знале:

ВЕЛИКИ

наишао још један талас, али мањи од првог и ми смо биле мало разочаране.

Хелен се окренула према кући и казала:

- Представа је завршена!
- Штета што није дошао један

– Кућа се руши!

У следећем тренутку све четири смо се нашле у води. Хелен је неко време покушавала да одржи главу на површини воде, али је потонула пред мојим очима. Зграбила сам је испод пазуха, али узалуд – струја ју је отргла од мене.

Од куће је остао само кров који се вртео укруг. Феј и ја смо успеле да се попнемо на само слеме које се закачило за једну стену. На другом крају крова појавила се До-

тина глава. Рукама је стезала ивицу крова очију укочених од ужаса.

Кренула сам, пузећи, према њој. Али њене руке убрзо су се опустиле и она је потонула!

– Тако ћемо и ми! – рекла је у очајању Феј.

– Морамо да покушамо да стигнемо до обале, вода се повлачи! – довикнула сам јој. Склизнуле смо с крова у воду дубоку до колена. Држале смо се за руке и тетурале према обали која више није била тако далеко.

водену таму, спазила блед млаз светлости. Нисам више могла да издржим, имала сам осећај да ће плућа да ми прсну. Удахнула сам дубоко и у мене је, уместо воде, продро ваздух.

Догодило се чудо: налазила сам се на површини! Сваки делић тела ме је болео, али сам могла да покрећем и руке и ноге. Само сам од притиска привремено била оглувела. Иако се свуда око мене море пенило и шумило, ја га нисам чула.

Покушала сам да пливам и тако сам доспела иза једног гребена где је вода била нешто мирнија. Питала сам се колико ћу још дуго моћи да се одржавам на површини? Али, баш тада се о мене очешала једна зелено обојена даска. Успела сам да се попнем на њу и усправим, а затим сам повикала: – Упомоћ!

Зелена даска и жути чамац

Истовремено сам схватила да ми се слух повратио, али сам се уплашила од јачине свог вриска. После тога сам безброј пута падала у воду и поново се пела на даску. Онда сам чула авион. Клекла сам на даску и замахала рукама, али сам главачке пала у воду.

Одавно сам већ била изгубила из вида Лаупахоехое и

ТАДА

Имале смо само једну мисао – побећи на оближње брдо, али тада се море с тутњавом сручило на нашу кућу

– Успећемо, успећемо! – понављала сам. Међутим, на нас се ускоро сручила нова невоља.

Огромни талас отргао ме је од Феј и бацио на стене. За тренутак сам помислила да су ми све кости поломљене. Чекала сам крај. Тада сам кроз

КАТАСТРОФА ИЗ 2004. ГОДИНЕ

Цунами су океански таласи огромних размера и велике висине: од 15 до 30 метара. Њих изазивају јаки земљотреси или вулканске ерупције. Поремећаји на морском дну преносе се до површине где изазивају таласе. Цунами се креће великом брзином, од 400 до 800 километара на сат и то целом ширином океана, наносећи огромну штету и остављајући за собом велики број жртава.

Једном од најсмртоноснијих природних катастрофа у модерној историји сматра се цунами који је настао 26. децембра 2004. године, као последица суматранског подморског земљотреса. Овај цунами усмртио је око 275.000 људи у 11 земаља које се простиру дуж обала Индијског океана, од Индонезије и Тајланда на истоку, до Сомалије на западу ■

већ сам могла да распознам фабрику шећера у Окали и радничко насеље. Поново сам почела да зовем у помоћ. Али, већ се смркавало и људи су углавном били у кућама док је мене, саму и полусмрзнуту, океан носио према смрти.

Онда се поново појавио авион. Овог пута летео је тако ниско да сам могла да видим пилота. Махала сам рукама као помахнитала, поново падала у воду и с муком се пела на даску. Али, вредело је – пилот ме је видео!

Авион је описао широк круг, вратио се и бацио некакав пакет. Допливала сам до жуте бале, на којој је крупним црним словима писало: „Да би се надувао, отворити ручицу и повући“. Као неком чаролијом, гумени чамац за спасавање зањи-хао се на води. Попела сам се у њега и опружила. Из њега не могу да испаднем, не морам више да одржавам равнотежу!

У чамцу који је касније са обале дошао по мене налазила су се још два спасена дечака. На обали нас је сачекала гомила људи. Они су чекали Дороти, Хелен и Феј, чекали су и осталих 169 унесрећених који се никад више нису појавили ■

Марсуе Фернандез

— деветнаест

Илустровао Дарко Гркинић

ЗАШТО? КАКО!

КОЛИКО ЕЛЕКТРАНЕ ДОПРИНОСЕ ГЛОБАЛНОМ ЗАГРЕВАЊУ?

Најбољи извор података о прекомерном испуштању угљен-диоксида на целој планети је сајт www.carma.org организације „Карма“. Ту може да се види листа 50.000 електра-

на широм света. Производња струје доприноси прекомерном испуштању угљен-диоксида за једну четвртину на светском нивоу који износи десет милијарди тона годишње. Од тога једна четвртина отпада на америчке електране које су на првом месту по прекомерном испуштању угљен-диоксида, а за приближно још једну четвртину криве су кинеске електране ■

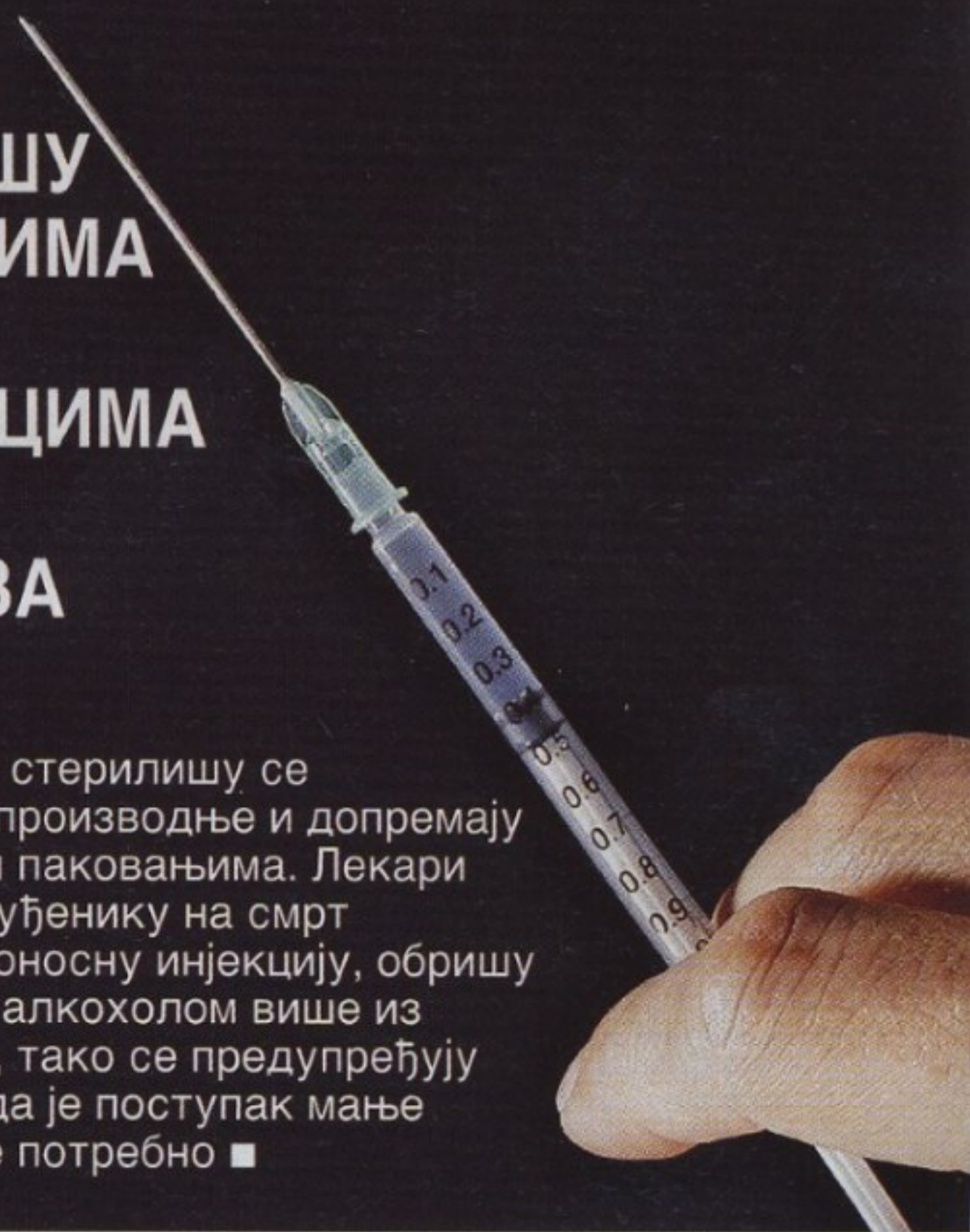
ДА ЛИ СУ ЉУДИ ЈЕДИНА ЖИВА БИЋА КОЈА МОГУ ДА СЕ НАПИЈУ?

И неке животиње воле да пију. На пример, папагаји и слонов. Неки папагаји у Аустралији открили су да се шећер који се проспе с камиона преко ноћи овлажи од росе и у току дана на сунцу ферментише и претвара у алкохолно пиће у коме они уживају. Једном је у западном Бенгалу крдо слонova открило илегалну дестилерију, попило 150 литара алкохолног пића и потом сравнило са земљом оближње село ■

ДА ЛИ СЕ СТЕРИЛИШУ ИГЛЕ КОЈИМА СЕ ОСУЂЕНИЦИМА НА СМРТ УБРИЗГАВА ОТРОВ?

Игле за инјекције стерилишу се фабрички током производње и допремају се у запечаћеним паковањима. Лекари који у затвору осуђенику на смрт убризгавају смртоносну инјекцију, обришу му пре тога раме алкохолом више из навике. Сем тога, тако се предупредују могуће оптужбе да је поступак мање хуман него што је потребно ■

КАКО РАДИ КОНТРОЛЕР ЗА WII КОНЗОЛУ?

Камера

Камера у контролеру прати положај сензорске плочице постављене поред телевизора. У ствари, плочица се састоји само од низа LED лампица и није сензор. Контролер јавља конзоли где је усмерен на основу тога како камера види лампице. Плочица је повезана с конзолом само да би од ње добила напајање за лампице. Теоретски, могла би да се замени другим извором светла, на пример са две свеће ■

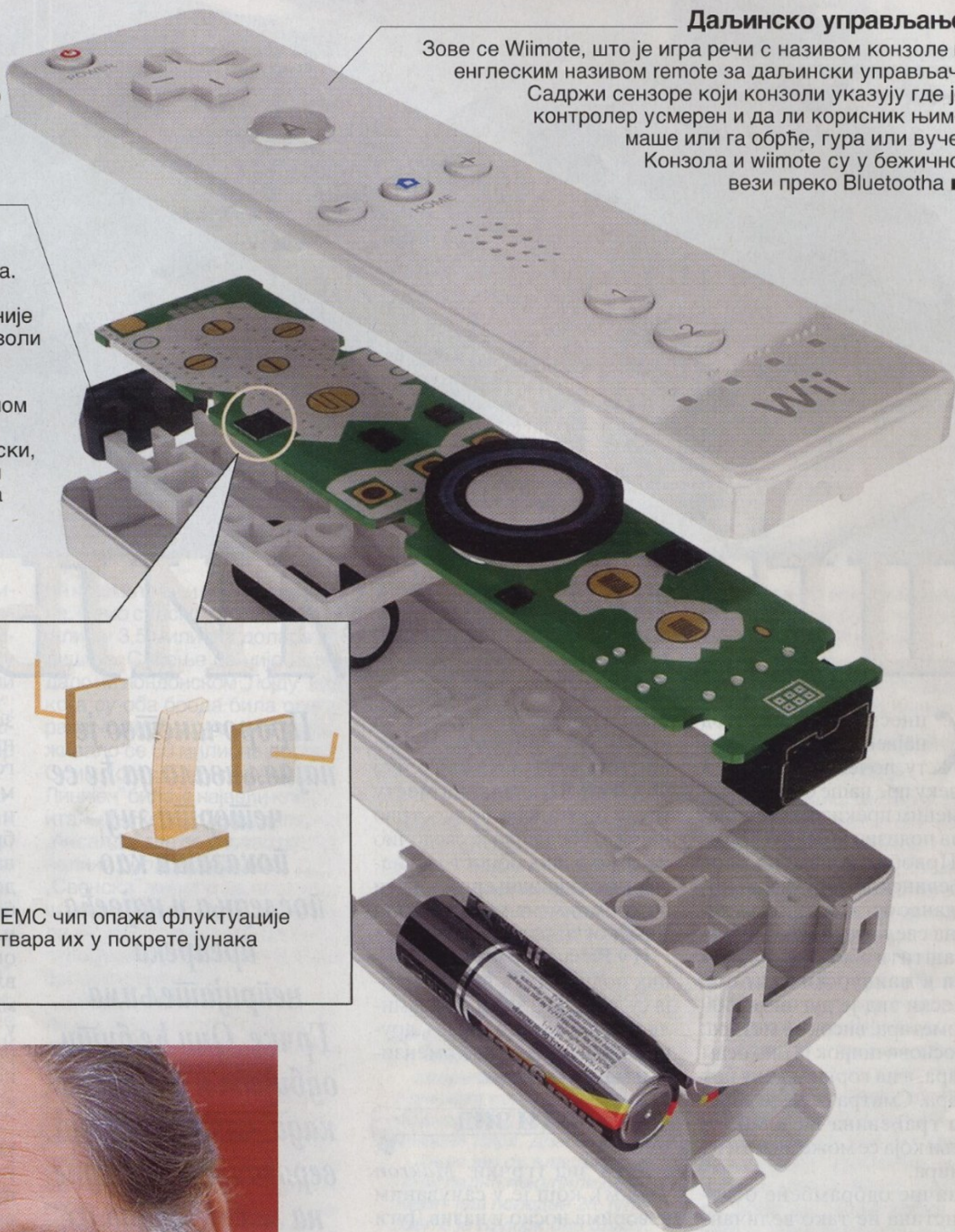
Брзиномер

Стотине танушних трака смештено је између две кондензаторске плоче на MEMS чипу (скраћеница од „микро електро механички систем“). Кад се контролер покреће, силицијумске трачице се савијају и мењају електрично поље између кондензаторских плоча. MEMS чип опажа флукуације у електричном пољу и претвара их у покрете јунака видео-игре на екрану ■

Даљинско управљање

Зове се Wiimote, што је игра речи с називом конзоле и енглеским називом remote за даљински управљач. Садржи сензоре који конзоли указују где је контролер усмерен и да ли корисник њиме маше или га обрће, гура или вуче. Конзола и wiimote су у бежичној вези преко Bluetootha ■

ЗАШТО ЉУДИ ИМАЈУ РАЗЛИЧИТЕ НАГЛАСКЕ?

Разлике у изговарању речи осликавају разлике у историји културе и језика којим су причали наши преци. На пример, нагласак којим се прича у различитим деловима Америке осликава утицај енглеског, француског и других језика којима су говорили насељеници у тим областима. Негде је нагласак целог народа условљен регионалним нагласком предака. На пример, препознатљив аустралијски нагласак прилично подсећа на лондонски, јер су први насељеници Аустралије били махом из Лондона ■

ШЕСТОМИЉАШ

Кинески зид, један од највећих утврда у свету, почео је да се гради у 3. веку пре наше ере, а са повременим прекидима и рушењима подизан је све до 17. века. Првобитна намена овог грађевинског подухвата, који и данас оставља дубок утисак на све посетиоце, била је да заштити Кину од навале Хуна и манџурских Татара. Кинески зид је дуг око 2500 километара, висок 16 метара, при основи широк је око осам метара, а на горњем делу пет метара. Сматра се да је то једина грађевина на планети Земљи која се може видети из свемира.

Сличне одбрамбене бедеме, истина не тако величанствене и дугачке као Кинески зид, подизале су и друге цивилизације како би заштитиле неке своје области и градове. Тако је у Римском царству био познат чувени *Хадријанов бедем* (Vallum Hadriani) у Британији, подигнут како би се спречили упади варварских племена са севера. Римски император Хадријан (117–138) појавио се на британском острву 122. године и у његовом присуству почело је грађење зида од обале Северног мора до Атлантског океана. Главни део радова завршен је већ 128. године, али је бедем касније дозиђиван и ојачаван.

двадесет два

Овај зид, који се у дужини од осамдесет римских миља протегао од места Солвеј Форт до Њукасла, на месту где је британско полуострво најуже, убедљиво је сведочио не само о способности и снази римске инжењерије него и о огромним размерама моћи Римског царства.

И у Византији је било сличних подухвата, а најпознатија су два: Дуги зид и Хексамилон. Осим њих било је и других али скромнијих димензија и мањег значаја.

ДУГИ ЗИД

Дуги зид (грчки: *Μακρον Τειχος*), који је у сачуваним изворима носио и назив Дуги зидови, дакле у множини, или, како га назива византијски калуђер и хроничар Теофан, који почетком друге деценије 9. столећа пише своје дело, Зид цара Анастасија, био је систем утврђења који је подигнут западно од Цариграда. Древни извори унеколико су несасгласни колико је био удаљен од византијске престонице. Док Прокопије, историчар епохе императора Јустинијана I Великог (527–565), бележи да је Дуги зид био удаљен од Цариграда два дана пута, дотле Ибн Хордадбех (око 825. до око 912), арабљански географ персијског порекла, наводи

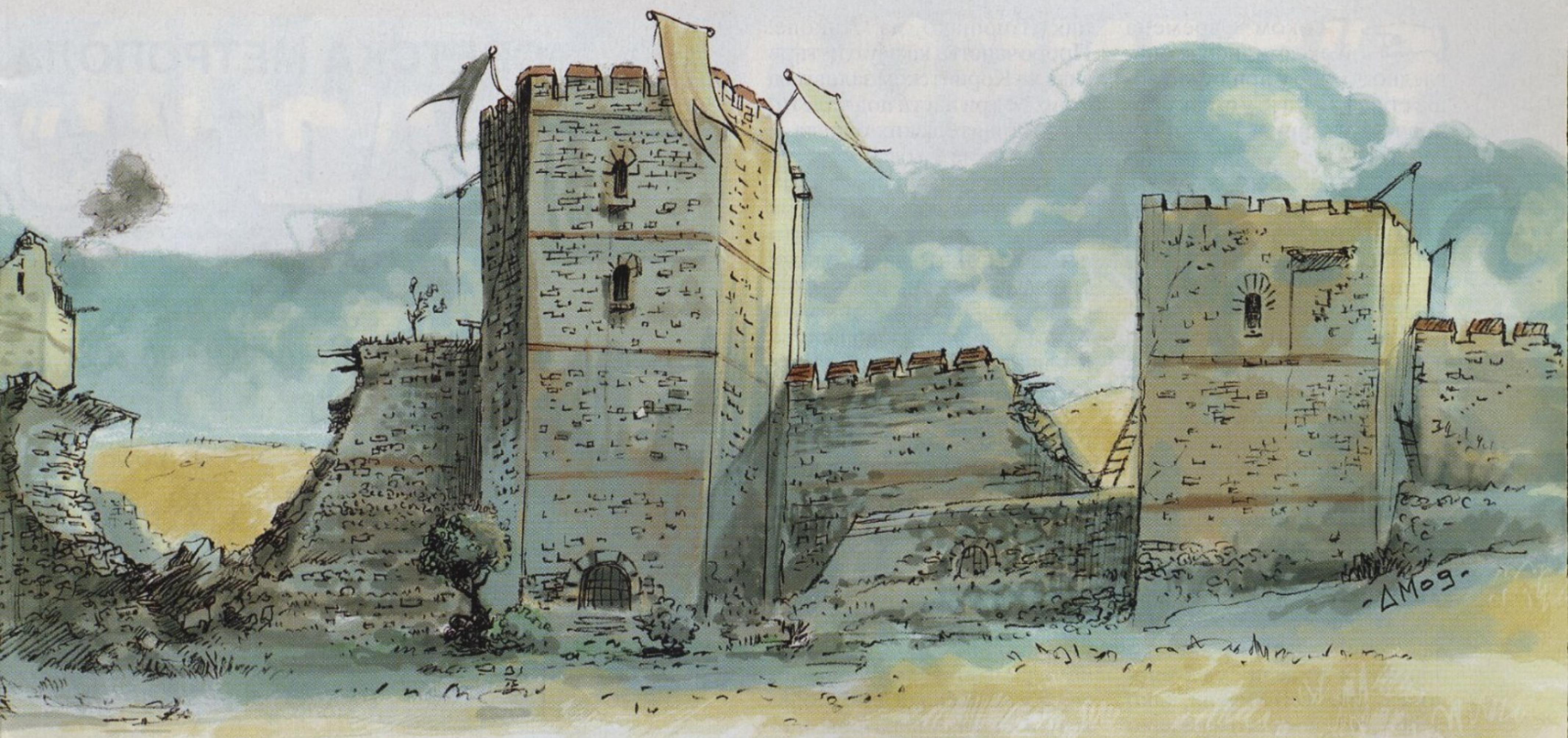
Пророчанство је најављивало да ће се четврти зид показати као последња и највећа прејрека нејријатељима Грчке. Они ће бити одбијени и поражени када, како се наивно веровало, „бор њадне на земљу и када из њега избије крв”

четири дана пута. Како било, остаци овог дугачког бедема налазе се на око шездесет пет километара од Константинопоља и протежу се од морске обале недалеко од града Селимврије на трачкој обали Мраморног мора до јужних обала Црног мора.

Истраживачи који су се бавили остацима овог одбрамбеног система сматрају да је Дуги зид био дугачак четрдесет пет километара. Јужни део овог високог бедема, који је требало да штити прила-

зе византијској престоници, није одолео зубу времена и готово да је нестао с лица земље, али су његов средишњи и северни део у прилично добром стању. На основу сачуваних остатака може се доћи до података да је Дуги зид био дебео 3,30 метара, док се његова висина процењује на око пет метара. Био је направљен од тврдог, ружичастог малтера с комадићима цигле у техници која се приметно разликовала од оне коришћене у изградњи цариградских зидина у 5. веку.

Бедем је имао куле, правоугаоне и многоугаоне, као и утврђења с капијама и спољашњим рововима. Куле су биле гушће постављене у јужним него у средишњим и северним деловима бедема, а разлог за такав распоред проистакао је из најмање две околности. На јужној страни налазио се чувени пут Виа Егнатија, саобраћајница која је, преко Солуна, повезивала Цариград са Драчем, најважнијом византијском луком на Јадрану. Уз то, земљиште уз јужни део Дугог зида било је подесније за кретање војске према Цариграду. С друге стране, предео уз средишњи и северни део Дугог зида био је брдовитији и прекривен растињем које је у ве-

ЧУВА ЦАРСТВО

ликој мери отежавало прилаз. Отуда је било и лакше бранити тај део великог зида.

Датум изградње Дугог зида унеколико је споран. Док неки истраживачи сматрају да га је подигао цар Анастасије I (491–518), други су склони да верују како је градња почела знатно раније, већ после 447. године. Међутим, подигнути бедеми страдали су у разорном земљотресу из 478. године, а обновио их је император Анастасије I између 495. и 505. године.

Дуги зид није испунио наде и очекивања оних који су га подигли. Један од основних разлога његове недовољне делотворности била је велика дужина која је за право време и сигурну одбрану захтевала велики број војника. Због тога се дешавало да су га у више наврата, почев од 559. године, нападачи једноставно пробии. Тако, на пример, Дуги зид није био никаква препрека за Аваре и Словене када су у лето 626. године дошли пред Цариград и неуспешно опсели византијску престоницу. Каснија повест овог великог одбрамбеног система, нарочито после 7. века, у великој мери остала је замагљена.

Према уводу у новелу број 26, царску наредбу Јустинија-

на I, види се да су постојала два *викара* Дугог зида, двојица, државних службеника који су се старали о овом одбрамбеном бедему. Један је био предвиђен за војне послове, а други за цивилну администрацију. У каснијим столетима командант одговоран за одбрану бедема звао се „шеф“ зидина (*komes ton teicheon*).

Занимљиво је напоменути да су у Првом балканском рату бугарски одреди у јесен 1912. године победоносно кренули према Цариграду и зауставили су се на шездесет километара испред Истанбула, што значи да су прошли и остатке Дугог зида. Кретали су се истим путем као и њихови далеки преци много столећа раније. Међутим, због болести у бугарској војсци и односа са савезницима, Србима и Грцима, напредовање је заустављено и склопљено је примирје. Двојица бугарских археолога, Б. Филов и П. Орешков, пратећи офанзиву својих сународника, искористили су јединствену прилику да на лицу места почну проучавања углавном трошних остатака Дугог зида. У деценијама које су уследиле, све до нашег времена, више научника писало је о Дугом зиду, а неки су и непосредно учествовали у археолошким истраживањима овог зани-

мљивог одбрамбеног бедема.

Иначе, термин Дуги зид коришћен је и за неке друге бедеме у Византијском царству: за онај уз град Херсонес у Тракији, као и за такозвани *limes Tauricus* на Криму.

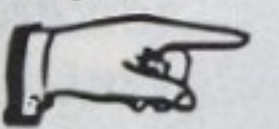
ХЕКСАМИЛИОН

Осим Дугог зида, Византинци су саградили још један сличан одбрамбени бедем. Реч је о такозваном Хексамиллиону који се налазио на Истмосу, месту где се додирују тло полуострва Пелопонеза и средње Грчке. Реч је о дугачком бедему који се пружао између Саронског и Коринтског залива и који је требало да брани полуострво од напада непријатеља са севера. Иначе, грчка реч хексамиллион у преводу значи „шестмиљаш“, односно „зид од шест миља“.

У античкој историји је у разним временима долазило до напада на Пелопонез. Зна се да је град Коринт био утврђен још у древна времена, пре чувене најезде персијског владара Ксеркса 480. године пре наше ере. Ипак, намера да се на Истмосу направи бедем који би штитио полуострво Пелопонез настала је тек у 3. веку током велике кризе у Римском царству. Било је то раздобље владавине војничких царева, време јед-

не од највећих економских криза у светској историји, доба велике анархије, несигурно и смутно.

Ипак, тек су разарања која су починиле трупе германског вође Алариха крајем 4. века, када је он готово господарио знатним деловима Балканског полуострва, на посебан начин оживела некадашње планове. Познато је да је овај ратоборни и даровити варварин после напуштања Балкана и одласка на Запад 410. године заузео Рим. Његов величанствен улазак у Вечни град снажно је одјекнуо, па је као једну од последица имао и у изградњи нових, моћнијих бедема у Цариграду. Житељи „новог“ Рима свакако су желели да избегну судбину „старог“, па је цар Теодосије II (408–450. године) 413. подигао нове бедеме око престонице. Отприлике у то време, у првим годинама друге деценије 5. столећа, када су подизани цариградски бедеми Теодосија II, отпочела је и изградња зида на Пелопонезу. Зид је био дебљине десет римских стопа, односно око три метра, а висок приближно осам метара. Бедем је имао куле првобитно правоугаоног облика. Велика тврђава била је смештена на домаћ некадашњег Посејдоновог светилишта на Истмосу.

 Током времена Хексамилон је очигледно доспео у прилично лоше стање, па га је у 6. веку обновио Јустинијан I. Овај бедем требало је да брани Пелопонез у време најезде Словена, али изгледа да није био делотворан јер су они прошли Истмос и населили делове полуострва. Штавише, са Пелопонеза су на својим пловилама доспели чак и на острво Крит. Византијски историчар Никита Хонијат бележи да Истмос није био добро брањен приликом доласка крсташа 1205. године.

Хексамилон је најбурнију историју доживео у 15. веку. Најпре га је византијски цар Манојло II Палеолог (1391–1425) поново изградио 1415. године, па је следећих пола столећа служио као одбрамбени појас према Пелопонезу, односно Мореји, како се полуострво често називало у позном средњем веку. Тај бедем, који се у дужини између седам и осам километара протекао од Коринтског до Саронског залива, према једном извору имао је сто педесет три куле. Други извор, међутим, наводи сто тридесет мањих и девет великих кула, као и тврђаве на оба краја бедема и својеврсни замак на месту Јустинијанове утврде на Истмосу.

Под будним оком цара Манојла II Палеолога, Хексамилон је завршен у року од само двадесет пет дана, од априла до маја 1415. године. Био је то грађевински подухват достојан дивљења који је код многих савременика изазвао велико одушевљење. Под веома снажним утиском били су и Венецијанци, али им то није сметало да љубазно и суздржано одбију да учествују у трошковима за његову изградњу. Отуда је финансијски терет пао на исцрпљено Византијско царство. Расходи су збиља били толико велики да су многи житељи и земљопоседници радије изабрали бекство на млетачку територију него могућност да остану као најамни радници или да осиромаше услед великих пореза. Штавише, било је и оних који су се отворено побунили, али су такви приморани на послушност.

Изградњу Хексамилона пратио је и настанак читавог низа необичних пророчанстава за које се веровало да их је изрекла чувена Пителија у Делфима, у време персијског напада на Грчку који је предводио Ксеркс. Први који је забележио ова предсказања био је италијански хуманиста и пут-

ник Ђиријако из Анконе. Пророчанства кажују о четири зида на Коринтском заливу, од којих ће три пасти под налетима непријатељских одреда, а само ће четврти одолети и показати се неосвојивим за насртљиве стране војске. Прва три зида, како се могло тумачити после свега што се догодило, тицала су се ранијих покушаја са изградњом или обновом Хексамилона. Пророчанство је најављивало да ће се четврти зид показати као последња и највећа препрека непријатељима Грчке. Они ће бити одбијени и поражени када, како се наивно веровало, „бор падне на земљу и када из њега избије крв”. Управо ће градитељ четвртог зида бити рођен под срећном звездом. Премда нису помињана никаква имена, било је очигледно да се мисли на тадашњег деспота и византијског намесника на Пелопонезу, а каснијег цара Константина XI Драгаша Палеолога (1449–1453).

Као и многа друга, ово пророчанство, које је било израз дирљиве и очито неутемељене вере у будућност, показало се као тужна заблуда. Као што је већ речено, Хексамилон су најпре пробили Словени а касније и Турци, а онда га је, по четврти пут, 1444. године градио деспот Константин Палеолог. Завршетак ове изградње пробудио је нову наду, па је чак и Висарион, некадашњи митрополит Никеје а тада папски кардинал, удобно смештен у Риму, упутио Константину дугачко писмо са оптимистичким честиткама. У завршетку бедема знаменити духовник видео је само сјајни почетак обнове хеленског духа на Пелопонезу. Колика је то била утопија показало се врло брзо.

Упркос полетној и јуначкој одбрани византијских бранилаца, османлијски одреди султана Мурата II (1421–1451) запосели су бедем на Истмосу 10. децембра 1446. године. На тај начин учинили су ништавним пророчанство које је грејало последње наде Византинаца и недвосмислено им ставили до знања да немају чему да се надају. Истина, Венецијанци су касније, 1462. године, обновили Хексамилон али то више није било толико важно јер су Османлије, предвођене новим султаном Мехмедом II Освајачем (1451–1481) у међувремену, 1460. године, освојили византијске области на Пелопонезу ■

Радивој Рагић

Илустровао
Драган Максимовић

двадесет четири

СВЕТСКА МЕТРОПОЛА ГРАД ИЗ

Иако према предвиђању сви радови треба да буду окончани до 2020. године, кад ће град на обали Црвеног мора да поприми свој коначни изглед, за њега већ постоји велика заинтересованост посетилаца из целог света

ИЗМЕЋУ МЕКЕ И МЕДИНЕ

БАЈКЕ БУДУЋНОСТИ

Краљевина Саудијска Арабија, површине око 2.150.000 квадратних километара и с приближно 27.000.000 житеља, највећа је земља на Арабијском полуострву. Богата је нафтом, али слабо насељена. Девет десетина земље чини пустиња. Услови за живот има уз дугачку обалу Црвеног мора, испод планинског ланца Хиџаз и Асир. Ту ниче велелепна метропола названа по краљу Абдули бин Абдулазизу ал Санду.

Град светских размера, какав и доликује краљевству нафте, Кинг Абдула економиксити замишљен је као водеће источњачко пословно и еко-

номско средиште за 1,5 милиона становника. Готово на пола пута између Меке и Медине, величине попут Вашингтона, престонице Сједињених Америчких Држава, захваљујући модерној технологији градње биће то у потпуности град из сутрашњице који надвожњацима, спрудовима, мостовима и надсвођеним и изузетно високим зградама задире дубоко у тамну воду Црвеног мора.

Уз бројна пословна представништва нафтне, електронске и фармацеутске индустрије, град ће имати и богат културни и забавни садржај и велику луку која ће уз приватне јахте и чамце моћи

да прими и велике прекоокеанске бродове.

Према предвиђању, сви радови требало би да буду завршени до 2020. године кад ће овај град да заблиста у свом пуном сјају као звезда на небу Истока.

За град краља Абдуле који још нема коначни облик већ постоји велика заинтересованост посетилаца из целог света. Према пројектима и рачунарској симулацији, биће то прави град из бајке будућности.

О новцу уложеном у изградњу мало се говори, али треба веровати упућенима који кажу да је износ вртоглаво висок ■

С. Д.

Овако ће 2020. године на обалама Црвеног мора изгледати метропола светских размера и главно економско средиште за цео Блиски исток.

РАЗДАЉИНА

1

Мотоциклиста је пошао из места А у место В, где треба да стигне у одређено време. Ако буде ишао брзином 35 km/h, закасниће 2 сата. Ако, пак, буде ишао брзином 50 km/h стићи ће 1 сат раније. Одредите удаљеност између места А и места В ■

ШЕЋЕР

4

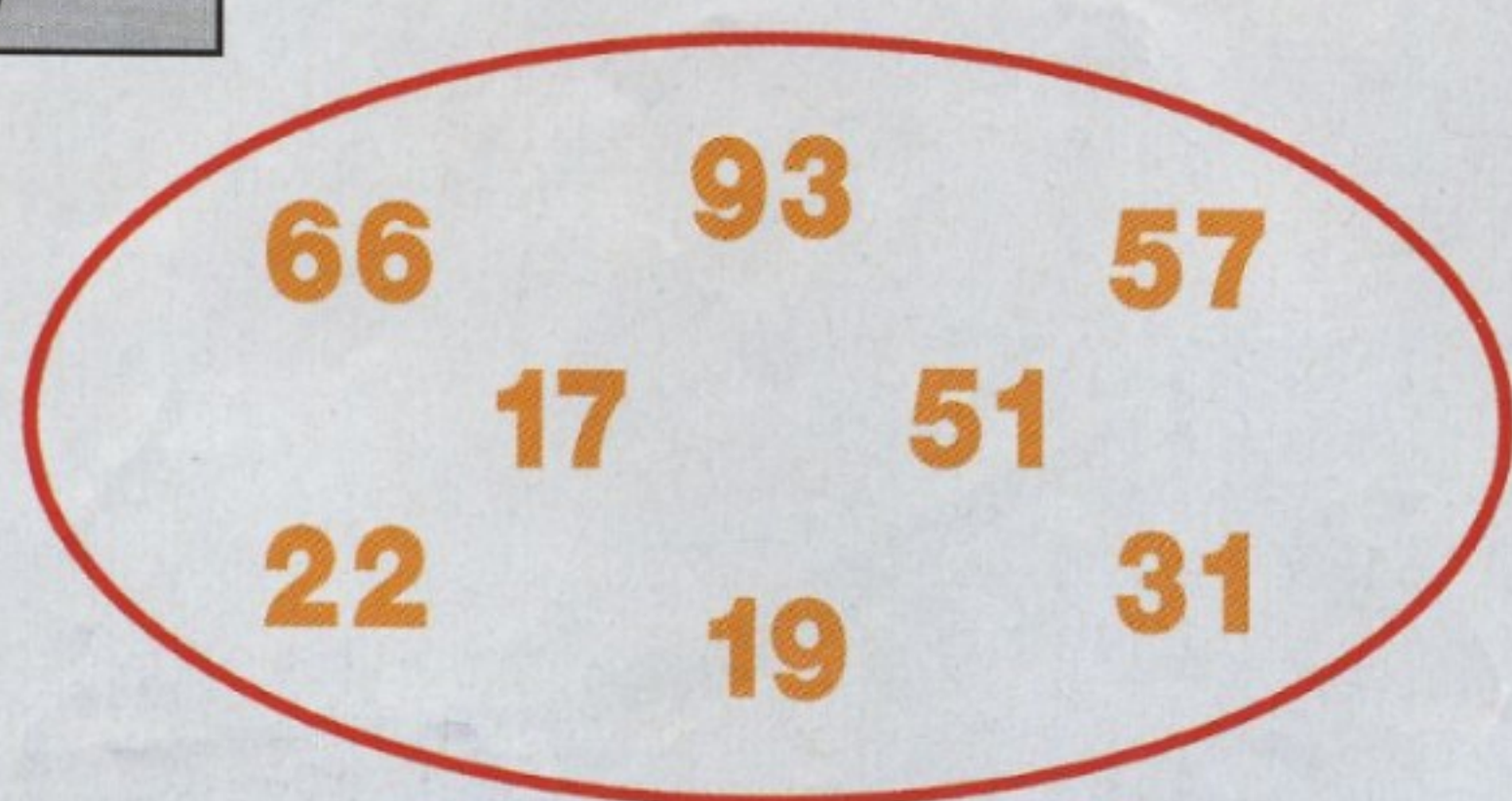
С једног хектара добија се просечно 17 тона шећерне репе, а од тога се прерадом добија 3/25 шећера. С једне њиве правоугаоног облика, дужине 880 метара, добија се 170.544 килограма шећера. Колика је ширина њиве? ■

ПАРЊАЦИ

2

Бројеви на слици по нечему су парови. Који број је парњак броја 57? ■

ОТАЦ И КЋЕРКА

5

Питали неког човека: „Колико имаш година?“ Он је одговорио: „Десет година уназад ја сам био 4 пута старији од своје кћерке, а кроз 10 година бићу два пута старији од кћерке.“ Колико им је година? ■

ЧОКОЛАДА

3

Правоугаона плjosната чоколада подељена је жлебовима на 3 x 4 мањих правоугаоника. Колико је пута потребно разломити чоколаду да бисмо је разделили на те мање правоугаонике? ■

ТРОЦИФРЕН БРОЈ

6

У троцифреном броју са збиром цифара 15, десна цифра је за 5 мања од крајње леве цифре. Ако тај број поделимо с бројем који има цифре у обрнутом редоследу, добићемо количник 2 и остатак 228. Који је тај број? ■

ИЧКЕ загонетке

ДВА МАРАТОНЦА

7

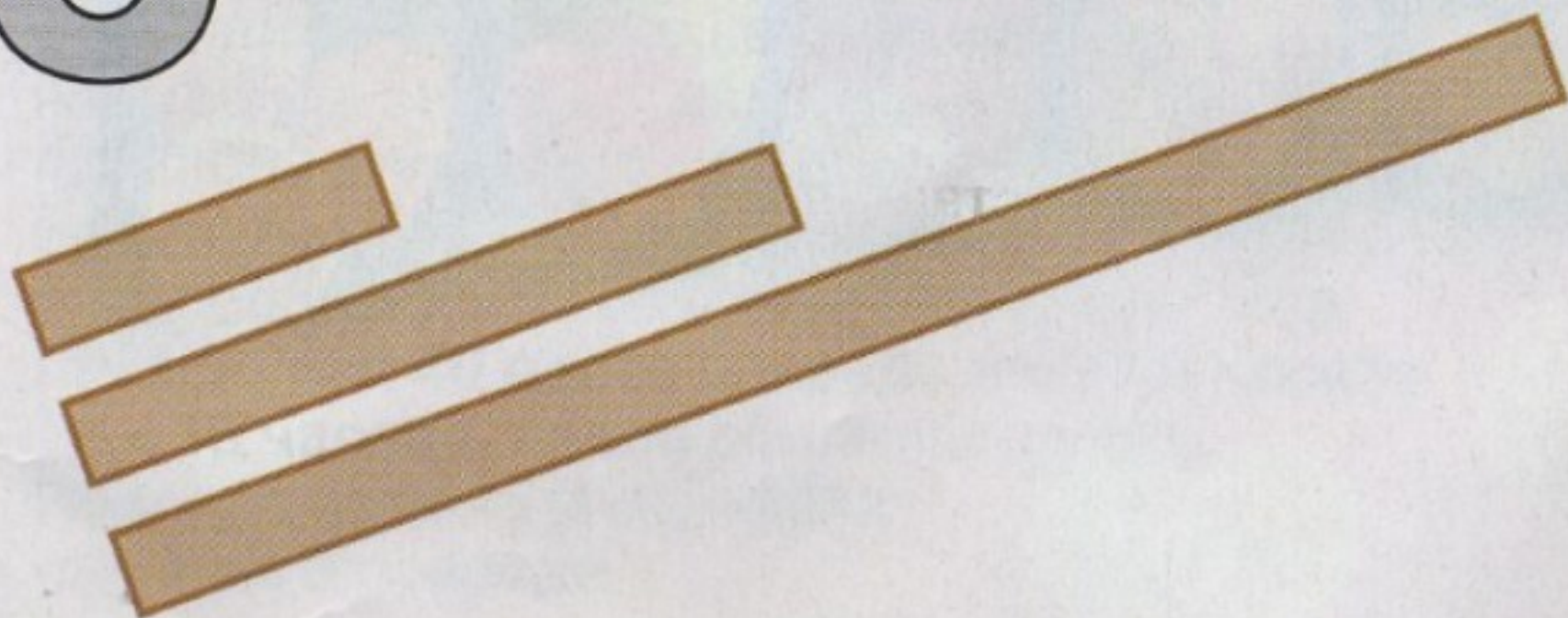
Из два места пођу истовремено два маратонца један другом у сусрет. Први би прешао цео пут за 20 часова, а други за 30 часова. После колико сати ће се срести? ■

ШТАП

8

Штап смо разделили на три дела тако да је сваки следећи део половина претходног. Можете ли од тих делова саставити троугао? ■

ПОПУНИТЕ ТАБЕЛУ!

9

Попуните табелу бројевима од 1 до 9 тако да производ бројева у сваком реду буде једнак броју с десне стране реда, а производ бројева у колони једнак броју испод колоне ■

20

108

168

42

80

108

ПРОЧИТАЈТЕ!

10

На колико се начина може прочитати реч „ИЛИ” идући од слова до слова која се на задатој слици међусобно „дотичу”? (Слова се „дотичу” ако су им поља суседна.) ■

		И		
	И	Л	И	
И	Л	И	Л	И
	И	Л	И	
		И		

УЛИЦА

11

У једној улици има тачно 100 кућа. Прошле јесени на сваку кућу постављена је нова таблица с кућним бројем. Колико пута је при томе написана цифра 1? ■

Уређује
Радивоје Грбовић

Решења
на
страни

65

ПОДЖИТНИ
ЗАБАВНИК
16. 1. 2009.

двадесет седам

Конкурс

Forever friend – Frutiland награђује пријатељство!

ПРИЈАТЕЉИ

Прошло је само неколико недеља од када смо покренули конкурс *Frutiland награђује пријатељство!* Ви сте нам узвратили правим пријатељским радовима, обрадовали нас и довели у недоумицу – који рад наградити? Заиста је тешко одлучити се између песама, цртежа, текстова, фотографија, лепих мисли о пријатељству и емоција које сте исказали...

Због тога смо одлучили да будемо доследни нашем слогану „Јер живот заузме прави ток, када са неким ко ти се свиђа поделиш тако добар сок“, и да награду поделимо на десет једнаких делова.

Најмлађи добитник има само 8 година и његово име као и имена осталих 9 добитника објавићемо у следећем броју Забавника!

У наредним бројевима Забавника објавићемо и неке од ваших радова који су нас инспирисали да наставимо конкурс.

Награде ћемо делити и на Дан заљубљених, када ћете поново добити Frutiland сокове да их поделите са онима који су вам најдражи...

Јер право пријатељство је љубав!

и права љубав је пријатељство!

И траје дуго... понекад заувек...

и зато Frutiland - Forever friend

Као и до сада шаљите нам Ваше радове на office@unijadistributera.com

На сајту www.frutiland.rs можете погледати награђене радове.

СТОЈ!

СТИГЛИ СМО, ГОСПОДО! КАО-ДИН
ЈЕ ИЗА СЛЕДЕКЕГ ГРЕБЕНА! КРЕНУКУ
КАО ИЗВИДНИЦА ДА СЕ УВЕРИМ
ДА СУ ВИЈЕТКОНГОВЦИ ТУ!

НАРЕДНИЦЕ ХУКЕР, ОСТАЊЕТЕ
ОВАДЕ С ЉУДИМА! АКО СЕ НЕ
ВРАТИМ ЗА ТРИДЕСЕТ МИНУТА,
ЗАДАТАК СЕ ОТКАЗУЈЕ И
ОТИЌИ ЋЕТЕ У „LANDING
ZONE“ ДА ВАС ИЗВУКУ!

РАЗУМЕМ!

РУБ ЏУНГЛЕ! САД
СЕ МОРА БИТИ
ДВОСТРУКО
ОПРЕЗАН!

ПОМЕ МАКА! ИЗГЛЕДА
ДА СЕ У АЗИЈИ НЕ
ГАЈИ САМО ПИРИНАЧ!

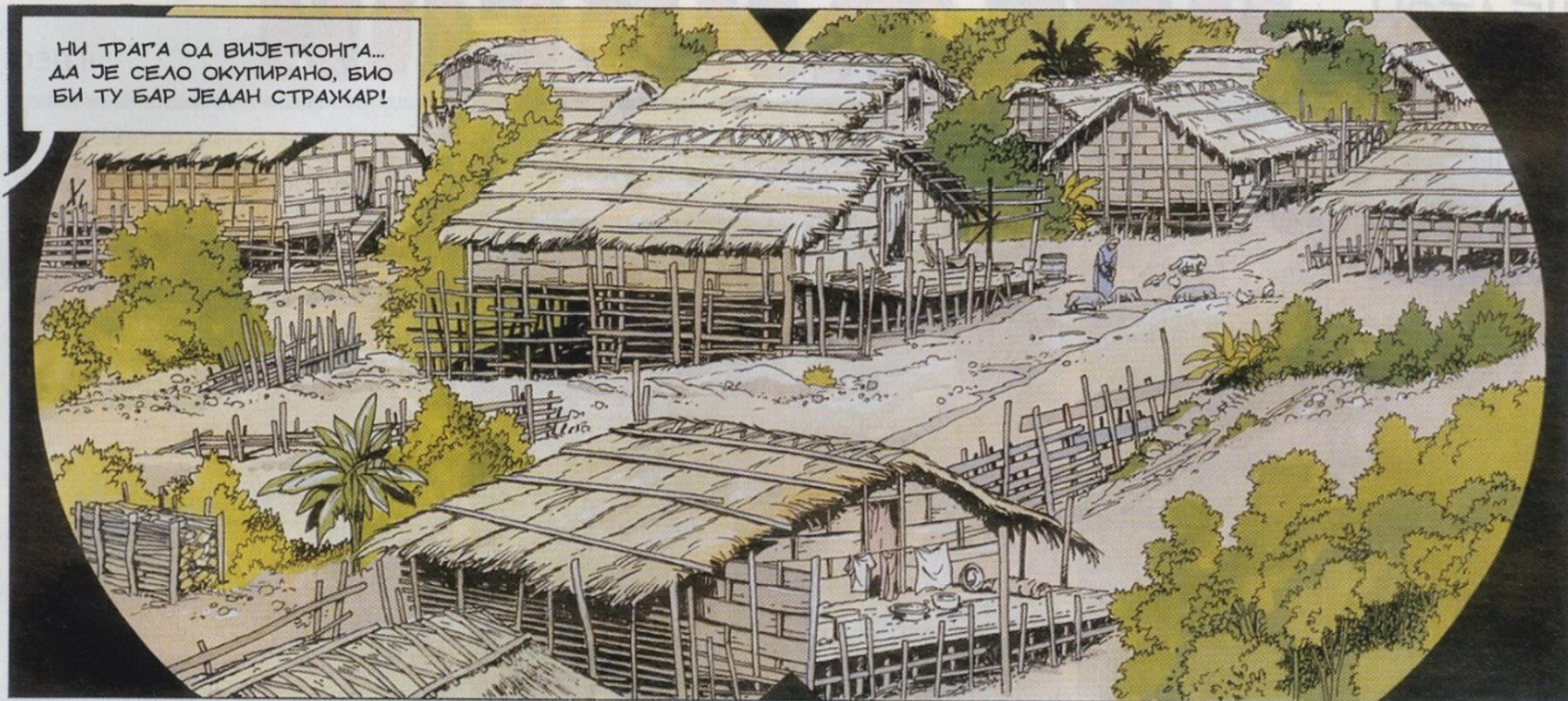

СЕЛО МОРА ДА
ЈЕ ТАЧНО ИЗА...

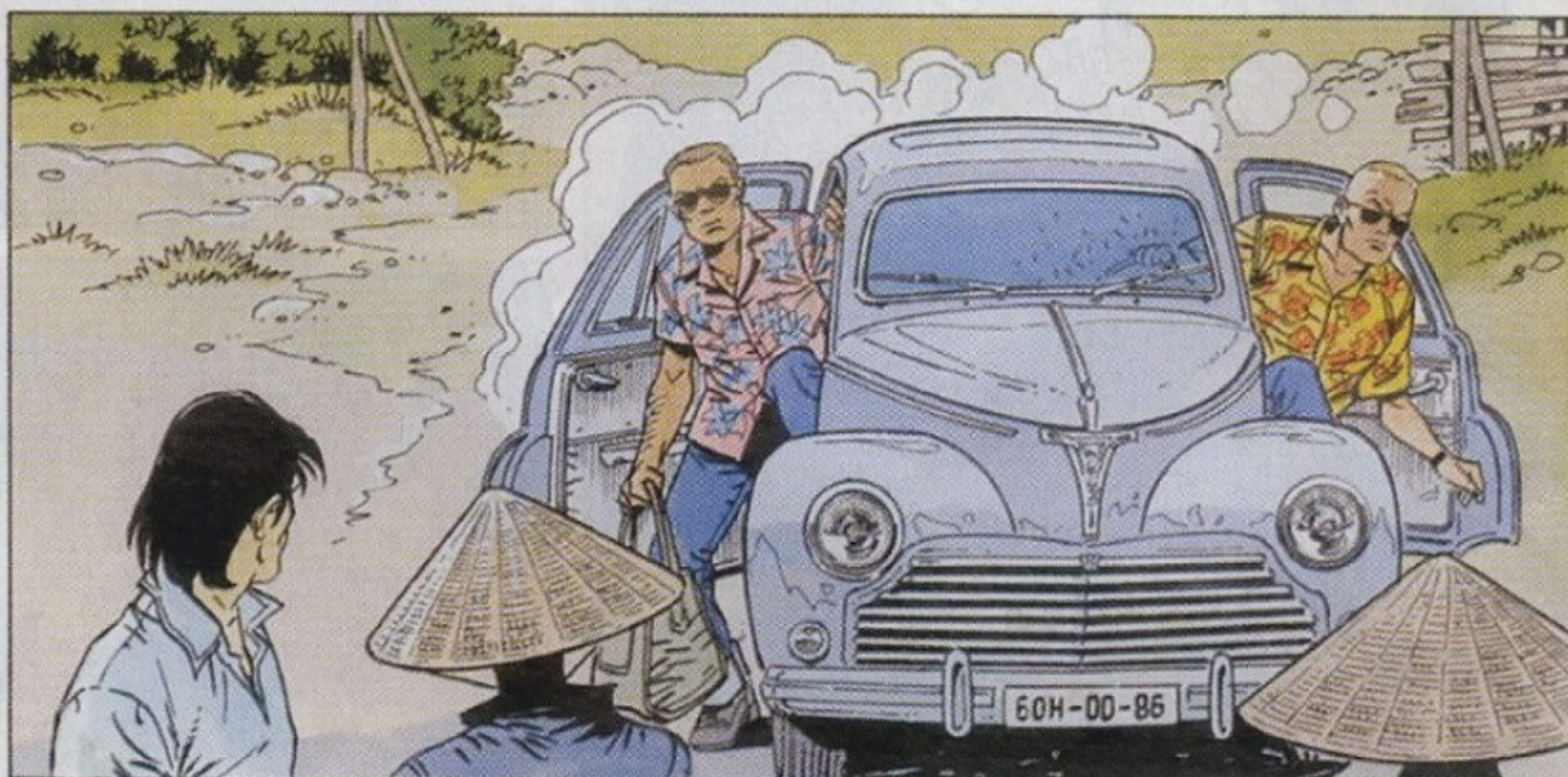
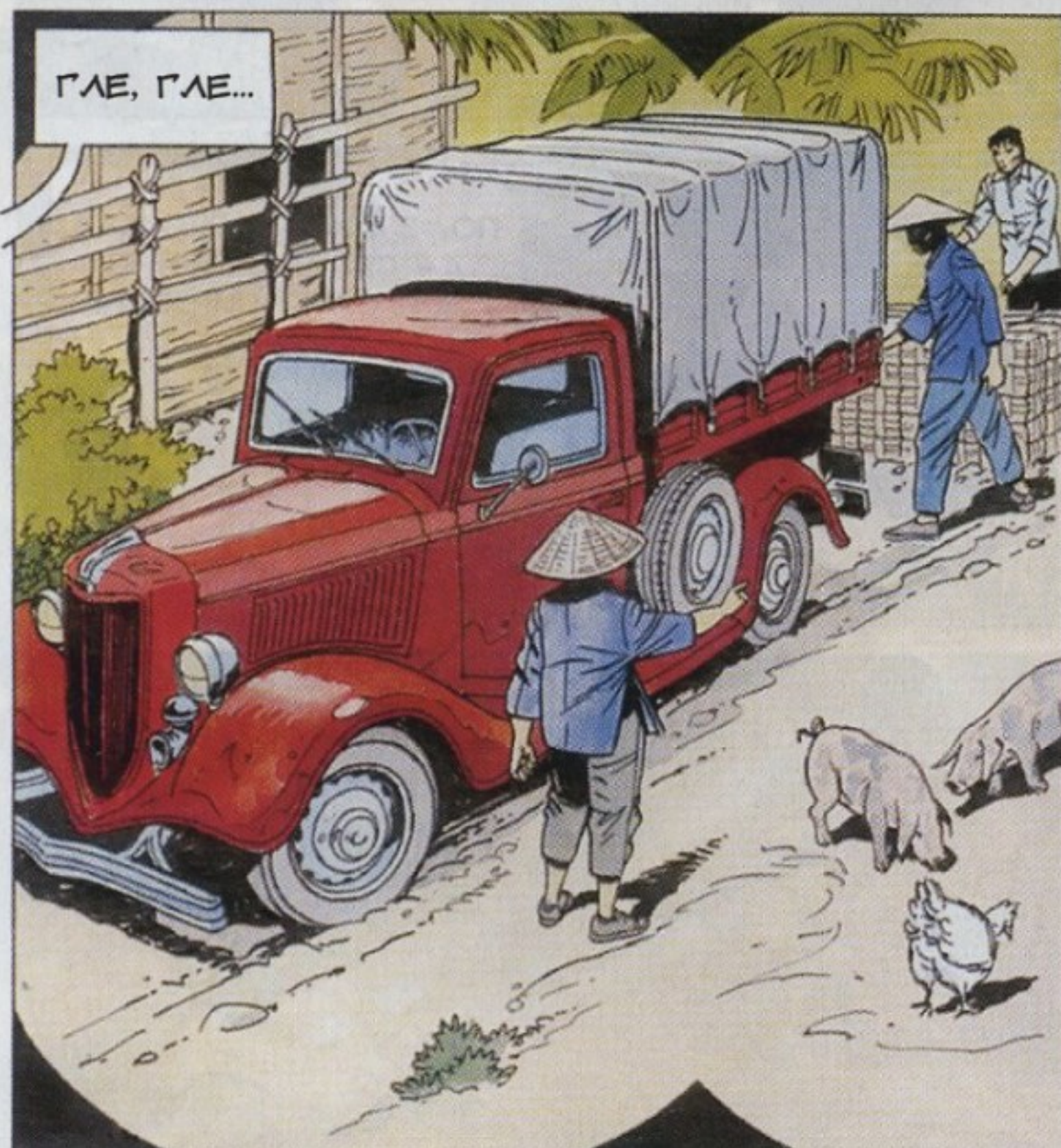

GOOD MORNING,
KAO-DIN!

НИ ТРАГА ОД ВИЈЕТКОНГА...
ДА ЈЕ СЕЛО ОКУПИРАНО, БИО
БИ ТУ БАР ЈЕДАН СТРАЖАР!

ГЛЕ, ГЛЕ...

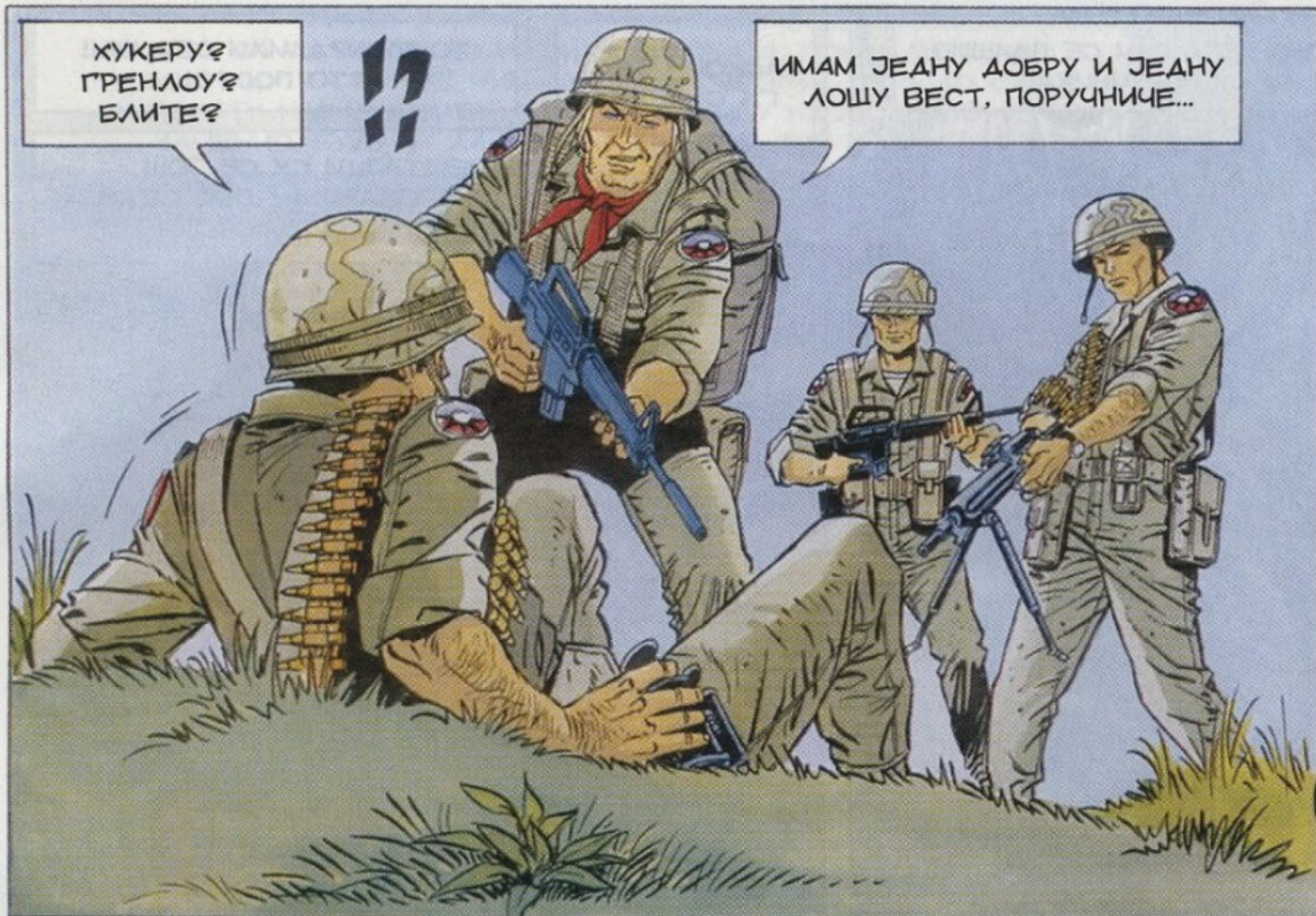

СТАВИО БИХ РУКУ
У ВАТРУ ДА ЈЕ ОВО
ЦИА!!! САМО СЕ ОНИ
ОВАКО ОБЛАЧЕ! ШТА
САД МУВАЈУ ТИ...

НИ МАКАЦ,
ШЕЛТОНЕ!

ХУКЕРУ?
ГРЕНЛОУ?
БЛИТЕ?

ИМАМ ЈЕДНУ ДОБРУ И ЈЕДНУ
ЛОШУ ВЕСТ, ПОРУЧНИЧЕ...

ДОБРА ЈЕ ДА ЂЕШ ДОБИТИ БАР СРЕБРНУ
ЗВЕЗДУ ЗА ХЕРОЈСТВО У БОРБИ...

ЛОША ЈЕ ДА ЂЕ
ТИ ЈЕ ДОДЕЛИТИ
ПОСТХУМНО!

ЈАО!

ТВРД
ОРАЖ!
ЈОШ
ДИШЕ!

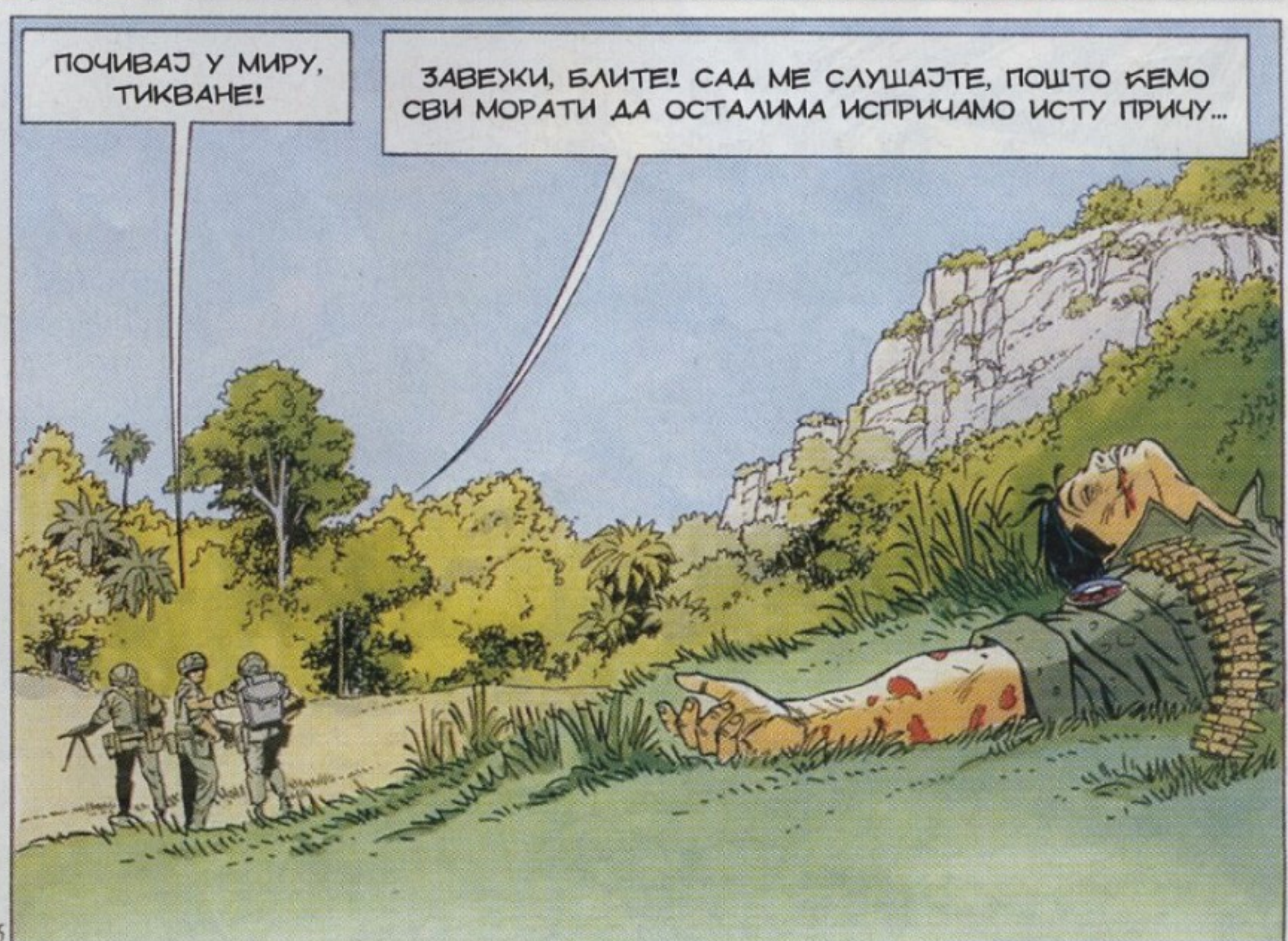
ОНДА
НАСТАВ-
ЉАМО!

БРЖЕ
БИ ИШЛО
МЕТКОМ!

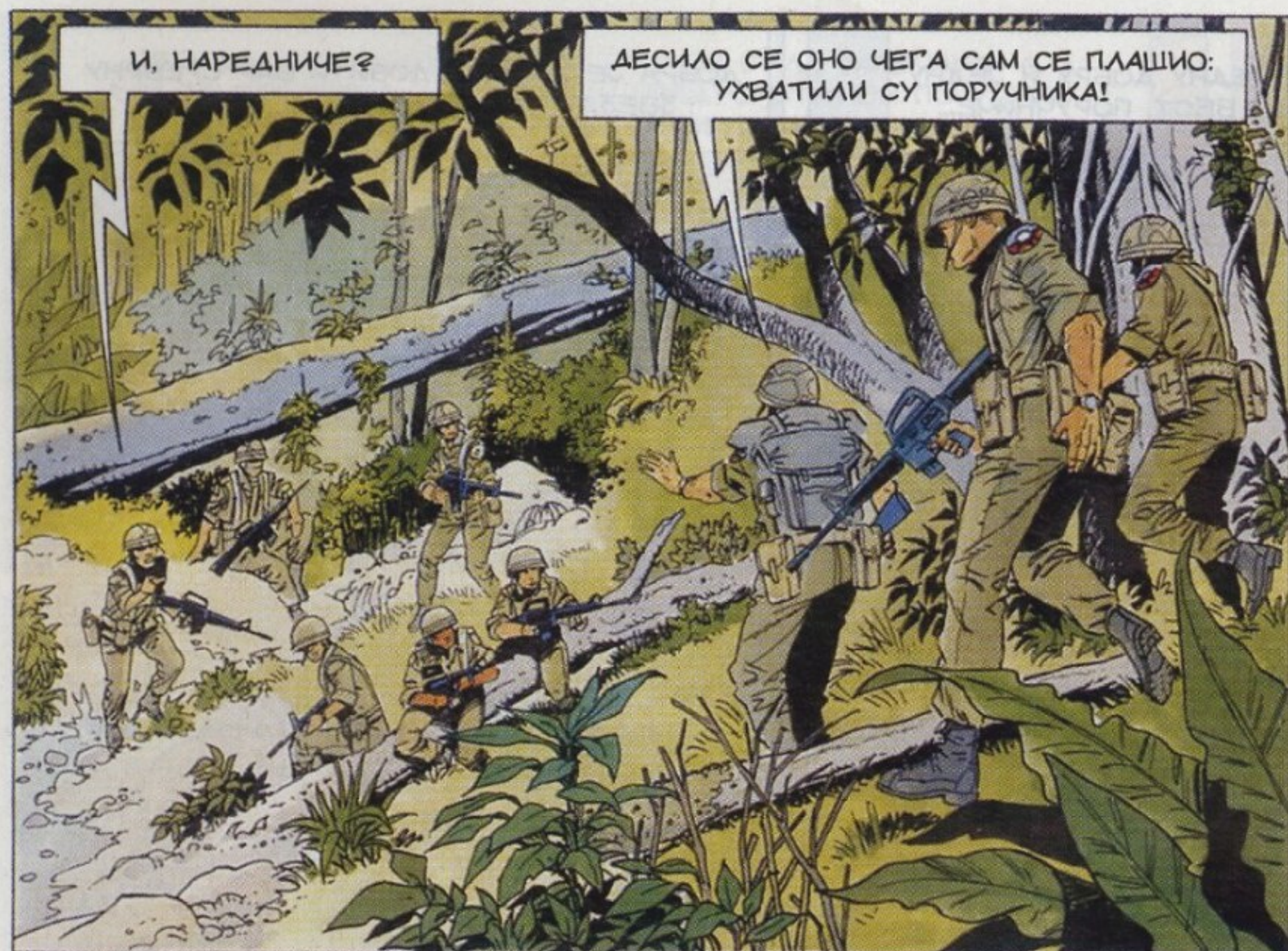
ХОЋЕШ ДА ПРОБУДИШ
ЦЕЛО СЕЛО?

ГОТОВО!
ОДАПЕО ЈЕ!

ПОЧИВАЈ У МИРУ,
ТИКВАНЕ!

ЗАВЕЖИ, БЛИТЕ! САД МЕ СЛУШАЈТЕ, ПОШТО ЂЕМО
СВИ МОРАТИ ДА ОСТАЛИМА ИСПРИЧАМО ИСТУ ПРИЧУ...

И, НАРЕДНИЦЕ?

ДЕСИЛО СЕ ОНО ЧЕГА САМ СЕ ПЛАШИО:
УХВАТИЛИ СУ ПОРУЧНИКА!

ЗАСКОЧИЛИ СУ
ГА С ЛЕЂА!

ТО СУ УРАДИЛИ СЕЉАНИ!
СТО ПОСТО!

ОБАВЕШТАЈЦИ СУ СЕ ЈОШ
ЈЕДНОМ ПРЕВАРИЛИ! ОВО СЕЛО
ЈЕ НЕПРИЈАТЕЉСКО!

ЋУБРАД! ПЛАТИКЕ
НАМ ЗА
ПОРУЧНИКОВУ СМРТ!

СРАВНИЋЕМО ТУ
РУПУ СА ЗЕМЉОМ!

НЕМА
МИЛОСТИ!!

СЛАЖЕМ СЕ! ОПКОЛИЋЕМО
ИХ И НЕЋЕМО ДОЗВОЛИТИ НИЈЕДНОМ
ПАЦОВУ ДА СЕ ИЗВУЧЕ!

ГРЕНАОУ, БЛИТ И ЈА ИДЕМО
НАДЕСНО, ОСТАЛИ НАЛЕВО!
ПОКРЕТ!

ЈАЈАЈАЈА!

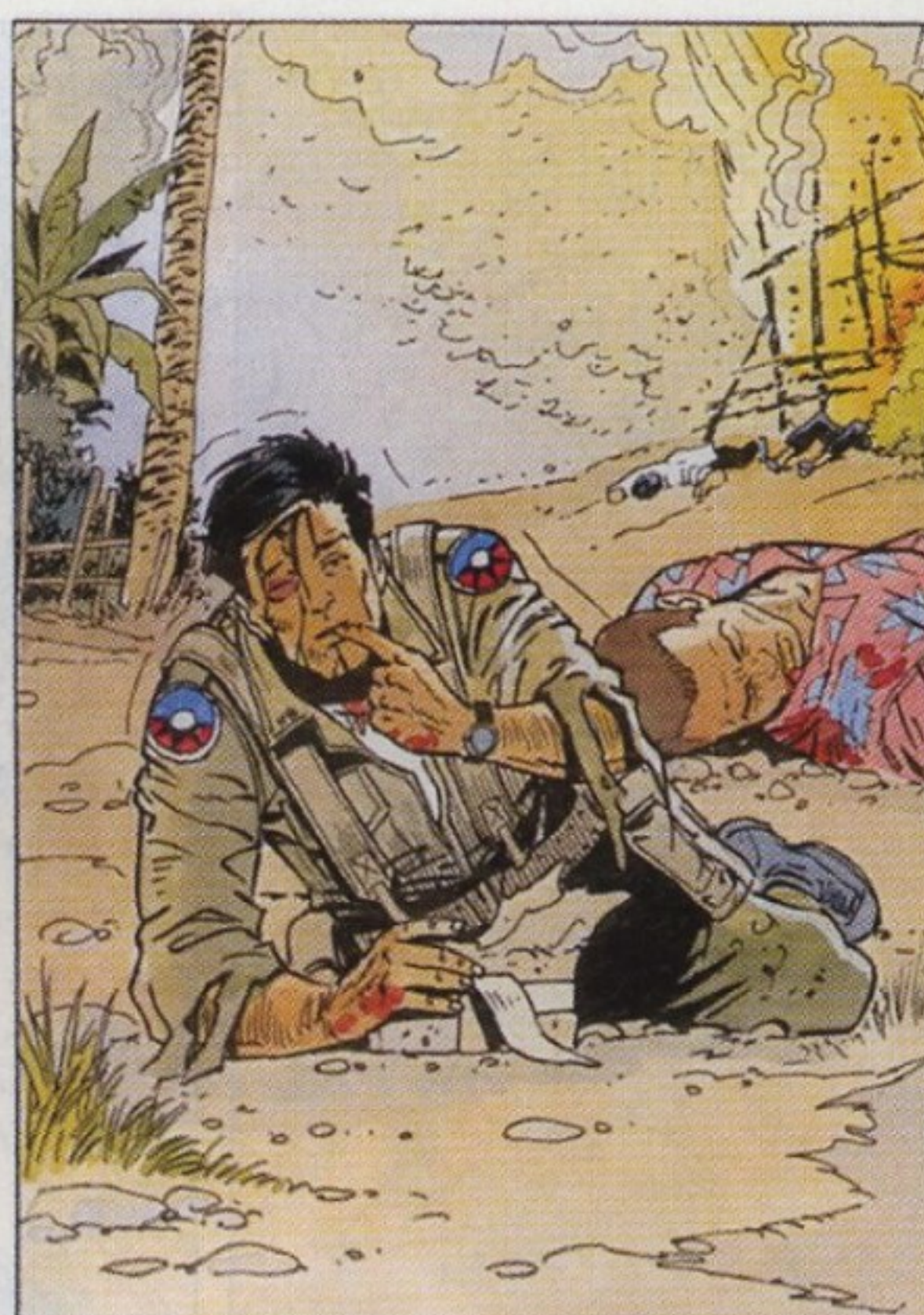
ЈАА!

ПРРАААТТАА!

АТАРРАА!

РААТААААААА!

ХЕРОИН!

ПЛУЦ!

САБЕРИ СЕ,
ШЕЛТОНЕ!
РАЗМИШЉАЈ...

ТАЧКА БРОЈ ЈЕДАН: ПРИЧА СЕ
ДА ЦИА ШУРУЈЕ С ЛОКАЛНИМ
ПРОИЗВОЂАЧИМА ДРОГЕ! ТО ВИШЕ
НИЈЕ ГЛАСИНА НЕГО ЧИЊЕНИЦА!

РАДНА ХИПОТЕЗА: ХУКЕР
И ЊЕГОВИ ПАЈТАШИ САЗНАЛИ
СУ ДА ТРЕБА ДА СЕ ИЗВРШИ
ПРИМОПРЕДАЈА И ОДЛУЧИЛИ
СУ ДА СЕ ДОЧЕПАЈУ РОБЕ
УКЛОНИВШИ ПРИ ТОМ
СВЕ СВЕДОКЕ...

...А НАШ ЗАДАТАК ЈЕ БИО САМО
ИЗГОВОР! ДА БИ ТО МОГЛИ ДА
ОСТВАРЕ, МОРАЛИ СУ ДА ИМАЈУ
САУЧЕСНИКА НА ВИСОКОМ ПОЛОЖАЈУ!

НАКН БУ ТЕ, ХУКЕРУ!
ПЛАТИКЕШ ЗА ОВАЈ
ПОКОЉ... АКО
ИЗДРЖИМ ДО БАЗЕ...

БОЖЕ БЛАГИ!
КАКО МЕ БОЛИ!

ПОШТО САМ СТИГАО ДО НАШИХ ПОЛОЖАЈА, ПОСЛАЛИ СУ МЕ У БОЛНИЦУ У САЈГОН! ЧИМ САМ БИО У СТАЊУ, ОТИШАО САМ У ПОСЕТУ НАСДРОВСКОМ, МОМ НАРЕДНИКУ КОЈЕГ ЈЕ ХУКЕР ЗАМЕНИО, БУДУЌИ ДА ЈЕ БИО У ИСТОЈ ТОЈ БОЛНИЦИ...

НА ФОТОГРАФИЈИ КОЈУ МИ ЈЕ НАБАВИО ЈЕДАН ПРИЈАТЕЉ ИЗ ГЛАВНОГ ШТАБА ОДМАХ ЈЕ ПРЕПОЗНАО ХУКЕРА КАО ЈЕДНОГ ОД ОНИХ КОЈИ СУ ГА ОБОГАЊИЛИ ЗА ЦЕО ЖИВОТ!

ТЕ ПОДАТКЕ ПРЕНЕО САМ ОФИЦИРУ ЗАДУЖЕНОМ ЗА ИСТРАГУ О ТОМ ДОГАЂАЈУ, АЛИ ОН ИМ ЈЕ НАМЕРНО УМАЊИО ЗНАЧАЈ! КАО ШТО ПРЕТПОСТАВЉАШ, ЦИА ЈЕ ТВРДИЛА ДА НИКАД НИКОГ НИЈЕ ПОСЛАЛА У КАО-ДИН, А ГЛАВНИ ШТАБ НИЈЕ БАШ ЖУДЕО ДА СЕ МНОГО ПРИЧА О СЕЛУ КОЈЕ СУ ЊЕГОВЕ ТРУПЕ СРАВНИЛЕ СА ЗЕМЉОМ!

СВИ СУ ЖЕЛЕЛИ ДА СЕ ТО ПО СВАКУ ЦЕНУ СТАВИ АД АКТА! ТАКО ЈЕ БИЛО КАД САМ КОНАЧНО ИЗАШАО ИЗ БОЛНИЦЕ!

ПОЗНАЈУЌИ ТЕ, ВЕЈНЕ, КЛАДИМ СЕ ДА ТЕ ЈЕ ТО САМО ПОДАСТАКЛО!

ТАЧНО! ИСКОРИСТИО САМ ОДУСУТВО ЗА ОПОРАВАК ДА СПРОВЕДЕМ СОПСТВЕНУ ИСТРАГУ! СВИ ТРАГОВИ СУ МЕ ВОДИЛИ КА ПУКОВНИКУ ВЕЈКФИЛДУ, КОЈИ ЈЕ ЛИЧНО НАРЕДИО ТАЈ ПРОКЛЕТИ ЗАДАТАК!

ВОЈНИ ОБАВЕШТАЈЦИ ПОТВРДИЛИ СУ ДА МУ НИКАД НИСУ ПОСЛАЛИ ИЗВЕШТАЈ О КАО-ДИНУ! А ОН ЈЕ ЛИЧНО ПОСЛАО ХУКЕРА У МОЈУ ГРУПУ...

...ПУКОВНИК МИ ЈЕ ДУГОВАО МНОГО ОБЈАШЊЕЊА!

АЛИ, ВРАТИВШИ СЕ У БАЗУ, САЗНАО САМ ДА ЈЕ НАЂЕН У РЕЦИ С МЕТКОМ У ПОТИЉКУ, САМО ДВА ДАНА ПОСЛЕ ПОКОЉА У КАО-ДИНУ! ХУКЕР ЈЕ ВЕРОВАТНО СВРАЌАО ПРЕ МЕНЕ!

ВЕЈКФИЛДОВА КАНЦЕЛАРИЈА ЈОШ ЈЕ БИЛА ЗАПЕЧАКЕНА,
АЛИ ЗА САНДУК ВИСКИЈА ЈЕДАН ПРЕДУСРЕТЉИВИ ПОРУЧНИК
ПУСТИО МЕ ЈЕ ДА ПРОЋУШКАМ!

ТАКО САМ ПРИМЕТИО
ФОТОГРАФИЈУ НА КОЈОЈ
ПУКОВНИК ПОЗИРА У ДРУШТВУ
НЕКОГА КО МИ НИЈЕ БИО
НЕПОЗНАТ!

БИО ЈЕ ТО ЈЕДАН ОД ОНИХ АГЕНАТА ЦИА
КОЈЕ САМ ВИДЕО У КАО-ДИНУ! ТАКО САМ
ПОЧЕО ДА САСТАВЉАМ СЛАГАЛИЦУ...

...ОБЈАСНИКУ, ПРИЈАТЕЉ
ОБАВЕШТАВА ВЕЈКФИЛДА
ДА ЋЕ ЦИА ОБАВИТИ
ПРИМОПРЕДАЈУ У КАО-ДИНУ
И ОНИ ОДЛУЧУЈУ ДА СЕ
ДОЧЕПАЈУ ДРОГЕ И НОВЦА!
АЛИ, ПОТРЕБНО ИМ ЈЕ ДА
ТРЕКИ ЛОПОВ ОБАВИ ПОСАО
ЗА ЊИХ, ДА НИКО НЕ БИ
ПОСУМЊАО...

НАЛАЗЕ ХУКЕРА КОЈИ ПОЧИЊЕ ТАКО
ШТО СРЕДИ НАСАДРОВСКОГ, ДА БИ НАМ
СЕ ПРИДРУЖИО НА ЗАДАТКУ! ОДАБРАЛИ
СУ МОЈУ ЈЕДИНИЦУ ЗАТО ШТО ХУКЕР У
ЊОЈ ИМА ДВА ПАЈТАША, ГРЕНЛОУА И
БЛИТА! САМО ШТО ЈЕ ХУКЕР ЈОШ
ПОКВАРЕНИЈИ ОД ЊИХ...

...ЛИКВИДИРАО ЈЕ ВЕЈКФИЛДОВОГ
ПРИЈАТЕЉА И ДОКОПАО СЕ ДРОГЕ,
А ОНДА СЕ ОТАРАСИО И ПУКОВНИКА
ДА БИ ЗАДРЖАО ПЛЕН ЗА СЕБЕ БЕЗ
СТРАХА ОД НЕЗГОДНИХ СВЕДОКА...

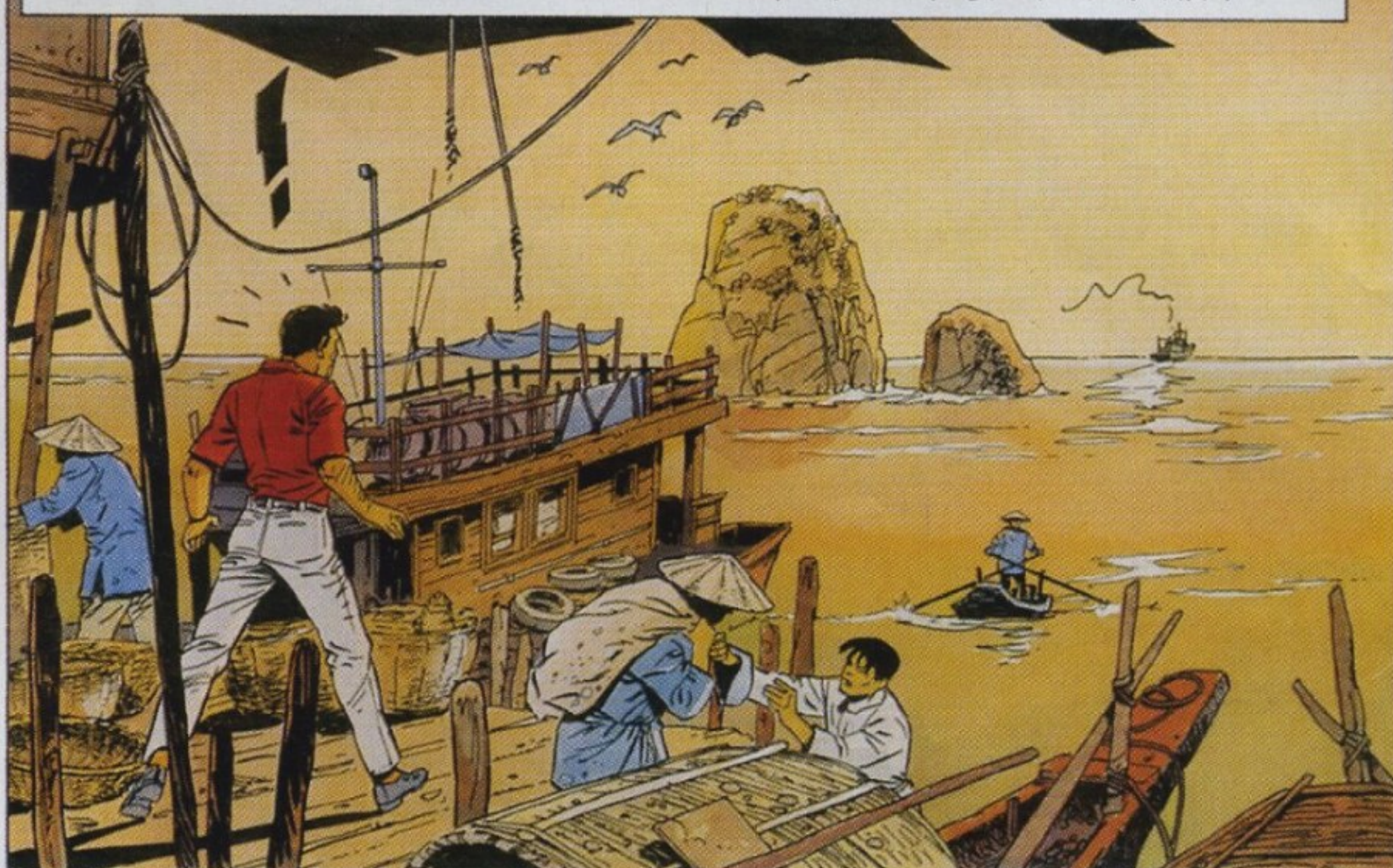
...ЈЕДНОСТАВАН
И ГОТОВО САВРШЕН
ПЛАН! ИМА САМО
ЈЕДНА ЗАЧКОЛИЦА:
ШЕЛТОН ИМА ТВРДУ
ГЛАВУ, ТАКО ДА ЈЕ
ПРЕЖИВЕО!

ПРЕВРНУО САМ НЕБО И ЗЕМЉУ, И НА КРАЈУ
САМ УШАО У ТРАГ ТОМ ПОКВАРЕЊАКУ!
ЗАМАЛО ДА МУ СТАВИМ СОЛИ НА РЕП!

ЗА САМО НЕКОЛИКО МИНУТА ЗАКАСНИО САМ ДА СЕ УКРЦАМ НА ЛАЂУ
КОЈА ГА ЈЕ ОДНЕЛА НА ПУЧИНУ И НИКАД СЕ НИЈЕ ВРАТИЛА У ЛУКУ...

ВРЕМЕ ЈЕ ПРОШЛО, САЈГОН ЈЕ ПАО, А НАС СУ СВЕ
ВРАТИЛИ У ЗЕМЉУ! ХУКЕР МИ НИЈЕ ПАДАО НА ПАМЕТ СВЕ
ДОК ВИ НИСТЕ УПАЛИ НА ПРИЈЕМ СЕНАТОРА ДАМБРЕКА!

СВЕ ТО ЈЕ ВАША СТВАР! ЈА САМО ЖЕЛИМ
100.000 ДОЛАРА КОЈЕ МИ ЈЕ ВАШ СИН ТРАН
ОБЕКАО У ВАШЕ ИМЕ АКО ВАС НАЂЕМ!

ПОСЛЕДЊИ ПУТ ВАМ ПОНАВЉАМ,
ЛУИСЕ ЧУЛПАСЕ: НЕМАМ ДЕЦЕ И
ТАКВО ОБЕКАЊЕ МЕ НЕ
ОБАВЕЗУЈЕ!

ДОБИЊЕТЕ ДЕСЕТ ХИЉАДА ЧИМ
БУДЕМ ВИДЕО ТОГ ТРАНА КОЈИ
СЕ ПРЕСТАВЉА КАО МОЈ СИН,
МАДА ЈЕ ДОВОЉНО И ТО ШТО
ПУТУЈЕТЕ ПОСЛОВНОМ КЛАСОМ!

НЕ ЗАНИМА МЕНЕ ТА
МАЛА ВАРАЛИЦА, НЕГО
ХУКЕР! УОСТАЛОМ,
НИСТЕ МИ РЕКЛИ
ЗАШТО ЈЕ ТАЈ ТРАН
У ЗАТВОРУ У
ИНДОНЕЗИЈИ!

ДОБИО ЈЕ ТРИДЕСЕТ
ГОДИНА ЗБОГ ГУСАРЕЊА!

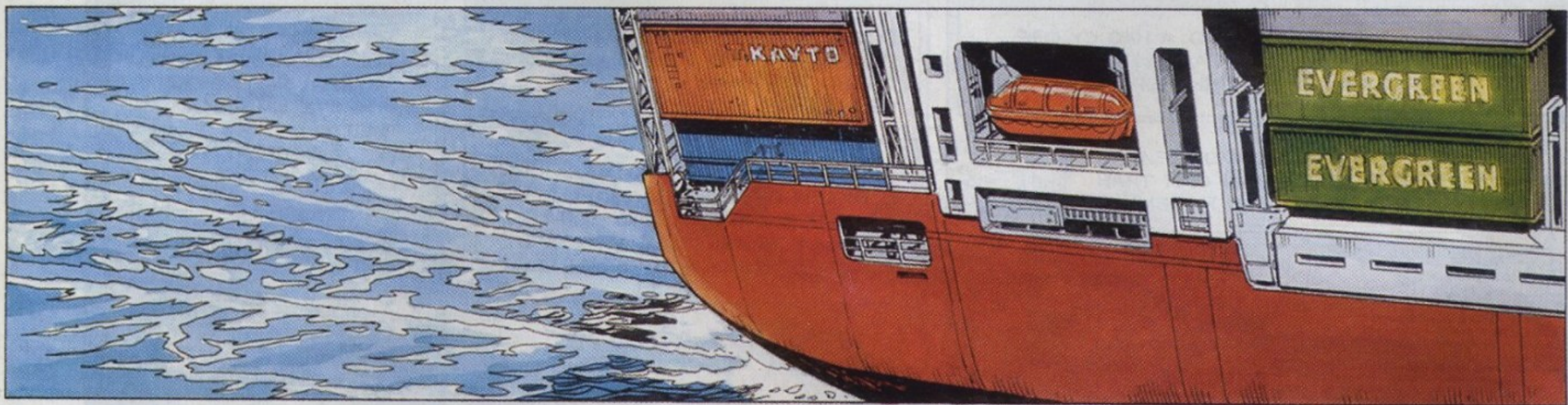

ПРОВЕРИЋЕМО ТО, ЧУЛПАСЕ!
САД МЕ ПУСТИТЕ ДА ОДРЕМАМ ПРЕ
НЕГО ШТО СЛЕТИМО У ЏАКАРТУ!

ПИХ... САМО
ДЕСЕТ ХИЉАДА...

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

Свет у БРОЈКАМА У СНЕЖНОМ ДРУШТВУ

Алпи, највиши планински масив у Европи, сваке године посети око **120.000.000 скијаша** из целог света међу којима је највише Кинеза. Верује се да се човек у овим крајевима опробао у скијању још пре **5000 година**. Ипак, на стазама чија укупна дужина износи **120.000 километара**, најмање је алпиниста из овог планинског масива, око **500 скијаша** из сваке земље. Мада Алпи не оскудевају у зимским падавинама, ипак се чак **24.000 хектара** прекрива вештачким снегом. Да би се добила неопходна количина белог покривача, годишње се потроши **95 милиона кубних метара** воде и **600 гигавати** електричне струје. Рачун за то износи готово **3.000.000.000 евра** годишње. Посебно „растрошно“ даје се на зимску белину на глечеру Теодул у месташцу Цермат, у Швајцарској, где модерни топови за снег дневно стварају **950 кубних метара** снега што, изражено у новцу, износи **1.200.000 евра**. Скијашки центар Три долине у Француској највеће је зимовалиште на свету са **400 стаза** укупне дужине **600 километара**, **200 ски-лифтова**, **1300 топова** за снег, а уједно је и највиши скијашки центар у Европи с теренима у просеку на **3000 метара** надморске висине. Сваке године од **60.000 до 4.000.000 алпиниста** из Европе своје спортске вештине у плужењу, скоковима, сноубордингу или санкању „потврђује“ код лекара. Чак **40 одсто** повреда настаје између **14 и 16 часова**, после обилнијег ручка. Повреда колена је најчешћа, чак **1 од 3 повреде** ■

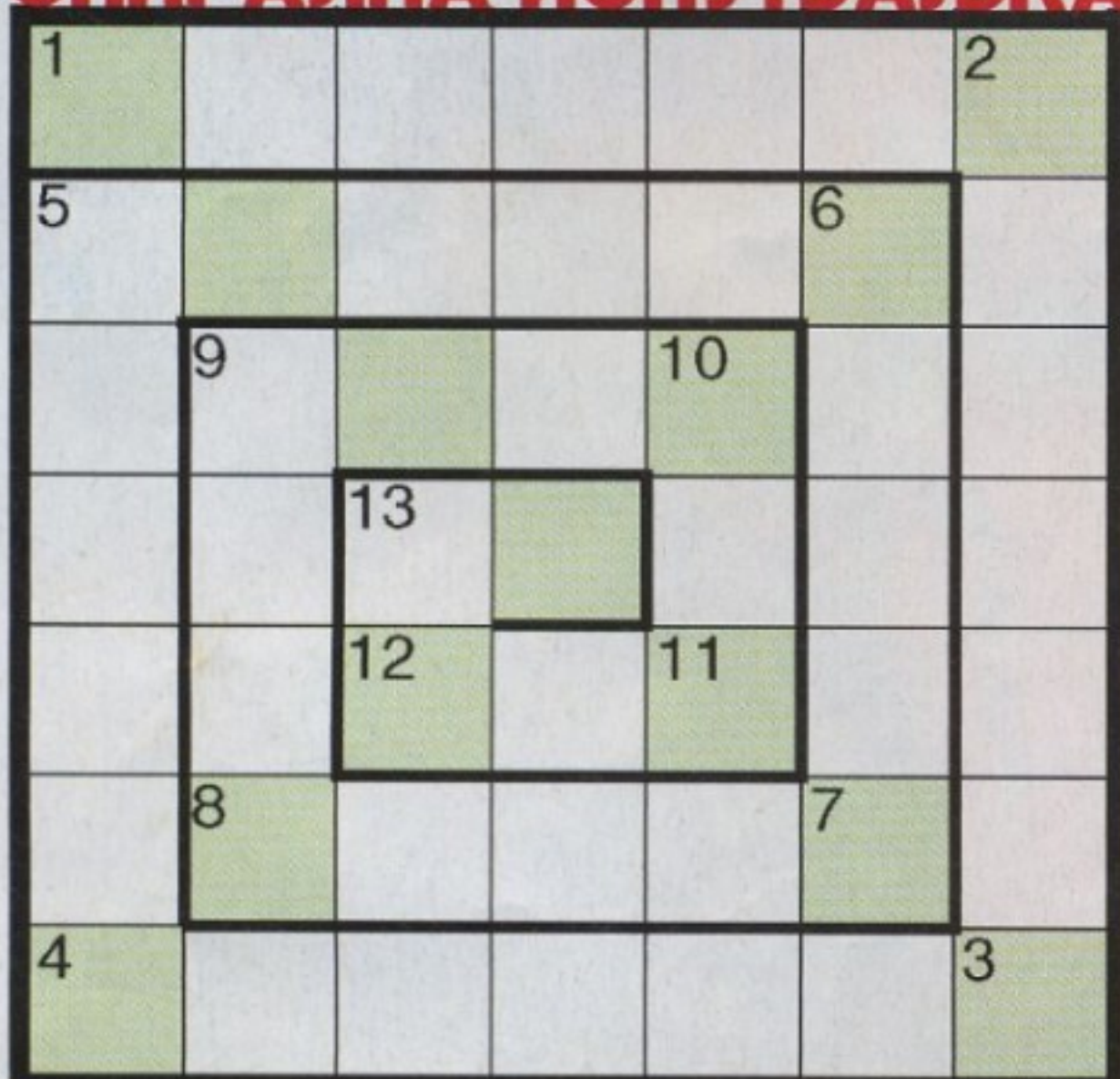
ЕНИГМАТИКА

АНАГРАМ

НЕ ПРИМИ ПОСЕТИОЦА...
...ова мала афричка држава која се састоји
од два острва ■

СПИРАЛНА ИСПУЊАЉКА

Ова испуњаљка решава се тако што се тражени појмови уписују укруг, а као коначно решење добићете у дијагоналама називе две биљке.

1. Тврдоглава домаћа животиња, 2. Цензурисање, 3. Име одбојкаша Герића, 4. Непрофесионалац, 5. Земљорадници, 6. Прапочетак, 7. Закуп, кирија, 8. Роман Максима Горког, 9. Име научника Њутна, 10. Грчко слово, 11. Врста врбе, 12. Име глумца Паћина, 13. Иста слова ■

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

Број црних поља означен је у загради на крају описа.

ВОДОРАВНО: 1. Јадранско острво – Место печата (скр.) – Жетелачка алатка (2), 2. Грана ликовне уметности (0), 3. Постати мршавији – Ознака за тону (2), 4. Ознака за метар – Наилажење (1), 5. Еластична гума – Ознака за обим (1), 6. Пошиљалац, адресант (лат.) (0), 7. Дораста – 17. слово азбуке (2), 8. Друго слово – Врста врбе (мн.) – Округло слово – Према, к (3), 9. Карика ланца – Симбол калијума – Плашљива животиња (2), 10. Мање здравствене установе (0) ■

УСПРАВНО: 1. Иницијали тенисера Сампраса – Пчелињи производ – Мушки певачки глас (2), 2. Данско острво – Врста растресите земље – 13. и 22. слово азбуке (2), 3. Врста спорта (слика) (0), 4. Врста поврћа (1), 5. Посегнути за нечим – Везник (1), 6. Чоколадна бомбона – Упитна заменица (1), 7. Одсечан начин свирања (муз.) – Ознака за неутрон (1), 8. Долазити на неко место – 9. и 1. слово азбуке (1), 9. Ратно ваздухопловство (скр.) – Ознака за алт – Симбол кисеоника – Ловачки пас (3), 10. Врста инсекта тврдокрилца (мн.) (0) ■

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!

АПЕЛДОРН
АРНХЕМ
БРЕДА
ТИЛБУРГ
УТРЕХТ
ХАГ
ХАРЛЕМ

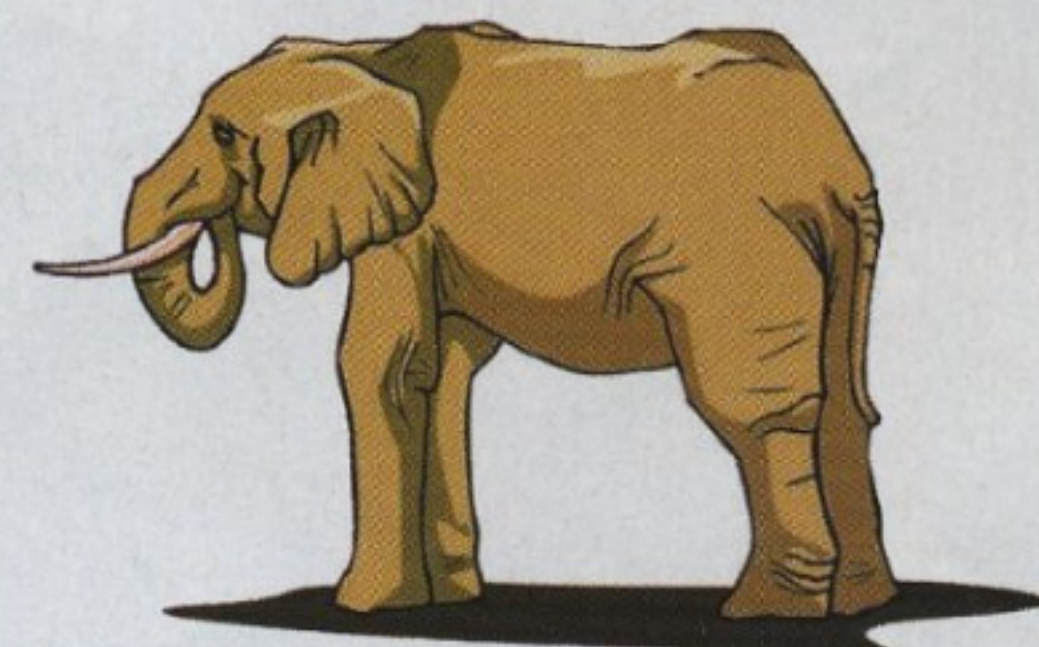
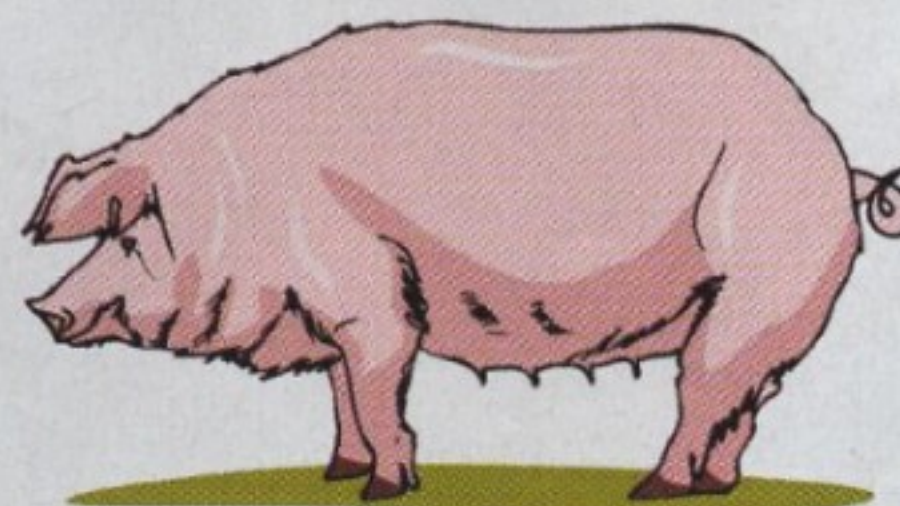
Који од ових холандских градова по једном енигматском правилу не припада овој групи? Решење се крије у словима ■

ОСМОСМЕРКА

А	Ж	Б	У	Б	А	М	А	Р	А
К	П	А	Н	Т	А	Л	О	Н	Е
С	Р	А	Б	М	К	Н	Т	А	Р
У	Ш	О	У	А	У	И	А	Р	О
Г	К	Т	К	К	Л	А	Б	У	Д
И	О	О	А	О	З	Е	У	Ћ	А
Т	Љ	Р	П	Њ	Д	Л	Р	Х	Л
А	К	А	И	А	И	И	Т	А	А
Р	А	Н	О	Л	С	В	Л	Љ	Д
А	В	А	Т	С	А	З	С	И	Н
О	Р	А	Н	Г	У	Т	А	Н	А
О	М	О	Р	С	К	И	П	А	С

У осмосмерци нађите 25 појмова са сличица.
Неискоришћена слова, читана редом,
дају појам с преостале слике ■

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

КАКО ЈЕ ПОТОНУО

Капетан „Стокхолма”
Хари Гунар Норденсон

Лежао је на смрти априла 1972. Имао је 75 година. У орману код куће још је држао две нове униформе, никада обучене после трагедије брода „Андреа Дорија”. У бунилу пре смрти шапутао је кћери Марини: „Путници... путници су спасени?” „Да, тата,” одговарала је. Он је био чувени, увек тихи и достојанствени заповедник, капетан Пјеро Каламаји. И у последњим тренуцима живота чуо је вриску људи и ломљаву метала када се прамац шведског брода „Стокхолма” зарио у утробу „Андреа Дорије”.

„Андреа Дорија” био је дика италијанске флоте, њен раскошни и најмодернији брод. Коштао је ондашњих 29 милиона долара и девет милиона часова рада. Из луке у Ђенови испловио је на своје 101. и последње путовање 17. јула 1956. године. Превозио је 1134 путника, 572 члана посаде, 400 тона терета, 12.000 прибора за јело, 5000 креветских чаршави, девет аутомобила... Пут до Сједињених Америчких Држава требало је да траје 9 дана.

„Андреа Дорија” пловио је једном од две „стазе” предвиђене за неометан, на другим местима иначе веома густ, саобраћај из и за Европу. Овај пут био је препоручен, али не и обавезан, па је шведски брод „Стокхолм”, који је тог истог јутра испловио из Њујорка за Гетеборг, ишао коридором 20 миља северније од препорученог.

У 22,45 часова на радару „Андреа Дорије” ухваћено је пловно тело које му се из супротног смера приближавало

Два брода, од којих је један био понос италијанске флоте, сударила су се у водама Атлантског океана 190 миља од Њујорка. И одмах су, без истраге и доказа, оптужени само један капетан и његова посада. Данас, више од 50 година од катастрофе, помаља се права истина о овом догађају, никад заборављеном нити застарелом

Поподне 25. јула у близини америчког острва Нентакита подигла се лака измаглица која се око осам увече претворила у густу маглу што је у том делу Атлантика прилично уобичајено. Капетан Каламаји наредио је да се брзина од 23 чвора смањи на 21,8 што је око 38 километара на сат. Затим је, како су налагала правила, пуштен рог за маглу и затворене су све непропусне коморе.

на размаку од 17 наутичких миља (око 31 километар). А већ у 23 часа растојање се смањило на седам миља (око 12 километара). Други официр Курцио Франкини јавио је да ће два брода проћи један поред другог на свега 3,5 миља (око шест километара). Тада је капетан Каламаји, да би се размак повећао, наредио да се рута исправи за четири степена улево. Ђанини, трећи официр, није ски-

„АНДРЕА ДОРИЈА“?

дао доглед с очију: видљивост је износила само коју стотину метара, од другог брода није било ни трага нити се чула његова сирена за маглу.

Капетан „Стокхолма“ Хари Гунар Норденсон одмарао се у својој кабини дуже од једног сата, а на командном мосту дежурао је његов трећи официр двадесетшестогодишњи Јохан Ернст Карстенс-Јохансен. „Карстенс није имао до-

паника и, мислећи да је још на раздаљини од шест миља, издао је наређење да се скрене за 22,5 степени удесно да би се „Андреа Дорија“ провукао с леве стране „Стокхолма“. Овај маневар био је судбоносан: шведском броду, с 543 путника и угашене сирене, „Андреа Дорија“ приближавао се с десне стране и на одстојању од само две миље, мање од четири километра. Скретањем удесно „Стокхолм“ је хитао у судар.

прича Ђанини. „Имао сам двадесет седам година и мислио да сам бесмртан. Ипак сам схватио да ће ускоро страдати силан свет.“ Било је 23.11 часова.

Прамац „Стокхолма“, ојачан за пробијање леда на северу, направио је на десном боку „Андреа Дорије“ рупу у облику латиничног слова В високу 19 и широку 22 метра и уништио на тој страни кабине, намештај у њима, сплетове цеви... Погинуле су 52 особе – 46

Италијански капетан
Пјеро Каламаји

вољно искуства“, каже у својој књизи „Оне ноћи код Нентакита“ Корадино Корбо. „Он, пре свега, није обратио пажњу на радио-упозорење светионика с Нентакита које га је обавештавало да улази у густу маглу, ону исту која је обавијала „Андреу Дорију“.

Још горе, када је на радару угледао лађу која се „Стокхолму“ приближавала великом брзином, ухватила га је

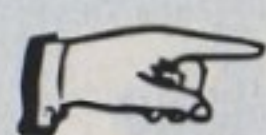
Трећи официр италијанског брода Ђанини изненада је угледао светлости шведског. „Иде право на нас!“, повикао је. Капетан Каламаји одлучио је у деценију секунде: „Пун круг налево!“ наредио је да би избегао „торпедо“ изникао из магле. Готово истовремено Јохан Карстенс видео је испред себе „Андреу Дорију“ и направио пун круг кормилом наредно узвикнувши: „Назад!“ Није вредело. „Нисам се уплашио“,

са италијанског и шест са шведског брода. Удар је одговарао сили од 200 пројектила калибра 381 чувене немачке оклопњаче „Бизмарк“, каже Фабио Поцо, писац истраживачке књиге „Ослободите, Андреу Дорију“.

Као отварач за конзерве

Цинет Карлин у кабини 46 „Андреа Дорије“ само што је легла. Њен муж Волтер, вођа Демократске странке у Бру-

клину, видео ју је како у трену ишчезава у вртлогу воде, дима и варница. У оближњој кабини број 52 лежале су полусестре Линда Морган и Џоан Ђанфара. Приликом судара њихова кабина је разорена: Џоан је усисало море, а четрнаестогодишња Линда бачена је на остатак прамца „Стокхолма“ где ју је, у кршу дрвета и гвожђурије, живу нашао један шпански морнар.

Прамац „Стокхолма” запарао је бок италијанског брода попут отварача за конзерве. У 23.25 часова „Андреа Дорија” био је нагнут за 22 степена, а у поноћ за 27. Чамци за спасавање на једној страни били су неупотребљиви, а на другој недовољни за 1700 особа. Да би се избегао хаос, капетан Каламаји мудро није дао знак за напуштање брода. И било је то највеће и најуспешније спасавање у историји пловидбе и оно што су предузели капетан и посада ушло је у уџбенике поморства.

Осам чамаца са десне стране спасло је 70 одсто преживелих, остале су прихватили чамци „Стокхолма”, „Ил де

Франса” и још четири лађе које су се одазвале сигналу СОС. У четири ујутро на „Андреи Дорији” више није било путника, у 5.30 часова последњи официри и капетан напустили су брод нагнут под углом од 40 степени. У 10.10 h 26. јула „Андреу Дорију” прогутао је океан.

Пресуђено унапред

Само неколико сати после трагедије почеле су да се шире гласине и новине, једне за другим, на насловним странама за судар су оптужиле Италијане мада се о

догађају још готово ништа није знало. И тек данас излази на видело да је несрећу изазвао неискусни шведски официр и да је „Андреа Дорија” дословно потопљен, а да ником није пресекао пут. Капетан Пјеро Каламаји имао је за собом два светска рата и гомилу ордења за храброст. „Требало је да протестује, да се бори и рукама

и ногама”, каже и данас Еуђенио Ђанини, трећи официр „Андрее Дорије”.

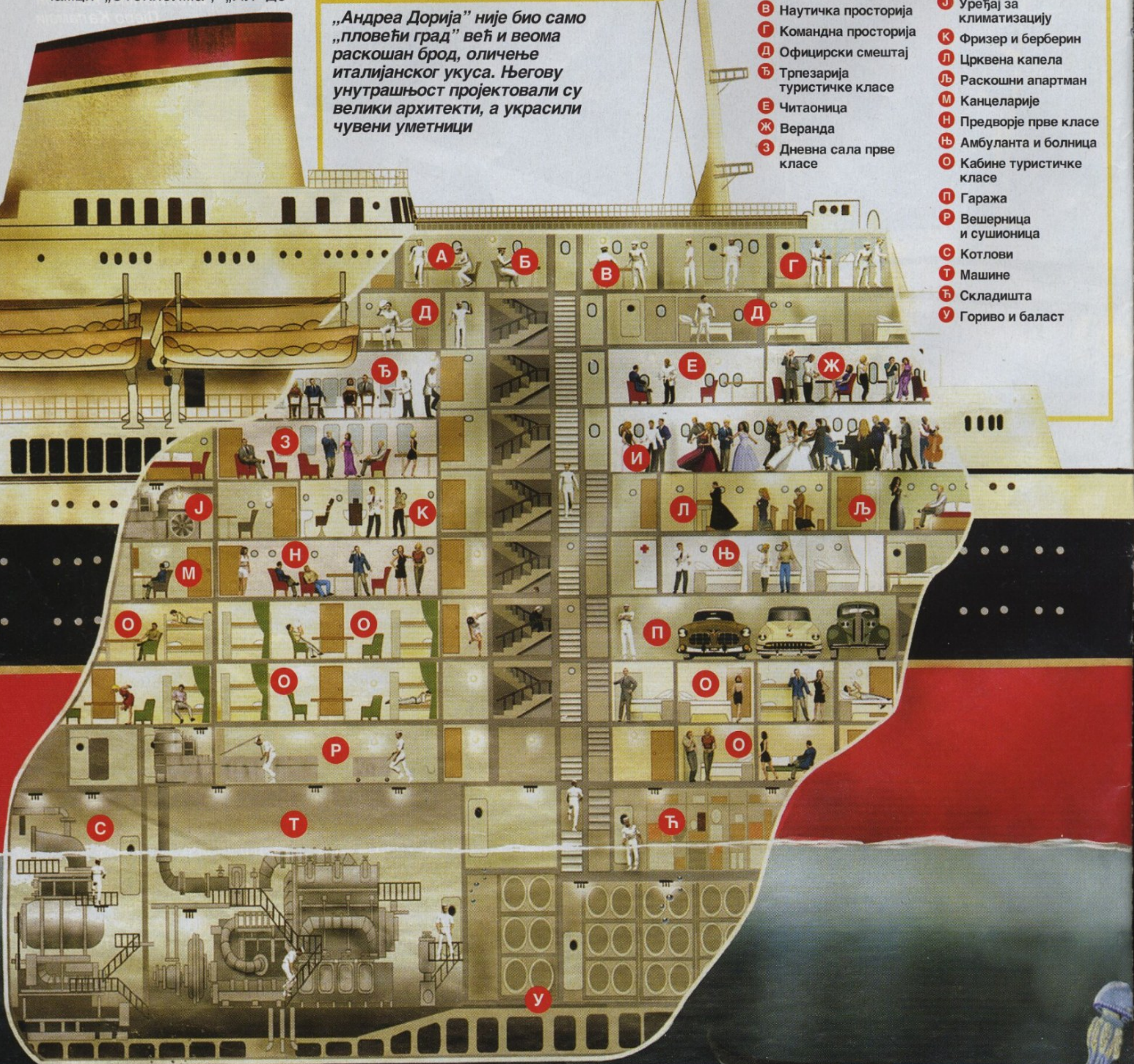
Чим су се домогли копна, шведски капетан Хари Гунар Норденсон објавио је окупљеним новинарима да су сви уређаји на „Стокхолму” радили савршено. А „Италијанском навигационом друштву”, власнику „Андрее Дорије”, требало је недељу дана да одговори америчком часопису „Лајф” који је тражио одобрење за разговор с капетаном Пјером Каламајиом.

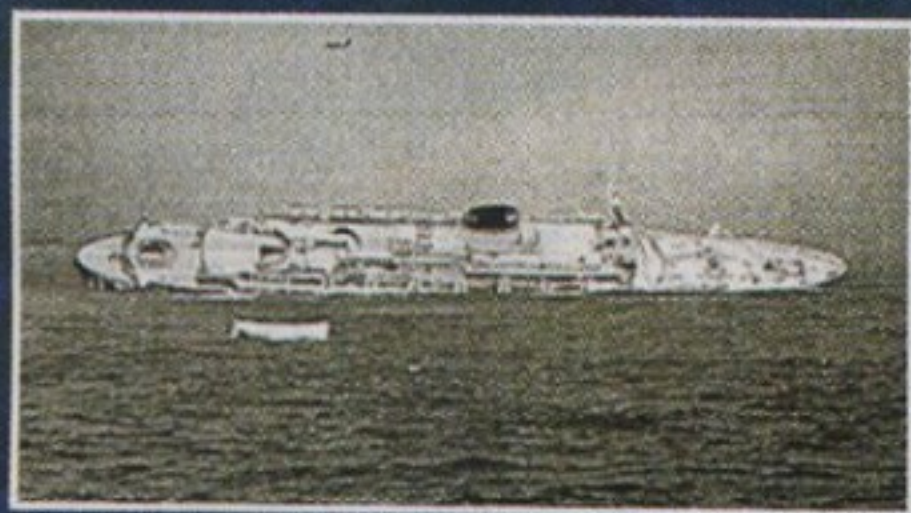
„На дан 1. августа у Њујорку на опелу жртвама бродолома чије су се кабине нала-

ПОПРЕЧНИ ПРЕСЕК БРОДА

„Андреа Дорија” није био само „пловећи град” већ и веома раскошан брод, оличење италијанског укуса. Његову унутрашњост пројектовали су велики архитекти, а украсили чувени уметници

А Официрска кухиња	И Свечани салон прве класе
Б Радио-станица	Ј Уређај за климатизацију
В Наутичка просторија	К Фризер и берберин
Г Командна просторија	Л Црквена капела
Д Официрски смештај	Љ Раскошни апартман
Ђ Трпезарија туристичке класе	М Канцеларије
Е Читаоница	Н Предворје прве класе
Ж Веранда	Њ Амбуланта и болница
З Дневна сала прве класе	О Кабине туристичке класе
	П Гаража
	Р Вешерница и сушионица
	С Котлови
	Т Машине
	Ћ Складишта
	У Гориво и баласт

Последњи тренуци
„Андреа Дорије”
између 9.40 и 10.10 часова

зиле на десној страни италијанског брода капетан Норденсон појавио се пред новинарима и осталом публиком у беспрекорној белој униформи и оставио одличан утисак”, каже Франческо Ското, координатор Радне групе за судар „Стокхолм” – „Андреа Дорија”. Капетан Пјеро Каламаји у цркву је ушао у сузама, скрхан од бола, у обичном сивом оделу. И, истрага није ни почела, а јавно мњење, на челу с новинарима, донело је пресуду.

Дочекан као јунак

„Свенска Америка Линијен”, власница „Стокхолма”, тражила је од суда у Њујорку да је ослободи сваке одговорности тврдећи да је до судара дошло услед погрешног маневра Италијана. Почела су саслушања. Швеђани су одговарали противречно и правили грешке у исказима. Кормилар Педер Ларсен сведочио је да се њихов трећи официр после судара ухватио за косу говорећи: „Како сам могао овако нешто да урадим!”

Црне кутије оба брода, које су бележиле руте и скретања, откриле су да је у 23.07 часова „Стокхолм” из неразумљивих разлога почео да скреће надесно док се „Андреа Дорија” држао своје, препоручене стазе. Италијанска страна стицала је све више поверења када су, 24. јануара 1957. године, изненада обе компаније, власнице бродова повукле тужбе одлучивши да се нагоде ван суда.

Разлози за одустајање вероватно су бројни. Тражење исти-

не коштало би и новца и времена. Само судски трошкови стајали су 3,5 милиона долара годишње. Суђење се није допало ни лондонском „Лојду” код кога су оба брода била осигурана – за накнаду штете потраживало се 60 милиона долара. Осим тога, „Свенска Америка Линијен” била је највећи клијент италијанског бродоградилшта „Ансалдо” где се управо градио велики брод за Шведску. Да је „Свенска” морала да плати одштету и судске трошкове, пала би под стечај што би катастрофално утицало и на само бродоградилште.

Августа 1957. године застала је и истрага Италијанске трговачке флоте. Капетан Пјеро Каламаји ослобођен је сваке одговорности, али су појединости о томе префуткиване пуних 50 година. Капетану је наређено да ћути и он је, као прави војник, послушао. Каријера му је уништена мада му је дато да поверује како ће ускоро добити нови брод и поново за-

Нешто од накита нађеног међу остацима „Андреа Дорије”. Многи су маштали о благу из сефова овог брода. Године 1981. извесни Питер Џимбел остварио је свој давнашњи сан и извукао највећи од сефова. Отварање сефа пратило је на стотине телевизијских мрежа. У њему се налазило нешто италијанских, америчких и немачких банкнота колекционарске вредности од тадашњих 180 милиона лира. Драгуља није било јер су власници очигледно купили свој накит још поподне 25. јула пошто је Њујорк био близу.

Прототип аутомобила „крајслер норсмен”, рад Вирцила Екснера, једини примерак који је постојао. Требало је да буде приказан на Салону аутомобила у Детроиту 1957. године. Уништен је чим је „Стокхолм” ударио у десни бок „Андреа Дорије” који га је превозио

пловити и речено да сашије нове униформе. То се никада није испунило. Капетан „Стокхолма” Норденсон вратио се на командни мост и у Шведској су га дочекали као јунака.

Неотворено писмо капетану

Неотворено писмо које је после смрти капетана Каламаја остало на ноћном сточићу послао је Џон Кародерс, стручњак Академије трговачке морнарице Сједињених Америчких Држава. Он се 1971. године посветио случају „Андреа Дорије” и брзо се уверио да су грешку направили искључиво Швеђани.

Када је трећи официр „Стокхолма” Карстенс открио на радару италијански брод, помислио је да је од њих удаљен 12 миља док је стварна раздаљина износила једва четири миље. Како је могло да дође до такве кобне грешке? Једино објашњење је, сматра амерички стручњак, да је Карстенс погрешно протумачио слику на радару и на основу таквог читавања наредио трагични маневар.

Ова реконструкција случаја ослобађа сваке кривице италијанског капетана и његову посаду и већина стручњака ју је прихватила. Кародерсово писмо од 10. марта 1972. године, које капетан Каламаји није стигао да прочита, овако се завршава: „Будите уверени, цењени капетане Каламаји, да би многи од нас били срећни и почаствовани да у свако доба служе под вашом командом”

Бојана Дожић

КАКО СУ ПРИПИТОМЉЕНЕ ЖИВОТИЊЕ

После појаве земљорадње, припитомљавање животиња била је друга велика револуција у пољопривреди. Како је то уопште почело? Вероватно се између неких врста дивљих животиња и људи створио посебан однос и то из разних разлога. Вукови су тражили остатке људске хране као што су кости,

нерација бирали кротки, умиљати, здрави младунци који ће постати добро друштво човеку (пси и мачке) или ће дати много млека, јаја, крзна, меса, или ће моћи да помогну, да повуку...

Еколога Џерд Дајмонд установио је да је највећи број животиња припитомљаван у Европи и Азији, где крупне

Парк Севенес у Француској: овце се враћају с пашњака.

ДРУШТВО, ХРАНА

дивље свиње и живину привлачило је семе и корење на њивама и у повртњацима, козе жбунови израсли у околини људских насеобина, а говеда њиве и вртови под житарицама и поврћем.

У другој фази припитомљавања уследило је успостављање блискости између жена и деце с једне стране и младунаца животиња с друге стране. Трећа фаза настала је кад су усвојене животиње успеле да се размножавају. Право припитомљавање наступило је у четвртој фази, пошто су се после неколико ге-

врсте још нису биле истребљене. Тако су људи који су живели у тим пределима били у предности над онима с других континената због додатног уноса беланчевина захваљујући меду, као и стицања отпорности на неке болести које су се с домаћих животиња преносиле на људе (зоонозе).

Наиме, баш те болести проузроковале су велику смртност међу Индијанцима у Северној, Средњој и Јужној Америци, где је становништво дотле припитомило само ћурку и ламу. Белци који су стигли у

С људима су почеле да живе пре много хиљада година јер су међусобно проценили да су потребни једни другима

те области донели су зоонозе и друге болести од којих су умрли милиони људи, више него од свих сабљи и пушака заједно.

Но, прича о надмоћи Евроазијата која је настала на основу њихове способности да одгајају стоку и живину

није увек била „мед и млеко“. Бити одгајивач стоке значило је водити номадски живот, јер су животињама били потребни пашњаци. Али, свуда је претила опасност од крађе, дивљих звери... Избијали су и сукоби с људима који су обрађивали земљу, јер су интереси једних и других били супротстављени. Све у свему, од људских прапочетака одвијао се библијски сукоб оличен у Каину и Авељу.

„Господ погледа Авеља и његове понуде и краће погледа Каина и његове понуде“, пише у једном од поглавља Старог завета. Наиме, Авељ је Богу на дар донео јагњад, а Каин плодове које рађа земља. Каин је постао љубоморан и убио је млађег брата. Због овог ужасног чина избачен је из раја, а прича само илуструје вечни сукоб који притајено или јавно влада између оних који обрађују земљу и оних који гаје стоку.

Путеви по утабаним стазама

Римљани су много постигли захваљујући управо пастирима. На пример, изградили су густу мрежу путева од сто хиљада километара баш тамо куда су пролазила стада или крда стоке.

Данас се због одгајања стоке више не иде толико по пашњацима, већ се храна животињама доноси „на ноге“. Ипак, још постоје изузеци. На

Каин сељак и Авељ сточар на једној слици из 1600. године. Тако је у Библији приказан сукоб између пољопривредника и одгајивача стоке.

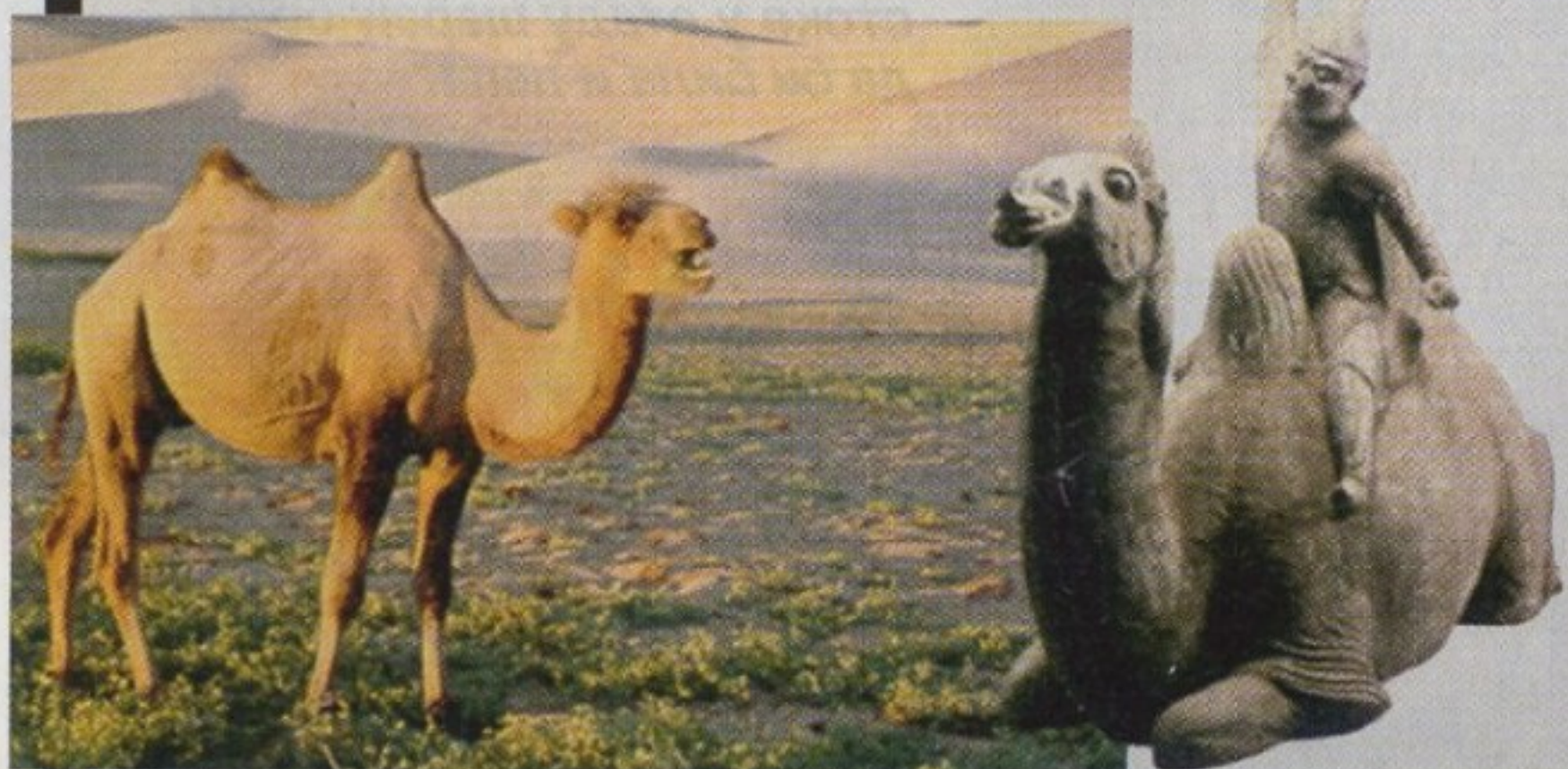

Стада пристижу на обале реке Нигер, одакле треба да пређу на плодне пределе делте.

И СНАГА

КО ЈЕ ОД КОГА НАСТАО

Већ хиљадама година животиње помажу човеку у његовој борби да преживи, пружајући му заштиту, храну, радну снагу. Ево ко су данас, а ко су биле некад:

Од дивље... Камила. Постоје докази да је припитомљена 2500 година пре наше ере.

...до домаће. „Камилар” је фигура од керамике која потиче из кинеске династије Танг (618–907. година).

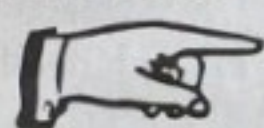
Данас пас... Немачки овчар. Пас живи уз човека већ 14.000 година.

...некад вук. Пси воде порекло од вукова, али су селекцијом постали кротки и друштвени.

пример, у делти Нигера, у Африци, током неколико месеци годишње настаје богата, плодна равница. На једном истом и при том променљивом

пределу разни народи баве се и пољопривредом, и сточарством и риболовом. Због тога су током векова посебно сељаци Сонгај и Бамбара и сточари Пеул народа морали да успоставе

Потомак... Коњ. Припитомљен је још у бронзано доба.

...предак. Од коња званог пржевалски потичу све постојеће расе.

Рођаке... Почетак припитомљавања свиња везује се за пети миленијум пре наше ере.

...које су веома блиске. Дивља свиња (*Sus scrofa*) предак је домаће свиње.

Кокошка данас... Припитомљена је око 3500. године пре наше ере, а данас постоји много врста.

...и некад. Црвени певац (*Gallus gallus*) предак је свих домаћих кокошака.

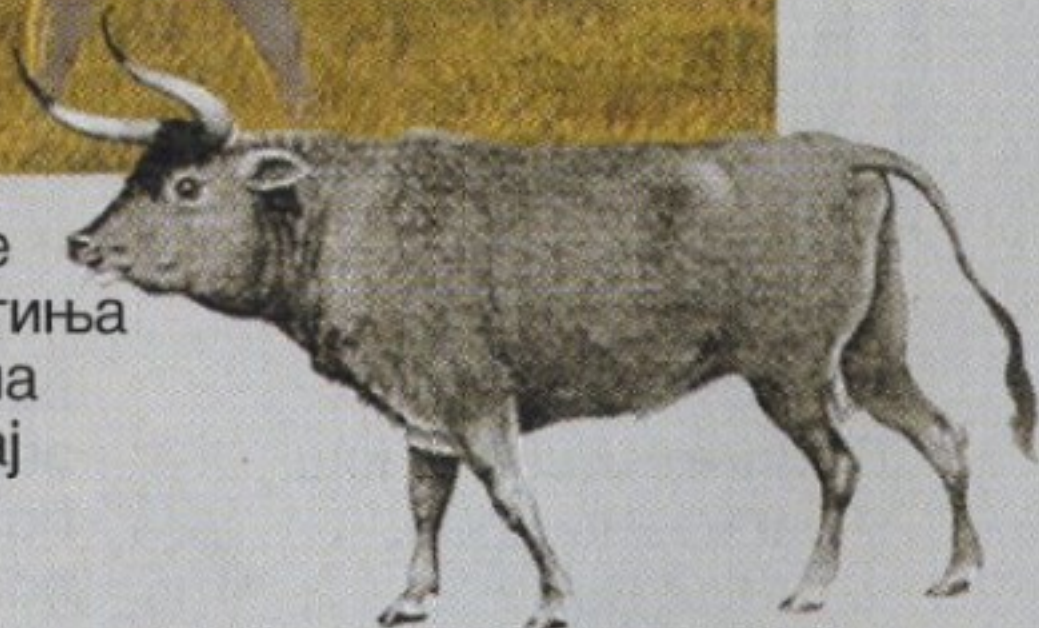
Корисна и кротка. Коза је припитомљена пре осам хиљада година на Средњем истоку.

Предак. Коза рода *aegagrus (eгаgro)* њен је предак.

Никуд без вола. Во је једна од првих животиња која је човеку постала пријатељ. Тај положај стекао је још 8000. године пре наше ере.

Најмлађа у друштву питомих. Ћурка је припитомљена у Америци око 100. године.

Дивљег претка више нема. Тур, дивље говече које је било претеча домаћег, у међувремену је истребљено.

Америчка рођака. Све домаће расе потичу од рода *meleagris*.

Домаћи... Магарац је припитомљен у Нубији 4000. пре наше ере, а затим се распространио по Европи.

...и дивљи. По свој прилици, данашње расе потичу од дивљег афричког претка.

Стара, добра „пријатељица“. Овца је припитомљена у сам освит цивилизације.

Стидљиви рођак муфлон. То је једина врста дивљих оваца која живи у Европи.

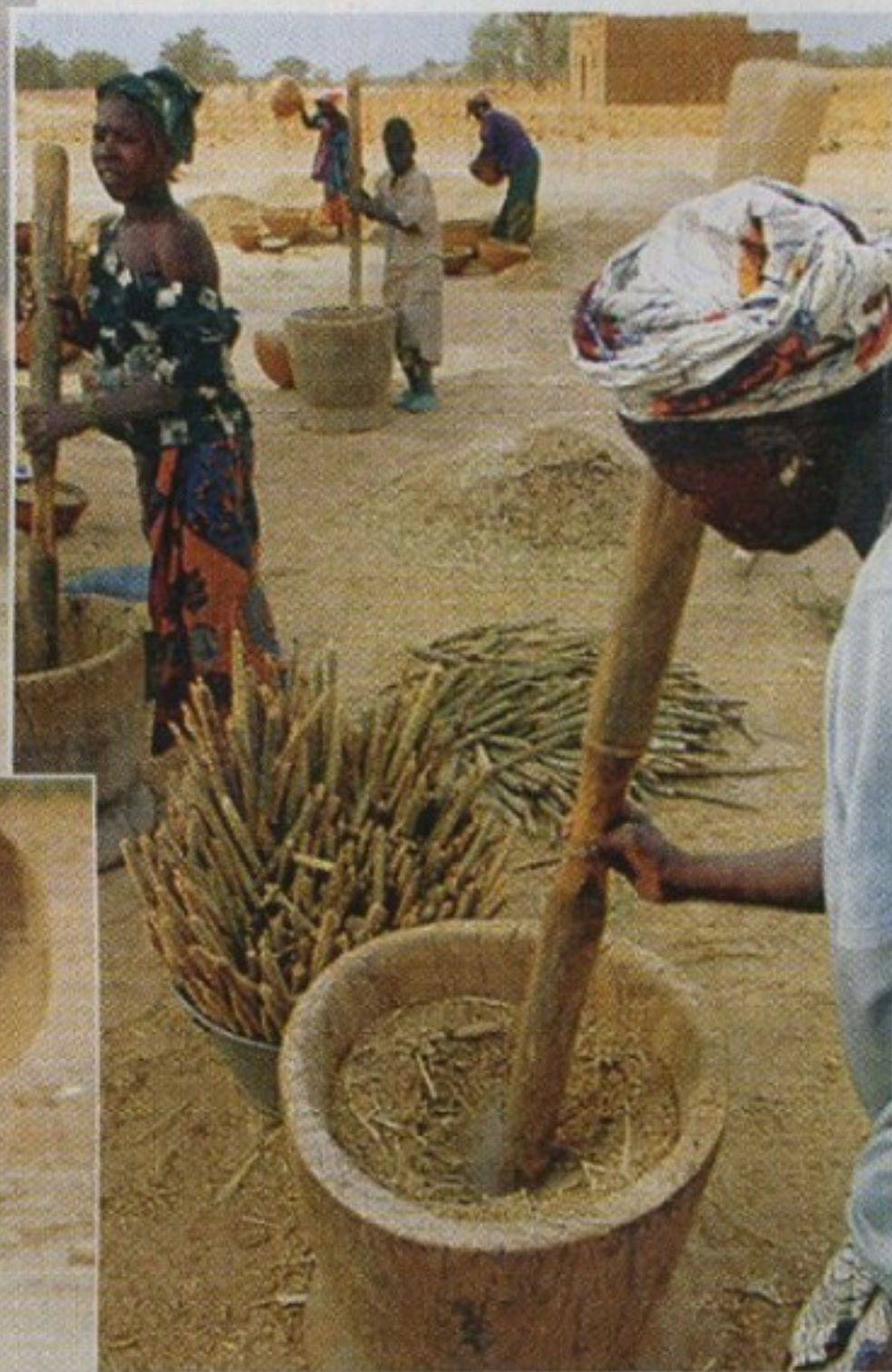
ред и слогу да би на најбољи начин искористили исто земљиште.

Сваке године између сезоне риболова и сезоне пољопривредних радова овде на испашу пристиже на хиљаде грла стоке. Том приликом одржавају се бројне народне светковине, венчања, тргује се на сваком кораку... Стока долази из разних крајева, а тачан датум проласка зависи од договора

собно завађени око поседа, а неки протестују и покушавају да обнове старе утабане стазе којима је пролазила стока селећи се ради испаше. Чак се одржавају и међународни скупови пастира, као претпрошле године у Сеговији, у Шпанији, где су учествовали представници четрдесет нација: од племена Амбуру и Масаи у Кенији, преко Борана из народа Ненум, Ненета из Сибира, па до шпан-

У Африци се најбоља грла стоке у стаду шарају бојом да би била и лепа.

Жене народа Пеул иду за својим стадима као номади. Склапају и расклапају шаторе и успут раде све послове важне за одржавање породице.

између сељака и пастира који воде стада. Јер, сељаци су до тог часа морали да заврше са жетвом или сакупљањем плодова, а животиње својим проласком уклањају и последње стрњице с њива и при том остављају свој измет као одлично природно ђубриво.

Нажалост, људи који се баве овим пословима нису баш свуда тако сложни. Од 250.000 пастира, колико их данас још има на планети, многи су међу-

ских пастира који имају среће да се у њиховој земљи још по древним средњовековним законима чува 125.000 километара путева и стаза којима се стада крећу у потрази за испашом.

А тамо где пролазе стада нема потребе ни за горивом ни за вештачким ђубривом: стока сама крчи земљиште и ђубри га на најприроднији могући начин ■

З. М.

КОЈА СЕ ТЕХНОЛОГИЈА ПРИМЕЊУЈЕ У ИЗРАДИ ПИЛОТСКЕ КАЦИГЕ?

По свему судећи, 2011. године у употребу ће ући „Локид Мартинов” авион „F-35 lightning II”. Кацига коју ће да носе пилоти овог борбеног авиона биће у складу с напредном технологијом целе летелице. Подаци од значаја за пилота исписиваће се на унутрашњој страни визира. Данас кациге војних пилота имају систем за циљање који омогућава да пи-

лот испали ракету у смеру у ком окрене главу. Неке државе већ користе ову технологију у војном ваздухопловству. Поред тога што има систем за циљање, нова кацига показује пилоту податке и омогућава му различите начине гледања, као на пример да околину посматра кроз филтер за инфрацрвено зрачење ■

ОСНОВА

Кацига је начињена од латаних материјала отпорних на ударце. Тешка је нешто мање од два килограма, па је подношљива за ношење, а истовремено добро штити главу ■

ВИЗИР

Оптички систем пројектује важне податке о лету право на визир кациге. Приказује путању лета, стање оружја, положаје непријатељских летелица и друге претње као што су пројектили земља-ваздух и ваздух-ваздух ■

ИНФРАЦРВЕНИ ПОГЛЕД

Ако је напољу мрак, призор се пројектује на визир кроз филтер за инфрацрвено зрачење. Сензори у кациги утврђују на коју страну гледа пилот и омогућавају му да гледа кроз провидни поклопац авиона, али и кроз под летелице. Оружје може бити испаљено у било ком смеру ■

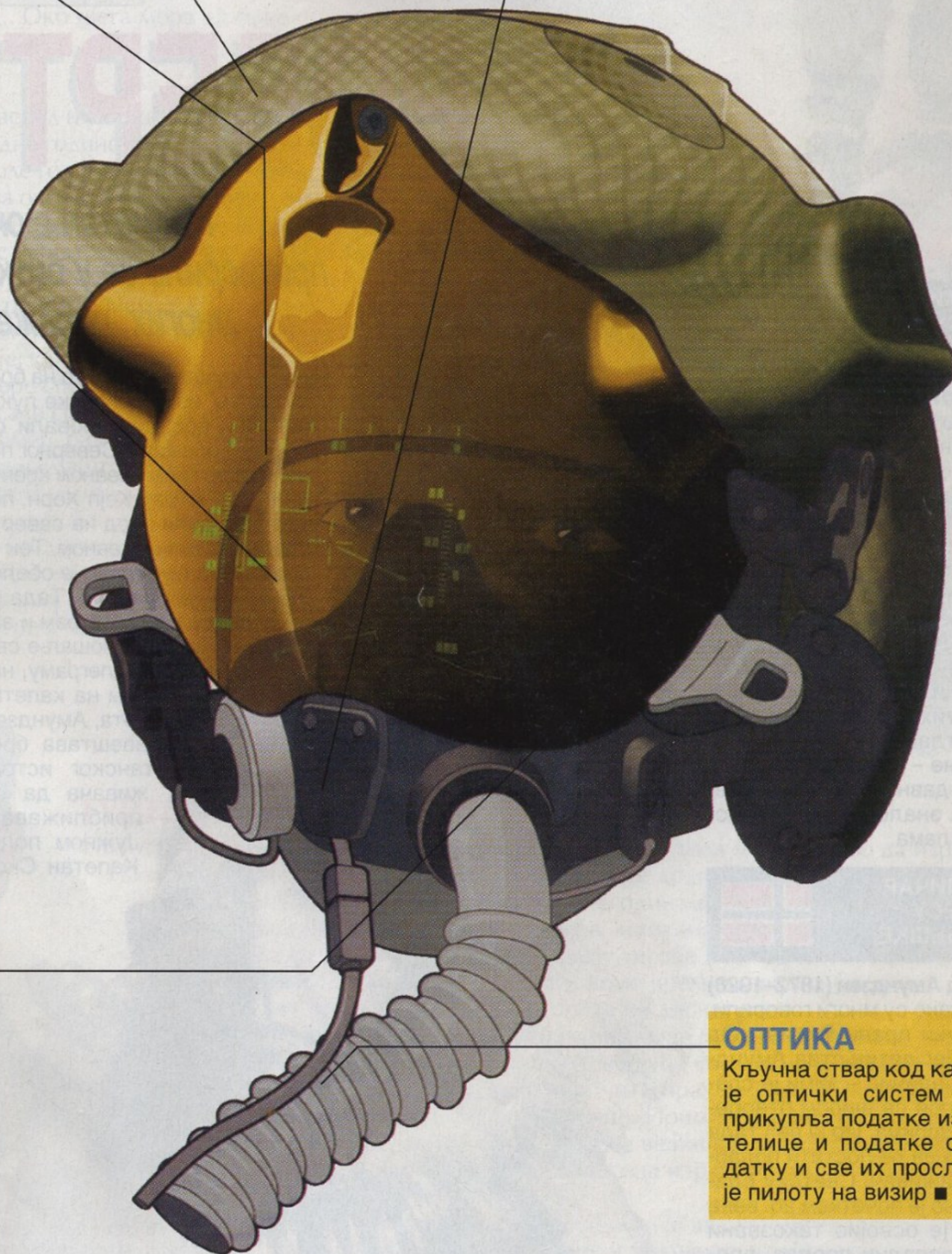

СЛУШАЛИЦЕ

ANR слушалице (скраћеница од енглеског назива за активно смањење шума) обезбеђују да пилот све добро чује. Микрофон хвата шуме у пилотској кабини, а мали звучник у унутрашњости кациге генерише звук исте јачине али супротне поларизације, поништавајући тако шум ■

МАСКА ЗА КИСЕОНИК

За кацигу је причвршћена и маска за кисеоник. Тако се одржава ниво кисеоника за дисање, независно од висине на коју се авион попне. Маска садржи и микрофон повезан са системом за комуникацију ■

ОПТИКА

Кључна ствар код кациге је оптички систем који прикупља податке из летелице и податке о задатку и све их прослеђује пилоту на визир ■

ОКРШАЈ У РИНГУ ИСТОРИЈЕ

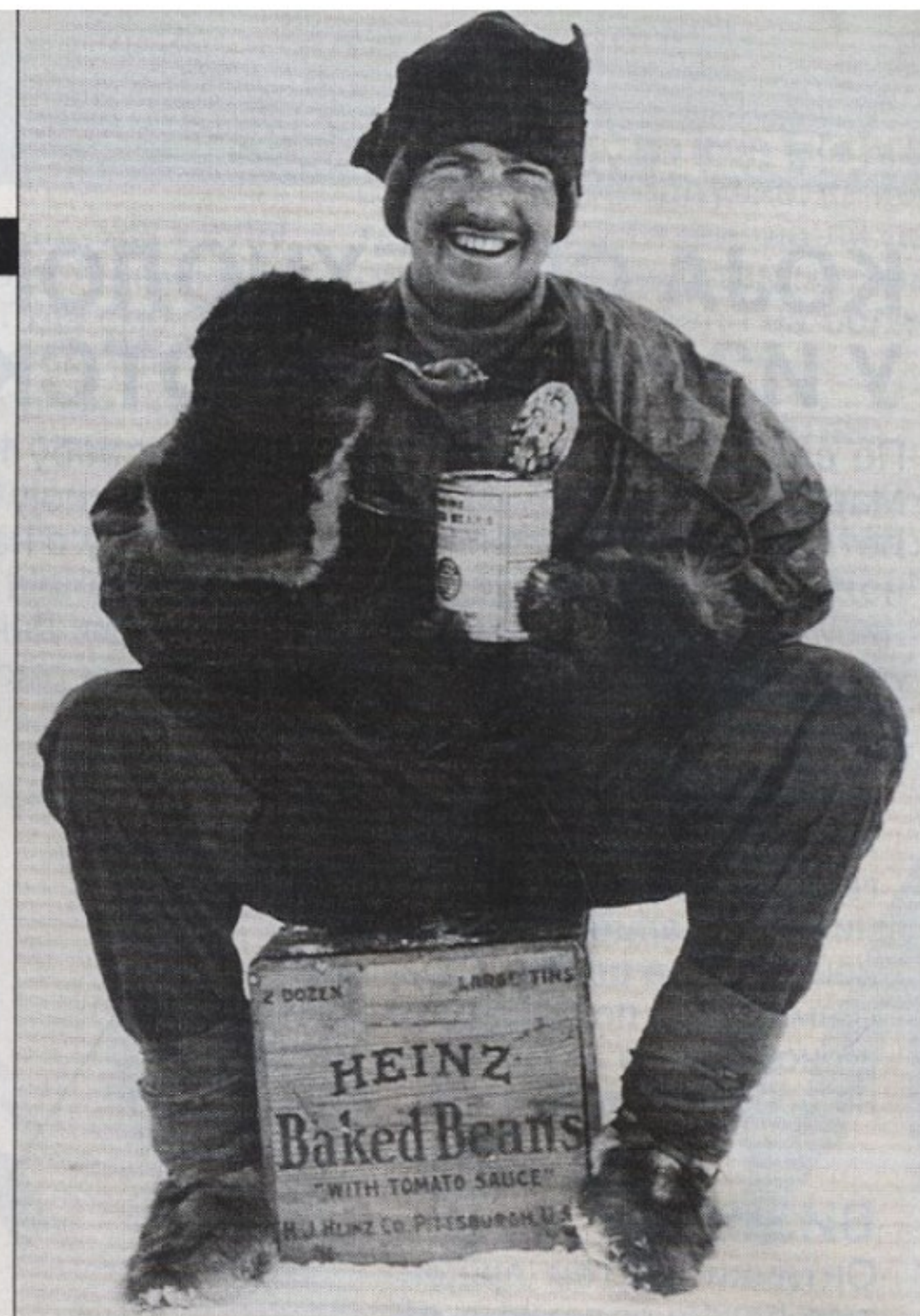

ски и Тихи океан (1903–1906). Тај подухват Роалду Амундзеноу није био довољан, желео је више – да освоји најјужнију Земљину тачку и Норвешку врати међу водеће истраживачке силе.

ПРВА РУНДА:

Кад је решио да крене у освајање Јужног пола, Амундзен је планове држао у строгој тајности. Своју намеру није желео да обелодани чак ни норвешким званичницима пошто је страховао да ће га у томе спречити јер је у то време Норвешка умногоме зависила од Уједињеног Краљевства, велике светске силе. Енглески истраживач Ернест

Британски истраживач снимљен на конзерви „Хајнца” – једна од познатих фирми за производњу хране која је подржавала његов историјски пут.

РОБЕРТ СКОТ:

Надметање око освајања Јужног пола претворило се у битку у којој је, по мишљењу многих, поражени изашао као победник

ТАКМИЧАР У ДРЕСУ ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ:

(1909-1912)

Роберт Скот (1868–1912) сматрао је да је баш он предоређен да буде први човек који ће да освоји Јужни пол. Овај капетан прославио се као истраживач Антарктика већ са четрдесет две године (1901–1904) – читав подухват забележио је у књизи „Пут откровења”. Његову намеру да освоји Јужни пол подржавала је не само британска влада, већ и неколико угледних (и богатих) енглеских предузећа, углавном за производњу хране – доказ више да се и у тим давно протеклим временима знало шта значи добра реклама.

ТАКМИЧАР У ДРЕСУ НОРВЕШКЕ:

Роалд Амундзен (1872–1928) био је, како су многи говорили, последњи прави Викинг. Од најранијег детињства Амундзен се челичио – зими је спавао у соби са широм отвореним прозорима, јер је већ тада одлучио да ће постати поларни истраживач. Светску славу стекао је почетком 20. века – први је освојио такозвани Северозападни пролаз, прошао Арктички океан, дуж северне обале Северне Америке, путем који спаја Атлант-

Шеклтон стигао је 1909. године на 190 километара од Јужног пола, а и други Британац, капетан Роберт Скот намеравао је да се упути у том правцу. Једном речи, сви су веровали да у том окршају нема места за једног Норвежанина. И зато, кад се 9. августа 1909. го-

дине Амундзен отиснуо на броду „Фрам” из мароканске луке, чланови посаде веровали су да иду у освајање Северног пола. Атлантским океаном кренули су ка острву Кејп Хорн, потом усмерили брод на север и пловили Тихим океаном. Тек 6. септембра Амундзен је обелоданио своје планове. Тада је свом брату дао телеграм и замолио га да га не пошаље све до октобра. А у телеграму, насловљеном на капетана Скота, Амундзен обавештава британског истраживача да се приближавају Јужном полу. Капетан Скот

Амундзен у пуној опреми

примио је телеграм док је био укотвљен у луци Мелбурн, у Аустралији. Звук гонга означио је почетак меча.

ДРУГА РУНДА:

Иако је Роберт Скот био три недеље у заостатку за Амундзеном и његовом посадом, у једном тренутку ова двојица чувених истраживача нашла су се у близини велике ледене границе, где су поставили сво-

педесет два

је станице. Премда тога нису били свесни, један од другог били су удаљени само неколико стотина километара. Чинило се да обојица имају исте шансе да успешно окончају историјско путовање. Међутим, у том раздобљу означеном као херојско доба освајања Антарктика, прво место могао је да освоји само један.

ТРЕЋА РУНДА:

Због чега је капетан Скот већ на почетку био велики губитник? Упркос разуверавањима многих, тврдоглаво је тврдио да у освајање Јужног пола треба да крене запрегом коју ће да вуку сибирски понији. Пошто је у претходним подухватима имао лоше искуство с поларним псима, чврсто је одлучио да их замени, како је веровао, робуснијим и издржљивијим животињама. Врло брзо увериће се да пони,

Ово је требало да буде фотографија за историју: Скот (у средини) и чланови његове дружине снимљени на најјужнијој Земљиној тачки до које су, на њихову жалост, доспели други.

овај искусни Викинг остварио је сан – у лед је забо норвешку заставу и тако означио историјски тренутак: постао је први човек који је стигао до Јужног пола. Иако је меч био

петан Роберт Скот наставио пут ка Јужном полу не знајући да је изгубио меч. На Јужни пол стигао је 17. јануара 1912. године. Може само да се претпостави како се осе-

вратку, енглески капетан остао је само с двојицом најиздржљивијих, борећи се с јаким олујама и температуром која се спуштала на четрдесет степени Целзијуса испод нуле. Мукотрпно је настављао даље, све до 29. марта 1912. године. Тада је у свој дневник записао: „У име Бога хоће ли неко да се побрине за наше људе?“ Било је то последње што је Скот написао. Тек 12. новембра наредне године спасилачка екипа нашла је тела Роберта Скота и још двојице истраживача који су оставили кости у беспућу Антарктика.

ЕПИЛОГ?

Занимљиво је да је, уместо да постане губитник, капетан Роберт Скот у очима многих постао прави јунак вредан дивљења. Од-

РОАЛД АМУНДЗЕН

чија су се копита заглављивала у леду, нису били добар избор. За разлику од паса, који су се на леду и снегу добро сналазили јер је то било њихово природно окружење, коњима нису пријале ниске температуре и, пошто би прешли одређену раздаљину, морали су да се одмарају у шталама којих, наравно, није било.

Зато је Роалд Амундзен од почетка био у предности. Запрега коју су вукли пси лако је савладала пределе оковане ледом. Без већих тешкоћа норвешки истраживач је 8. децембра прошао поред крајње тачке до које је доспео Ернест Шеклтон и наставио даље – био је око сто шездесет километара удаљен од Јужног пола.

КРАЈ МЕЧА:

У аналима поларних освајања остаће забележено да је 15. децембра 1911. године Роалд Амундзен са својом групом доспео до најјужније Земљине тачке. После једанаест месеци мукотрпног путовања,

Може само да се претпостави како се осећао Роберт Скот кад је 17. јануара 1912. године напoкон стигао до Јужног пола и тамо затекао пободену норвешку заставу.

окончан, Амундzenов противник то није могао да зна.

МЕЧ ОКОНЧАН, ПУБЛИКА СЕ ЈОШ НИЈЕ РАЗИШЛА:

Било је то време кад нису постојали мобилни телефони и савремена опрема која је на располагању данашњим истраживачима, тако да је ка-

ћао кад је угледао пободену норвешку заставу. На скровитом месту га је, наводно, чекало Амундzenово писмо:

Драги капетане Скот,
Пошто сте ви вероватно први који је до ове тачке стигао после нас, најљубазније вас молим да ово писмо проследите норвешком краљу Хакону VII. Уколико вам треба било шта од ствари које смо оставили у шатору, слободно се послужите. Уз љубазни поздрав, желим вам безбедан повратак.

Искрено ваш
Роалд Амундзен

ПОСЛЕ МЕЧА:

Нешто мало више од месец дана, колико је Роберт Скот био у заостатку за Роалдом Амундzenом, испоставило се кобним. У по-

we shall stick it out to the end but we are getting weaker of course and the end cannot be far. It seems a pity but I do not think I can write more -
R. Scott
Last Entry -
For God's sake look after our people

Последњи запис који је Скот оставио у свом дневнику.

једном се на главу Роалда Амундzenа свалило дрвље и камење – многи су га прозивали и оптуживали да је надмашио противника захваљујући неспортском понашању. Величати Роберта Скота постало је питање чести и националног поноса. Уз све то, Амундzenова књига „Јужни пол“ није наишла на добар пријем читалачке публике – запис овог норвешког истраживача проглашен је незанимљивим и лоше написаним. Тек крајем прошлог века о Скотовом подухвату почело је да се говори хладне главе и без претераних емоција. Оно што су многи мислили, сад се говори наглас: британски капетан био је сувише самољубив и тврдоглав човек који је доживео пораз само зато што ниједног тренутка није довео у питање своје мишљење ■

В. Софреновић

— педесет три

Снимак за историју: претекавши Скота, Амундзен је први стигао до Јужног пола и то обележио постављањем норвешке заставе.

ВЛАДАРИ

ET SYRIAM SOBAL. ET CONVERTIT
IOAB. ET PERCUSSIT EDOMINUAL
LESALINAYUM. XII MILIA.

Породични поход на југ Европе почео
је речима Фридриха VII свом рођаку:
„Ако не одобрише сину њрчки њресѡ,
наредићу да вас сѡрељају...”

4 СТРАНЕ СВЕТА

Тог ведрога летњег дана, 28. јуна 1762. године, сунце је већ увелико одскочило на небу кад се богато украшена царска кочија, праћена поворком царских каруца и коњаника, зауставила испред дворца *Mon Plaisir* у Петерхофу, на тридесетак километара од руске престонице Петрограда. Из кочије је изашао висок, кошчат човек, на чијем су

владара. Она већ беше крунисана и помазана од стране архиепископа као *Катарина Друга Алексејевна, самодержавна императорка све Русије...* Од охолог властодршца бивши цар се брзо претворио у успаниченог бедника који моли за разумевање. Пристао је да потпише абдикацију, тражио је да га врате у његову стару кнежевину Холштајн, мо-

Кристијан I

Кристијан IV

се опуштеном и богињавом лицу још огледале последице ноћног пијанчења. Цар Петар III Фјодорович, цар целе Русије и велики кнез од Шлезвиг-Холштајна, беше лоше воље иако је тог дана прослављао имендан. Није се радило само о мамурлуку. Тог јутра његови хусари из Холштајна каснили су на војну параду, па је он, његово царско величанство, морао да их чека. А сад га ни царица није дочекала на дужном месту, смерно, испред дворца, како јој је било наложено. Нечувено! Петрова мрзовоља претворила се у прави напад беса кад је схватио да је дворац био празан. „*Катарина! Катарина!*“, урлао је по празним одајама дахћући од љутње и добацујући љубавници која га је следила у гомили пратилаца: „*Увек сам ти говорио да је способна за све!*“ Али, том уображеном и слабоумном владару требало је још неко време да схвати да Катарино одсуство није значило само дрски хир и бекство једне размажене и увређене жене. С ужасом, Петар Фјодорович је у паници разумео истину. Наиме, још током ноћи, док је он пијанчио далеко од престонице, петроградски пукови прогласили су његову жену за

лио је да га не одвајају од милоснице или да му бар оставе његовог омиљеног црнца и ловачке псе... Пруски краљ Фридрих Велики рекао је како су руског цара сменили „*као кад се неки непослушни ђачић након часа пошаље на спавање*“... Али, у сурој борби за власт над Русијом није било милости за поражене. С царском титулом Петар III је након неколико дана изгубио и главу завршивши шестомесечну неславну владавину током које је једино успео да изазове општу мржњу и незадовољство.

Руска несрећа

Иако је био безначајан владар, Петар III Фјодорович, рођен као Карл Петар Улрих од Шлезвиг-Холштајна, упамћен је по две чињенице: био је муж знамените руске царице Катарине II Велике, а његови потомци по мушкој линији наставили су да владају Русијом све до Октобарске револуције 1917. године као руска грана немачко-данске породице Олденбург/Шлезвиг-Холштајн (познатији као *Ирана Холштајн-Готторп-Романов*).

Грб породице Олденбург

Војводе од Шлезвига, Холштајна, Дитмаршена и Штормарена (пуна титула) вековима су као дански вазали владали великим покрајинама на граници између Данске и Светог немачког царства. Владари Шлезвиг-Холштајна покушавали су да остваре што већу независност своје земље, па су често ратовали са суседима и рођацима из Данске. Тако је један од њих – војвода Карл Фридрих – изгубивши рат побегао у Русију код Петра Великог, надајући се да ће му руски цар помоћи да поврати изгубљено војводство. Закупљен борбом са Швеђанима, Петар I Велики није ништа урадио да би војводи вратио његове земље, али му је као надокнаду дао руку своје старије кћерке велике кнегиње Ане Петровне. Из тог брака родио се цар зле судбине – Петар III – који је накратко наследио своју тетку, руску царицу Јелисавету I. Он генеалогски повезује руске царе самодршце с династијом Олденбург.

Цар Николај II Романов и краљ Џорџ IV

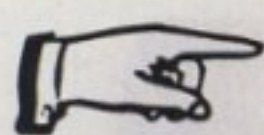
Ни наследници Петра III на царском престолу нису имали много бољу судбину од његове. Петров и Катариинин син цар Павле I Петрович, слично свом оцу, био је збачен с престола и убијен (1801). Павлов унук Александар II погинуо је у атентату руских анархиста (1881), а Александров унук – последњи руски цар Николај II – мучки је погубљен 1918. године заједно с целом породицом, женом и петоро деце, док су болшевици побили још дванаест чланова царске породице, односно све које су успели да ухвате. Ипак, болшевици нису успели да потпуно затру породицу Холштајн-Готторп-Романов. Удружење директних потомака руске царске породице данас броји тридесетак чланова.

Данска династија

Породица Олденбург, прозвана по немачкој грофовији а касније војводству у Саксонији којим су владали још од 12. века, припадала је оном малом броју породица из високог немачког племства које су се захваљујући добро склопљеним брачним везама или због срећних околности или случаја попеле на више европских престола. Осим у царској Русији, припадници породице Олденбург били су (или су још) владари Данске, Шведске, Норвешке и Грчке. Осим тога, супруг садашње британске краљице Елизабете II Филип, војвода од Единбурга, па тиме и његов син престолонаследник Чарлс од Велса, такође су директни потомци ове породице по мушкој линији.

Први гроф од Олденбурга који је дошао на престо и постао краљ Данске звао се Кристијан I (краљ 1448–1481). По женској линији потицао је од древних данских и скандинавских владара. Под својом влашћу објединио је све три скандинавске државе, Данску, Шведску и Норвешку, у оквиру такозване *Калмарске уније*. Занимљиво је да су готово сви дански владари из куће Олденбург – од првог Кристијана из 15. века све до Фредерика IX, оца садашње данске краљице Маргарете II – носили наизменично само два имена: Кристијан и Фредерик. Било је десет данских краљева по имену Кристијан и девет по имену Фредерик.

Данска је једна од најстаријих европских краљевина. У време кад су

Данци и Швеђани у својим венама још памтили наслеђе окрутних викиншких предака, њихови односи нису били лаки. Дански краљ Кристијан II прозван је Окрутни јер је покушао да смири побуњене Швеђане тако што је погубио више од стотину најугледнијих племића и грађана Стокхолма („крвава купка у Стокхолму” 1520. године). Након једног века Швеђани су узвратили Данцима: кад се 1648. године по ретко хладној зими заледио дански залив, прешли су преко леда и неочекивано напали Копенхаген. Дански краљ Кристијан IV Олденбург је, осим што је губио ратове, упамћен и по томе да је владао скоро шест деценија (1588–1648) и што је оставио чак двадесет шесторо деце, што законите, што ванбрачне. Био је то човек изузетних способности који је заслужио за градњу неких од најпознатијих грађевина и дворца у Данској (дворци Фредериксборг и Розенборг). Под влашћу Олденбурга Данци су презуели лутеранску веру. У истом раздобљу Данска је, након изгубљених ратова, изгубила поседе, као и водеће место међу државама севера, прво у корист Шведске, а касније Русије и Пруске.

Рат за Шлезвиг-Холштајн

Након смрти Фредерика VII 1863. године угасила се старија грана династије Олденбург. Престо Данске наследио је краљев рођак Кристијан IX из млађе гране Олденбурга која се звала: *Холштајн-Готторп-Зонденбург-Гликсбург*. Кристијан IX одмах се нашао у сукобу око наслеђа војводства Шлезвиг-Холштајна. Наиме, средином 19. века – у време нарастања национализма у Европи, а посебно у Немачкој – погранична покрајина Шлезвиг-Холштајн постала је јабука раздора између Немаца и Данаца. Наследство војводства Шлезвиг-Холштајн било је једно од важних питања европске политике. Правна заврзлама о томе која би од разних грана династије Олденбург-Шлезвиг-Холштајн имала право да наследи војводство била је тако запетљана да је британски премијер Палмерстон једном приликом рекао: „Проблем Шлезвиг-Холштајна разумела су само три човека: један је у међувремену умро, други је полудео, а трећи сам био ја, али и ја сам заборавио.” Иако је војводство дуго било под управом данских владара, већина становника Холштајна били су етнички Немци, док је Шлезвиг имао мешано становништво – Данце, Немце и Фризце. Покушај Данске да чвршће

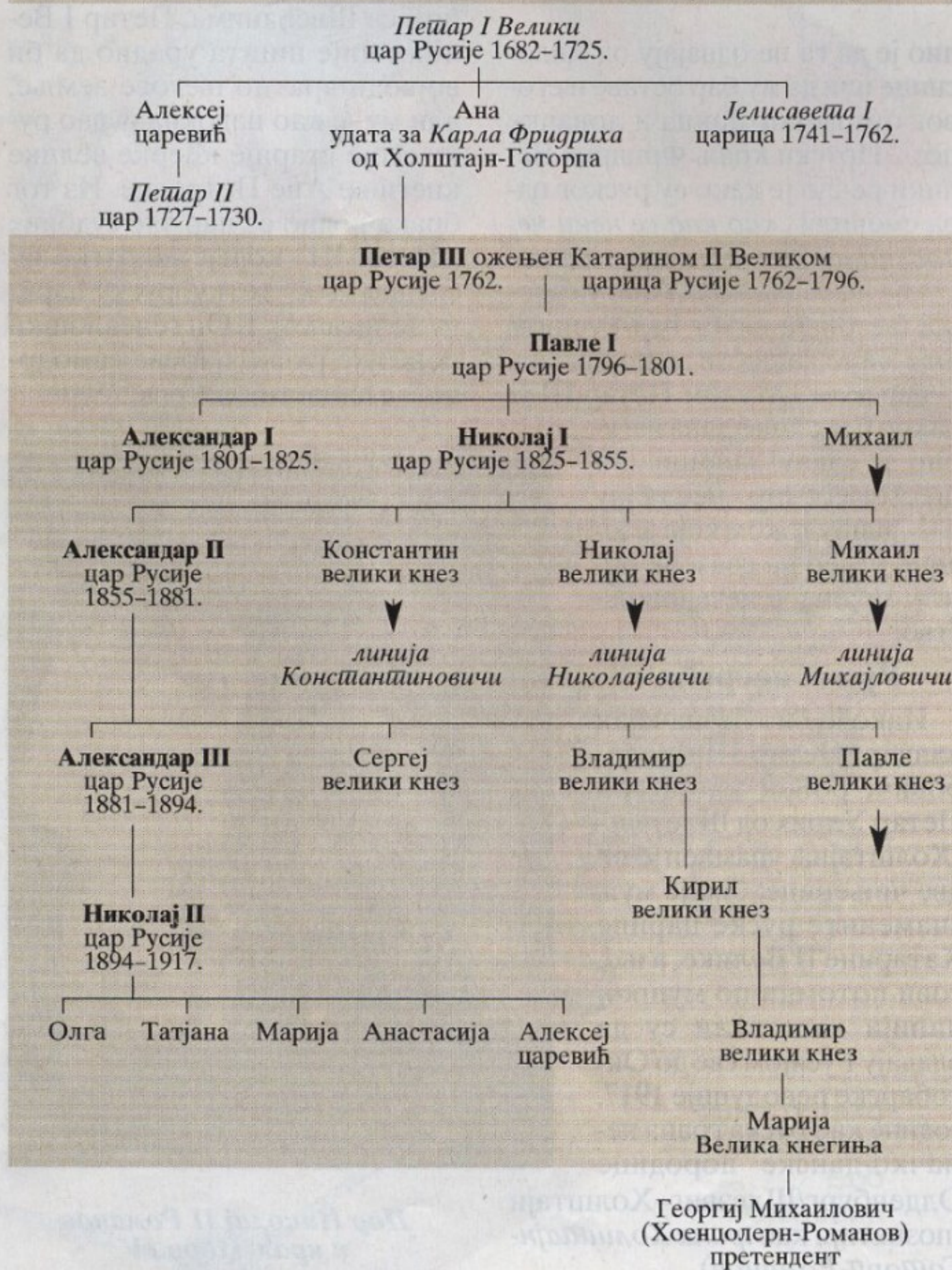
педесет шест

укључи Шлезвиг-Холштајн под своју управу изазвао је немачку реакцију и први рат око Шлезвиг-Холштајна (1848–1851) који се завршио без већих промена. Међутим, у другом рату, 1864. године, слабије опремљена данска војска потпуно је поражена у сукобу с удруженим пруским и

аустријским снагама. Бечким миром из 1864. године Данци су доживели праву историјску катастрофу коју и данас памте: површина и број становника земље смањени су за око 40 одсто за рачун тадашње Немачке конфедерације, а данска граница повукла се за чак 250 километара на север.

РУСКА ГРАНА ДИНАСТИЈЕ ОЛДЕНБУРГ ХОЛШТАЈН-ГОТОРП-РОМАНОВИ (ОСЕНЧЕНО)

Данска и Норвешка

Данска и Шведска биле су у унији, то јест под заједничким владарима, 126 година, док је унија Данске и Норвешке трајала много дуже: чак 434 године. Дански владари владали су Норвешком од 1380. до 1814. године кад је након Наполеонових ратова Норвешка одузета од Данске и „предата” Шведској. Тек 1905. године Норвешка се одвојила од Шведске и изабрала краља из породице Олденбург. Био је то унук краља Кристијана IX, дански принц

ВЕЗЕ СРПСКИХ ПОРОДИЦА И ПОРОДИЦЕ ОЛДЕНБУРГ

Српска краљевска кућа Карађорђевића успоставила је брачне везе с династијом Олденбург посредством грчке краљевске куће. Кнез Павле Карађорђевић (регент Југославије 1934–1941) оженио се 1923. године Олгом Олденбург, принцезом од Грчке и Данске, унуком грчког краља Ђорђа I (преко сина Николе). Кнегиња Олга умрла је у Паризу 1997. године.

Краљ Југославије Петар II Карађорђевић оженио се принцезом Александром Олденбург од Грчке, кћерком грчког краља Александра I (1893–1920) из његовог морганатског брака с Гркињом Аспизијом Манос.

Карађорђевићи су успоставили брачну везу и с руском царском династијом Холштајн-Готорп-Романов. Кћерка краља Петра I Јелена била је удата за великог кнеза Ивана Константиновича Романова (1911) који је убијен током бољшевичке револуције. У овом браку рођено је двоје деце, а њихови потомци живе и данас.

Црногорски краљ Никола Петровић Његош је преко кћерке Милице прадеда садашњег шефа и најстаријег члана Удружења потомака царске породице Холштајн-Готорп-Романов, кнеза Николаја Романовича Романова (рођен 1922) ■

Венчање принца Павла Карађорђевића и принцезе Олге 1923. године

вас стварају.” Аргумент је био необорив и Вилхелм, односно новопечени краљ Ђорђе I (Георгиос) одмах је отпутовао у своје ново краљевство. Показао се као добар и разуман владар који је настојао да створи уставну монархију и да се не меша превише у дневну политику. У његово време Грчка се знатно проширила и развила, тако да је Ђорђе I постао омиљен владар који је успео да остане на престолу читавих пет деценија – реткост за једног владара, посебно на Балкану. Тај мирни и одмерени краљ нажалост је ипак завршио живот као жртва насиља. Убио га је неки „револуционар” док се шетао улицама тек ослобођеног Солуна 1913. године.

Потомци и наследници краља Ђорђа I имали су далеко мање среће или спретности на

Венчање краља Петра II Карађорђевића и краљице Александре 1944. године

последица необичног несрећног случаја (сепса настала после уједа мајмуна). Краљ Ђорђе II, који је као владар морао чак три пута да бежи из земље у изгнанство (1917, 1924. и 1941. године), једном је изјавио: „Најважнији инструмент владавине једног грчког краља је његов кофер.” Последњи грчки краљ Константин II изгубио је престо након војног удара 1973. године.

Филип, војвода од Единбурга

Чарлс, принц од Велса

Из грчке краљевске породице потиче и принц Филип (унук грчког краља Ђорђа I) који се оженио наследником енглеског престола Елизабетом и постао војвода од Единбурга. Након смрти краљице Елизабете II, британски престо заузео је потомци породице Олденбург по мушкој линији (принц Чарлс од Велса, односно његов син Вилијам) који носе британско презиме Виндзор.

Занимљиво је да и данас сви припадници грчке краљевске породице носе титулу принц од Грчке и Данске, чувајући тако успомену на блиску родбинску везу између краљевских кућа из две удаљене европске земље ■

Душко Лојангић

пи за новим владаром. Практични Грци сматрали су да би им највише одговарао принц из моћне земље која би могла да им помогне у борби за ослобођење и ширење – Велике Британије. Међутим, захтев да Грчком влада син британске краљице Викторије, иако је био појачан на народном референдуму, одбациле су велике европске силе. Тада је трагање усмерено на династију из неке мање земље, попут Данске. Ме-

ДАНСКА И СЛОВЕНИ

Занимљиво је да су дански и шведски краљеви дуго у својој титули носили назив краљ Гота и Венда, док су у грбу такође имали грб тог словенског племена (до 1972. године). Германи и Данци називали су Вендима словенска племена западно од реке Одре.

У Холштајну (данас Немачка), који је дуго био под влашћу данских краљева, у раном средњем веку живела су словенска племена по имену Оборити (Венди). Постојало је и словенско насеље Старград које се данас зове Олденбург (што има исто значење). Оборити су живели и у Макленбургу, данас у Немачкој, као и у Померанији. Године 983. Венди су подигли велики устанак против Светог римског царства који је био успешан и одложио је германизацију њихових земаља за око два века. Међутим, Немци су 1147. године покренули крсташки поход назван Поход на Венде. И дански краљ Валдемар Велики покренуо је 1168. године крсташки поход на Венде током ког је уништена Аркона – светилиште и утврђење Словена у коме се налазила велика статуа бога Сватовида.

Померански словенски језик ишчезао је почетком 19. века. Једина група словенских Венда која је опстала до данас су Лужички Срби (Сораби, – древни рођаци јужнословенских Срба ■

ђутим, требало је извршити велики притисак на седамнаестогодишњег принца Вилхелма од Данске и његову породицу како би се одлучио да напусти дотадашњи живот и посвети једној далекој и сиромашној земљи на југу Европе. Тадашњи дански краљ Фридрих VII изнео је свом рођаку и оцу будућег грчког краља (тј. Кристијану од Олденбурга) следећи аргумент: „Ако не одобриш свој сину да прихвати (грчки) престо, наредићу да

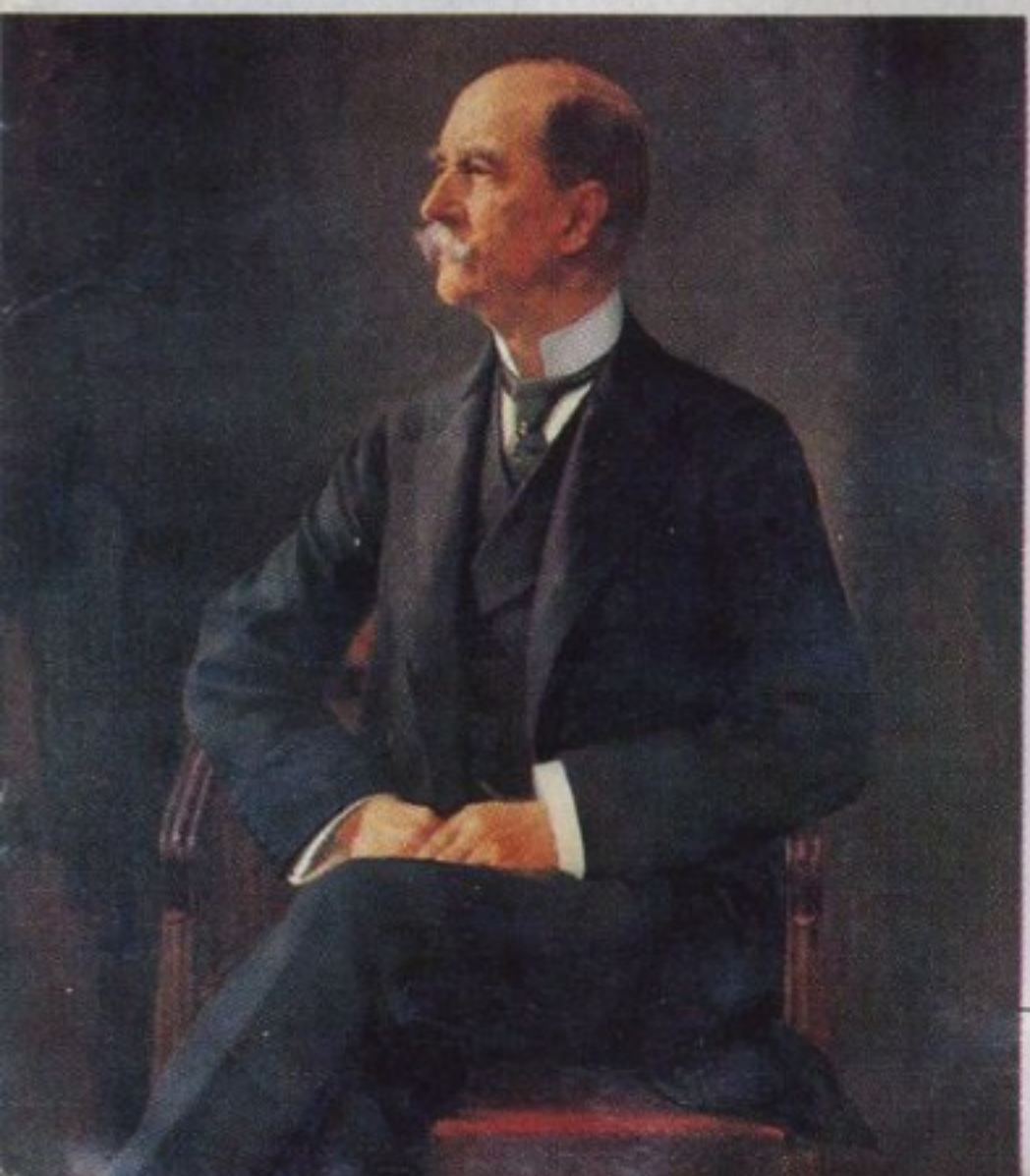
грчком престолу. У доба између два светска рата грчка политика била је узбуркана: између 1924. и 1935. године догодиле су се 23 промене владе, било је 13 државних удара и једна диктатура, укинута је монархија, а затим поново успостављена. Ђорђев најстарији син и наследник Константин I збачен је с престола Грчке чак два пута: 1917. године, па поново 1922. године. Следећи краљ Александар I умро је млад од

Карл који је на крунисању узео име Хаакон VII. Краљ Хаакон одликовао се у Другом светском рату као одлучан противник нациста, а умро је 1957. године након 52 године на престолу. Данашњи норвешки владар је његов унук Харалд V (краљ од 1991. године). Занимљиво је да према новим правилима о наслеђивању у Норвешкој (као и у Шведској) наследник престола постаје прворођено дете без обзира на пол. Тако садашњег норвешког престолонаследника Хаакона треба да наследи прворођена кћерка Ингрид (рођена 2004. године) иако престолонаследник има и сина.

Грчка

Иако је породица Олденбург углавном владала северним државама, једна грана се у току 19. века отиснула на југ – у Грчку. Сусрет одмерених и хладних владара са севера с њиховим емотивним медитеранским поданицима дао је, зависно од околности, различите резултате. Избор данског принца Олденбурга за грчког краља десио се готово случајно. Након што су 1862. године Грци протерали свог владара Отона Баварског, настала је ужурбана потрага по Евро-

Грчки краљ Ђорђе I

Када је имао осамдесет и четири године, један од најславнијих музичара 20. века, пијаниста Артур Рубинштајн упознао је девојку у коју се страшно заљубио.

Четврти века после његове смрти, последња Рубинштајнова љубав верује да он и даље бди над њеним животом

ТАЈНА АРТУРОВОГ ТОНА

Да је искуство љубави непреносиво, одавно је закључио један наш познати писац. Исто тако, чини се да је свака прича о љубави коју чујемо на изванредан начин слична стеченом искуству. Иако не лично, оно на посебан начин осветљава људско постојање, потврђујући да је сваки љубавни сусрет, свака љубавна прича јединствена и непоновљива.

Ево једне необичне љубавне приче. Реч је о вероватно најславнијем пијанисти двадесетог века, о уметнику пољско-јеврејског порекла Артуру Рубинштајну (1887–1982). Почео је да наступа као дечак, а престао да одржава концерте у осамдесет осмој години...

Нико као Артур...

Кад је 20. децембра 1982. године Артур Рубинштајн умро, његови многобројни обожаваоци и поштоваоци широм света открили су са чуђењем да је остарели музичар десет година раније напустио своју дугогодишњу супругу Нелу због врло младе Енглескиње која је могла да му буде унука...

Око Божића 1982. године, пред вратима тридесетпетогодишње Анабеле Вајтстоун окупили су се новинари: очекивали су да отпочне рат око наследства, јер је она заправо била та Артурова последња љубав. Међутим, рат није избио. Ана-

Последња Рубинштајнова љубав: Јосифа Вејденфелд данас.

бела је новинарима само кратко изјавила:

– У мом животу остала је огромна празнина која никада неће бити испуњена. Артур је био другачији од свих људи. Будио је оно најлепше у свима нама.

И после двадесет пет година од тог догађаја, Анабела, сада срећно удата, потврдила је исто: да празнина коју је оставила Артурова љубав није испуњена. У ствари, да се веза међу њима није ни прекинула...

– И даље ми недостаје у сваком погледу – признала је недавно леди Анабела Вејденфелд у разговору с једним угледним британским музичким критичаром, и додала:

– Замислите, то вам говорим ја која сам срећно удата за дивног човека какав је Џорџ Вејденфелд. Али, то су осећања која се не могу мењати нити надокнадити. Чињеница да је у мом животу постојао неко као Артур

значи да ће он увек бити са мном, увек у мени. У ствари, не бих могла да опишем на који начин ми недостаје, јер је он стално ту.

Пре годину дана леди Вејденфелд приредила је у Лондону низ концерата у знак сећања на великог музичара који је током безмало целог двадесетог века дизао на ноге посетиоце на концертима, свирајући с једнаком страшћу и Моцарта, и Шопена, и Албениза и Рахмањина... Одлазио је у Белу кућу који год да је председник Америке тамо живео, друговао с Пикасом, Стравинским и Чарлијем Чаплином.

Артур Рубинштајн рођен је у Лођу 1887. године. Веома рано откривена је његова невероватна музичка надареност – свирачка техника која је била јединствена, пре свега по томе што је свирање Артура Рубинштајна деловало потпуно природно. Иако су се тиме бавили многи музички критичари, нису успели у потпуности да објасне тајну његовог савршено кристалног али истовремено заобљеног и пуног тона.

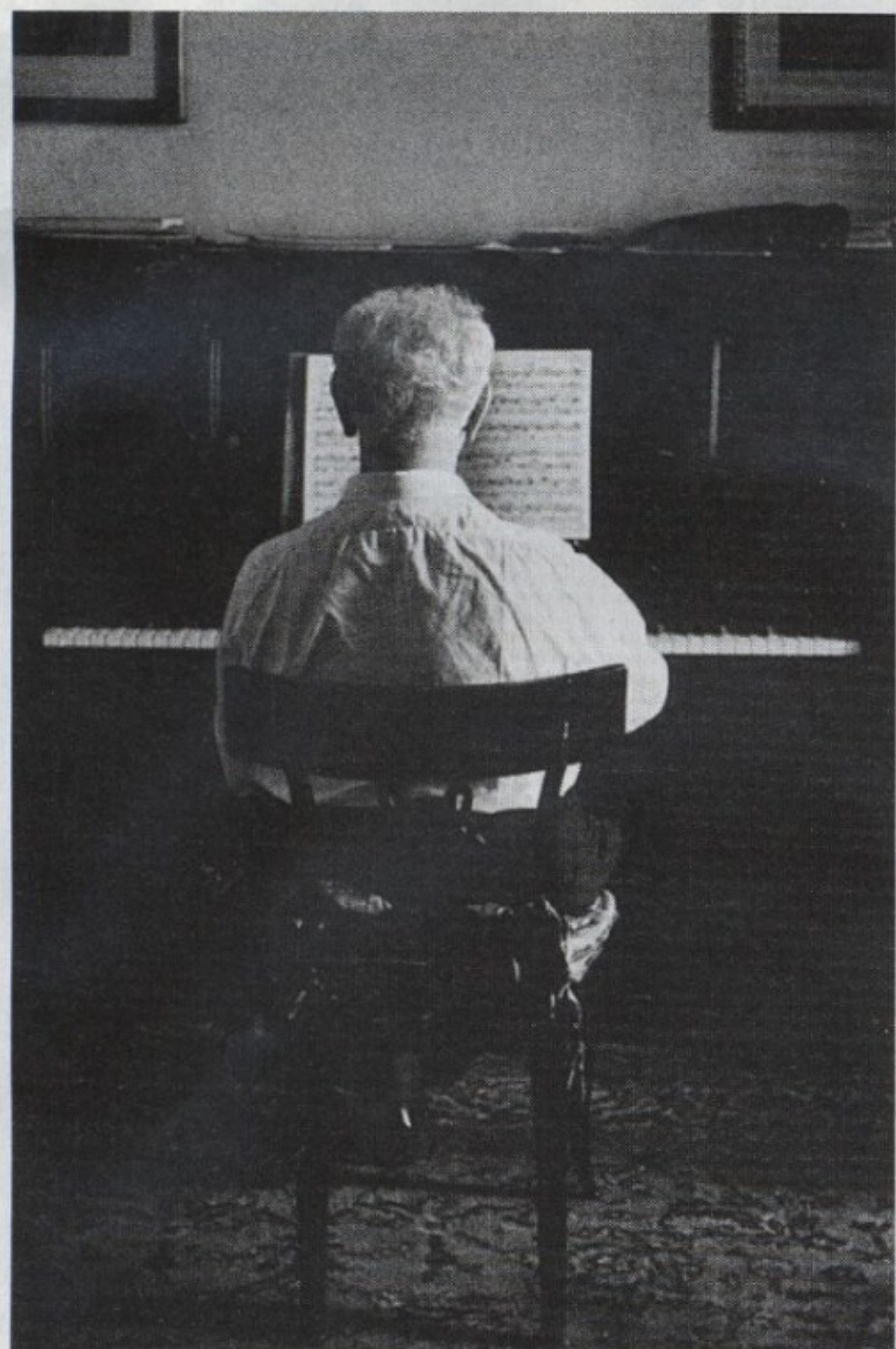
Артур Рубинштајн није био страствен само на концертном подијуму већ и у животу уопште. У младости је имао читав низ љубавних пустиловина. Онда се оженио Нелом, кћерком пољског композитора Емила Млинарског. Артуру је тада било четрдесет пет година, а Нела је била упола млађа. Добили су четворо деце и купили куће у Паризу и на Беверли хилсу.

Прва љубав

Анабела Вајтстоун, Артурова последња љубав, шездесет година млађа од њега, рођена је у Лондону. Била је кћерка команданта Краљевске морнарице. Као веома млада почела је да ради у концертној агенцији у британској престоници. Ту је први пут срела Артура Рубинштајна. Годину дана касније срела га је поново у Шпанији, где је радила за шпанску агенцију „Кесада“ у Мадриду.

– Чим је ушао у агенцију, мене је одједном нешто снажно обузело – ни после више од тридесет пет година леди Анабела није заборавила тај сусрет.

– Био је харизматичан и неописиво заводљив човек. Имао је чаробну моћ да осетите како сте најлепша, најпаметнија, најзанимљивија жена на свету, да нико други не постоји – само ви.

Која је била тајна Рубинштајновој великој музичкој успеха? Свакодневно вежбање? Или још нешто?

У то време Анабела је навршила двадесет три године. Артур осамдесет три! Био је њена прва љубав.

– Кад је почела наша љубавна веза, он је за мене био најпривлачнији човек кога сам имала прилике да упознам. То није била нека старачка сексуална лудорија. Он је једноставно био човек ван времена, а толики шарм и жеља за животом чинили су га магнетски привлачним. Многе девојке за њим су губиле памет. Ја сам знала и за бројне пустоловине које је имао до тада.

Већ прве вечери кад су изашли, Артур је објаснио Анабели колико се осећа усамљеним:

– Између њега и његове жене од почетка је постојало дубоко неразумеваше. Већ годинама су једно другом „ишли на живце“. Мучили су се међусобно без потребе.

Па ипак, Рубинштајн јој је напоменуо да ће морати да се крију од јавности. У тим годинама није желео да изазива скандал. Бринуо је не само за свој углед, већ

и за углед своје супруге, деце и унучића.

Кад је схватила колико је заљубљена, Анабела је била неутешна. Није видела начина да реши тај свој огромни љубавни и емотив-

ни изазов. Хтела је да га напусти, истовремено схватајући да тако напушта и сам живот. Артур јој се јављао с разних страна света и долазио кад је могао. Толико су добро крили ту своју необичну везу да су за њихову љубав знали само људи из агенције у којој је Анабела радила. Као и њени родитељи. Кад су сазнали да се заљубила у шест деценија старијег човека, закључили су да је узалудно да се љуте и спречавају је. Уосталом, и њима се Артур допао чим су га упознали.

– Коју сте школу похађали? – упитала је Анабелина бака Рубинштајна. Била је неколико година млађа од њега!

Напослетку је и Нела Рубинштајн схватила да је њен муж озбиљно заљубљен. Две жене никада се нису сукобиле, али непријатељство је било очигледно. На крају, Артур је одлучио – он и Анабела настанили су се у Женеви. Сваке године за њен рођендан водио је у Израел где су проводили време с Голдом Меир, Менахемом Бегин и другим важним личностима Израела.

– Једног дана Артур ми је јавио да нам на чај долази израелски премијер. Била сам веома узбуђена. Отрчала сам до прве посластичарнице и купила најбољу торту. Дошла је Голда Меир и појела целу тарту! Том приликом је рекла: „Артуре, за мене на свету постоје само двојица великих пијаниста. Ти и мој унук!“

Срећан кад су други срећни

После опроштајног концерта Артура Рубинштајна у Вигмор холу 1976. године, Анабела је наставила да живи с њим. Био је већ потпуно слеп:

– Последње две године Артур је боловао, али није изгубио разум. И даље је био најпожељније и најпријатније могуће друштво. Није ми било тешко да бринем о њему. Схватала сам то као преимућство, а не као терет. Био је ведар, љубак и врло, врло забаван.

И тако стижемо до најзанимљивијег дела ове љубавне бајке. Наиме, Анабела Вејденфелд сматра да је Артуров дух довео њеног садашњег мужа Џорџа до ње. Наиме, десет година после Артурове смрти добила је позивницу од Артурових пријатеља да посети Јерусалим. Имала је четрдесет пет година. Међу званицама био је и лондонски издавач

Џорџ Вејденфелд. Анабела је имала утисак да је Артур уприличио тај сусрет. Као, уосталом, и остатак њеног живота.

И данас, четврт века после смрти Артура Рубинштајна, говори се безмало једнако о његовом тумачењу клавирске музике. Сви музиколози се слажу да је Рубинштајнов тон био кристалан и јасан јер је пијанисту красио посебан став према животу: Артур Рубинштајн био је особа која се веселила сваком дану. Посетиоци његових концерата и данас се сећају како су с Рубинштајнових реситала одлазили с осмехом на уснама, не додирујући земљу.

– Он је живео пуним животом, од почетка до краја – објаснила је британском музикологу последња љубав Артура Рубинштајна, леди Анабела. – Тражио је да му се чита свака књига која му се чинила занимљивом. Одлазио је на концерте, изложбе, упознавао младе пијанисте и помагао им. Био је срећан кад би видео да му полази за руком да усређује друге људе. Мислим да је у томе била тајна његовог успеха, тајна његовог свирања и тајна његовог непоновљивог тона. Он је био бескрајно великодушан

*Мирјана
Оћановић*

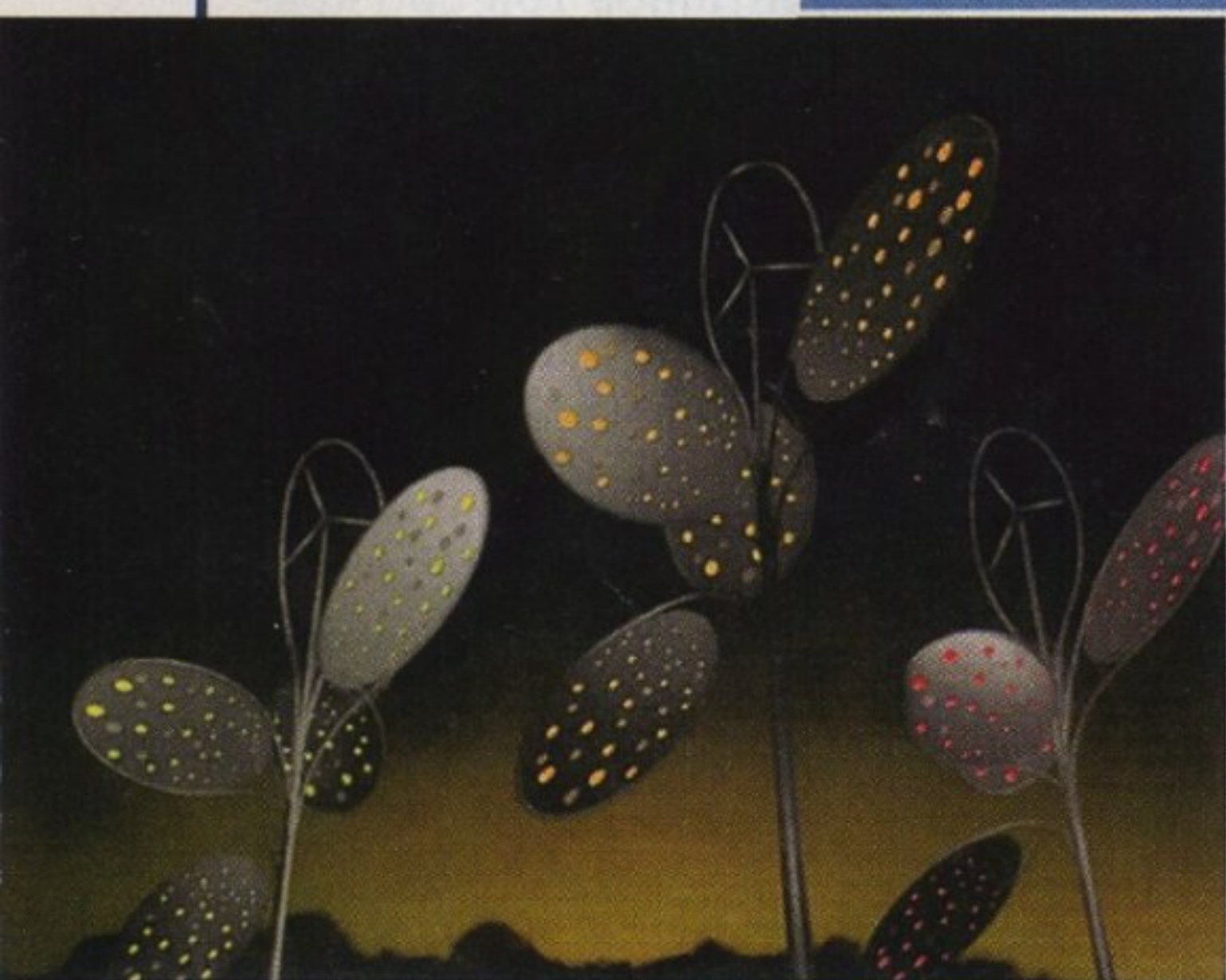
Споменик Артуру Рубинштајну у Лођу, граду у којем је рођен 1887. године

СОЛАРНИ КАКТУСИ

Већ извесно време Министарство за омладину у Италији приређује годишњи конкурс под називом „Идеје младих мењају Италију”. Ове године поднето је више од 3600 пројеката а учествовало је 15.404 проналазача млађих од

35 година. Група под руководством Андреа Бертела из Торина осмислила је градски украс у облику кактуса или дрвета који производи 2 kW електричне струје. Соларне плоче и микротурбине на ветар у „листовима” производе електричну струју која може да се искористи за јавну расвету ■

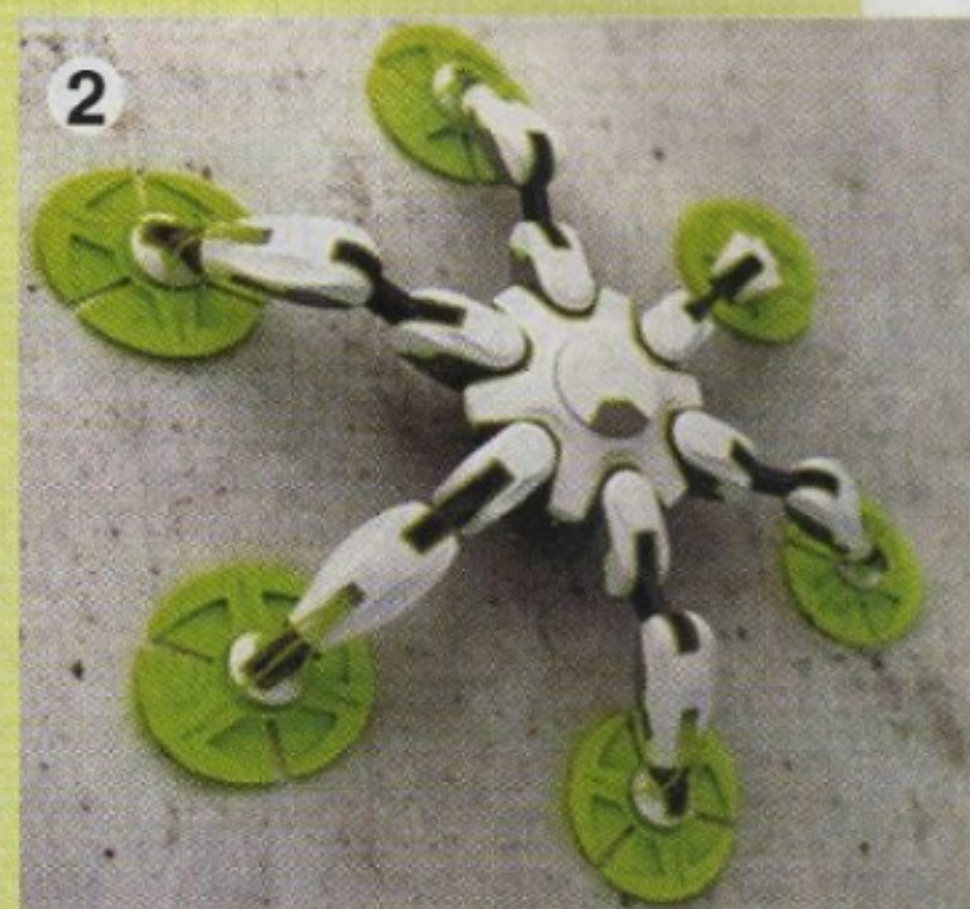
ЗА ЈУРЊАВУ ПО АСФАЛТУ

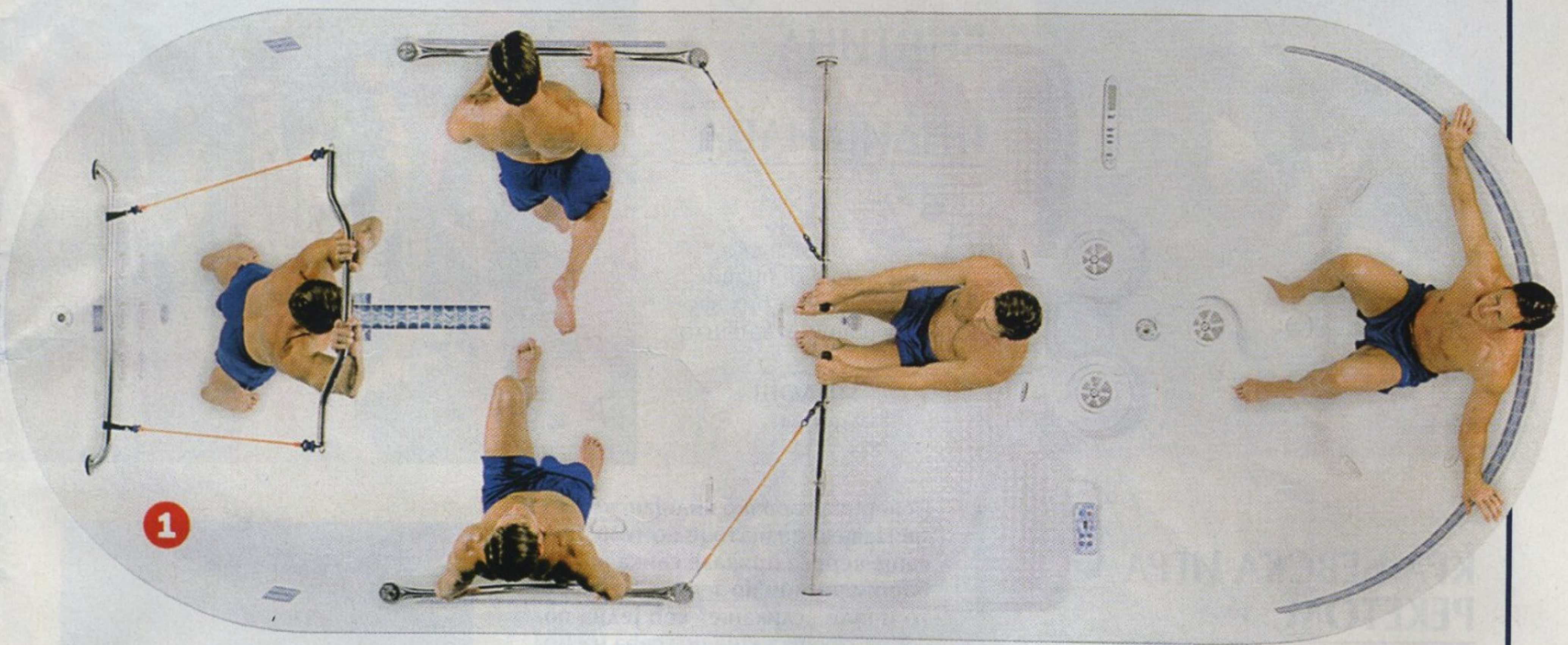
Овај електрични скејтборд (слика 1) има три точка, може да се вози померањем тежине (напред, да би се убрзало), али и помоћу мобилног телефона, преко „блутута”. Цена је прилично висока: 1500 евра. Но, зато ћете сигурно моћи да издвојите око сто евра за ове кошураљке (слика 2) које изгледају као точкови, навуку се на ноге и возе бочно. Електричне клизачке, пак, могу да постану право градско возило (слика 3), а њима се управља преко једне сајле којом може да се кочи. Осим тога, могу да постигну брзину од 21 km/h. Коштају свега 157 евра ■

РОБОГУШТЕР ЈЕ СТИГАО

Робот који је у стању да хода уза зидове попут паука или гуштера? Изгледа да ће се овај давнашњи сан научника остварити захваљујући групи инжењера с Универзитета Станфорд у Калифорнији. Направа се зове „стикиробот”, тешка је 500 грама, личи на гуштера, а може да се креће по зиду захваљујући посебно направљеним ножицама од микронских пластичних длачица које подражавају кожу на табанима гека (слика 1). „Стикиробот” се креће брзином од четири центиметра у секунди и може да се пење само уз глатке површине као што су стакло и керамика. Ослањајући се на овај пројекат, дизајнер Никлас Галер направио је С-бота (слика 2), једну врсту геко-робота са сензорима на ултразвук који ће моћи да открију да ли је и колико нека зграда оштећена ■

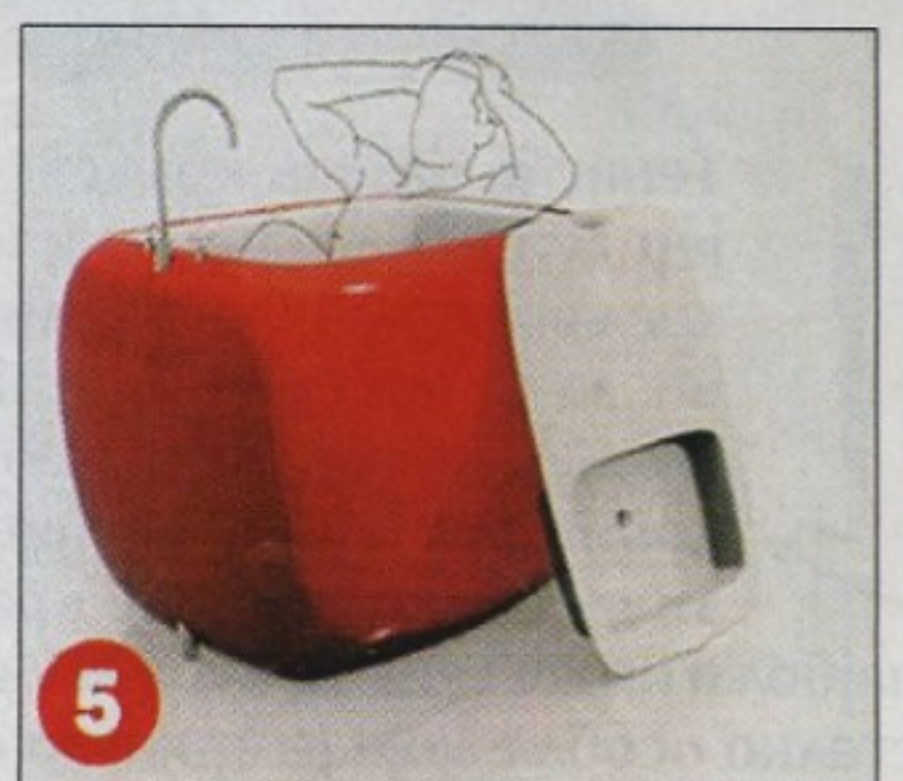

ЖИВОТ УЗ КАДУ

Све се у нашем животу мења, па и каде: или су велике као базени или мале као лавори, али неке су прилично скупе јер су дело познатих дизајнера. На пример, када вежбаоница има уграђену машину која убацује воду под великим притиском тако да у њој може да се плива у месту. А кад је празна, у њој може и да се вежба помоћу неколико уобичајених справа (слика 1). Ова вишенаменска када изискује прилично велики простор а и цена јој је поприлична – 18.000 евра. С друге стране, ту је „мињон” када (слика 2) која решава недостатак простора, јер може да стане и испод кухињског стола.

Ова кухиња и купатило у једном изгледа помало необично (слика 3): радна плоча, фрижидер испод, судопера или лавабо и мала када смештена испод лавабоа дело су дизајнерке Коко Рејнолдс која за овај комплет још није смислила цену. Колица када одлично служе и лети и зими – у башти или уз камин – али им је цена 5000 евра (слика 4), док када од меке пластике у јаркој боји може да буде и судопера, а стаје 10.500 евра (слика 5) ■

ДИГИТАЛНИ СТО

Овакве дигиталне плоче већ су виђене у неким футуристичким филмовима: на њима се команде задају додиром руке. Многи научници већ годинама раде на том пројекту, али тек се сада могу видети извесни плодови тог труда. „Мајкрософт” је направио један посебан електронски сточић снабдевен великим екраном с којим се у интеракцију ступа помоћу руку. На први поглед он изгледа као велики тач скрин, али реч је о много напреднијој технологији: екран истовремено може да користи више особа које прстима позивају и померају дигиталне податке (фотографије, песме, мапе...). Сlike могу да се повећају или смање једноставним „развлачењем” ивица. За сада ће ови сточићи бити постављени у неким хотелима и на другим јавним местима, али би у будућности могли да буду саставни део многих предмета за свакодневну употребу, као што су фрижидери, огледала и слично ■

З. М.

ВЕШТИНА НАВАХО ИНДИЈАНАЦА

Чуо сам да неко индијанско племе прави слике на песку, па бих вас молио да напишете нешто о томе.

МИЛОШ
Гроцка

КРАЉЕВСКА ИГРА РЕКЕТОМ

Занима ме зашто се тенис назива краљевском игром.

ФИЛИП
Батајница

Тенис је назван краљевском игром јер су неки француски и енглески краљеви показивали велико занимање за ту врсту спорта. Француски краљ Луј Х умро је од назеба који је добио док је играо тенис. Французи су сматрали да је краљ Анри II најбољи играч тениса, а Луј XIV имао је чак стално особље које је бринуло о његовим тениским игралиштима. У 14. веку тенис је у Енглеској наишао на опште допадање код племства. Краљ Хенри VIII саградио је у Хемптон Корту тениско игралиште на коме се и данас игра тенис ■

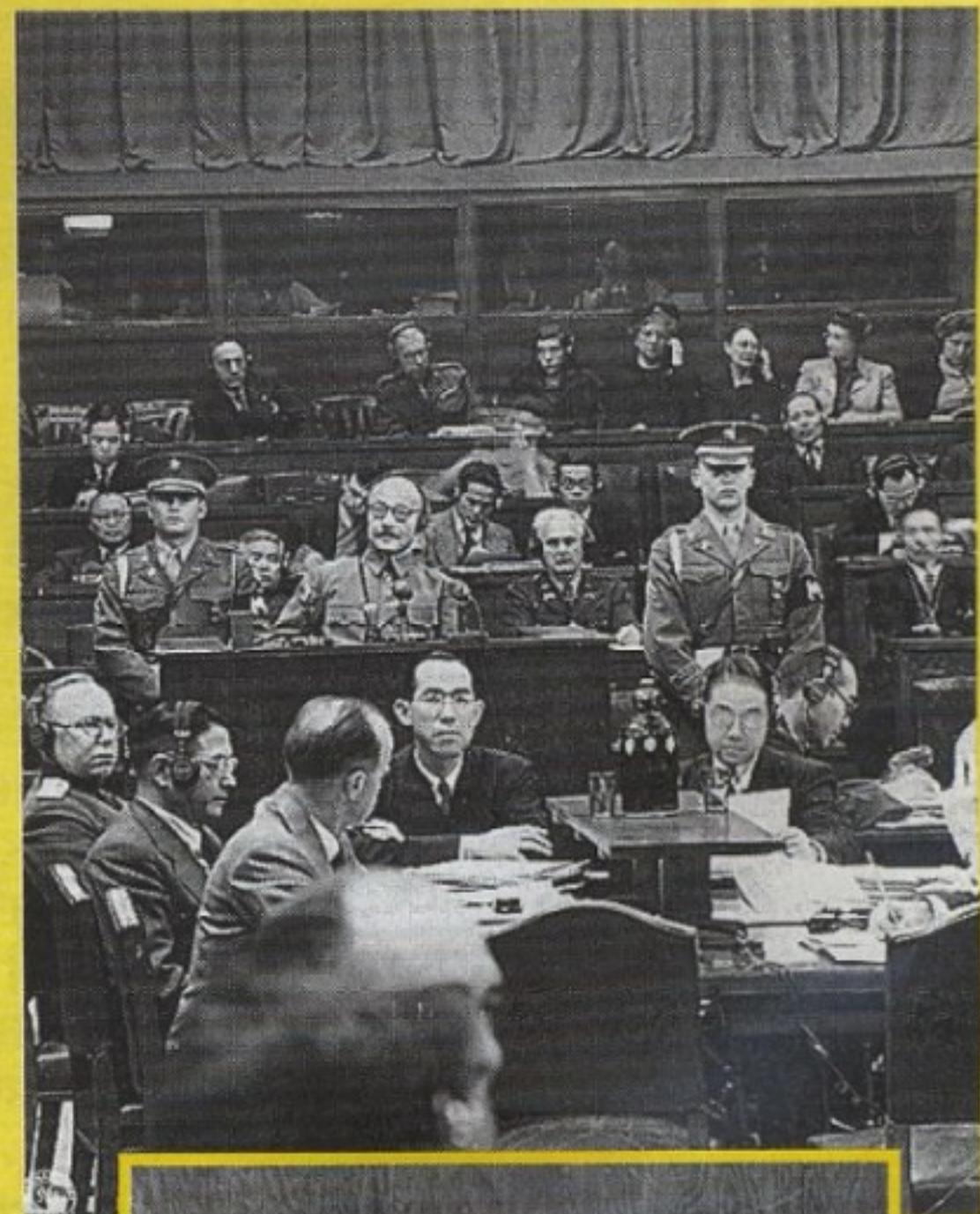
СУЂЕЊЕ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ

Кад је и коме суђено на Токијском процесу?

ПЕТАР
Лапово

У Токију је од 3. маја 1946. до 12. новембра 1948. године одржано суђење јапанским ратним злочинцима из Другог светског рата. Ово суђење, познато под називом Токијски процес, одржано је пред Међународним војним судом који је по посебном овлашћењу савезника окупио врховни командант савезничких снага за Далеки исток гене-

рал Даглас Мекартур. Суд је имао 11 судија и главног тужиоца који је заступао оптужницу, а свака држава која је ратовала против Јапана одредила је свог тужиоца који је помагао главном тужиоцу.

Пред овај суд изведено је 28 злочинаца – јапанских министара, државника, високих војних команданата и дипломата. Пресуда је изречена 12. новембра 1948. године. Седморица окривљених осуђена су на смрт вешањем, 16 на доживотни затвор, један на 20 и један на седам година затвора, док су двојица умрли за време суђења, а један је проглашен за умно поремећеног ■

Пријатељи „Политикиног Забавника” и „Фрутиленд” сокова

Прошло је само неколико недеља од када смо покренули конкурс на тему пријатељства.

Обрадовали сте нас правим пријатељским радовима које сте послали на нашу адресу, али и довели у недоумицу – који рад наградити?

Најмлађи добитник има само 8 година и његово име као и имена осталих 9 добитника објавићемо у следећем броју „Забавника” на страницама поште.

Позивамо вас да нам и даље шаљете своје радове у виду цртежа, фотографија, прича, песама и лепих мисли о пријатељству...

У међувремену уживајте у пријатељству, „Фрутиленд” соковима и Вашем „Забавнику”.

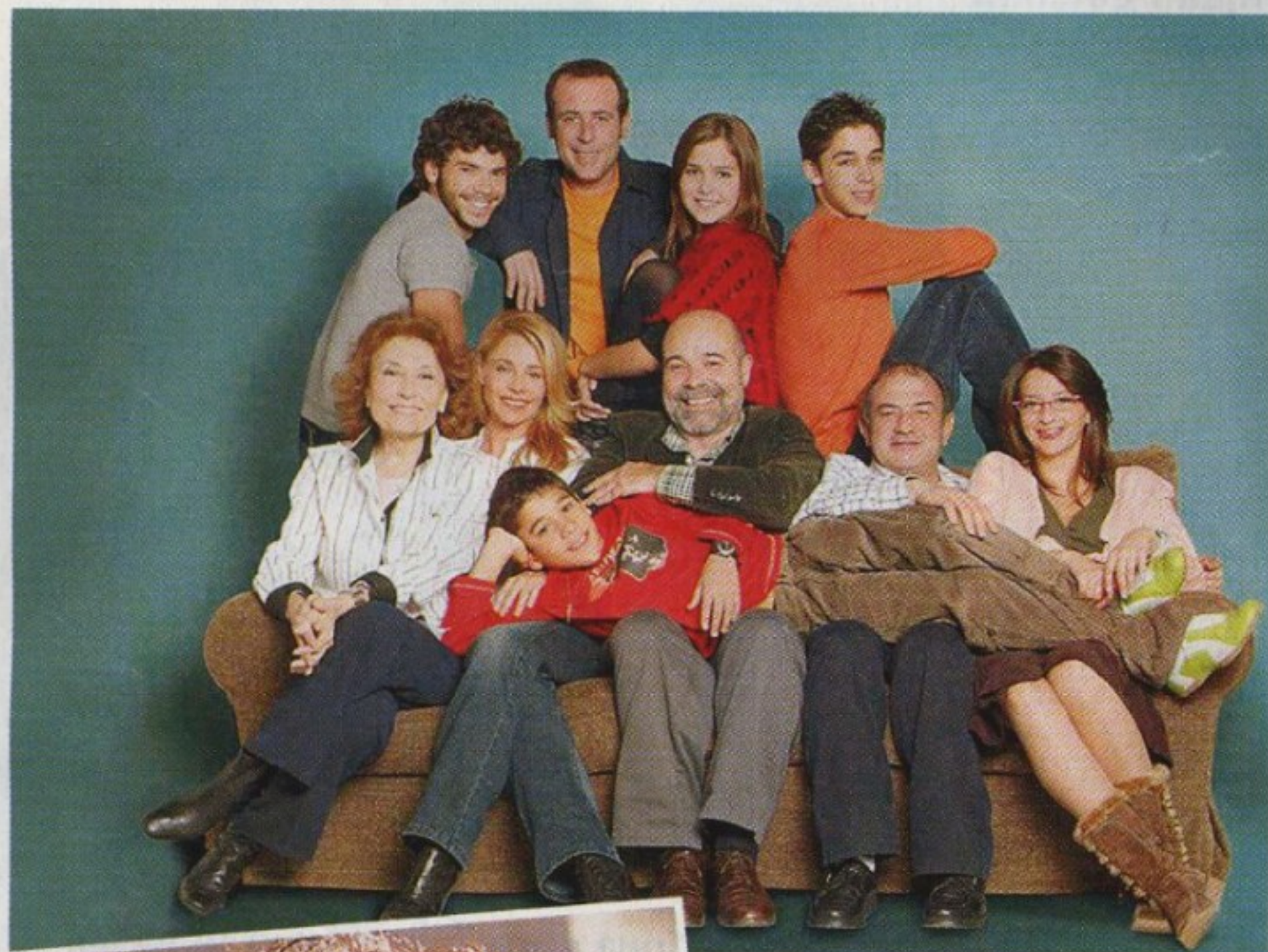
СЕРАНОВИ УВЕК НОВИ

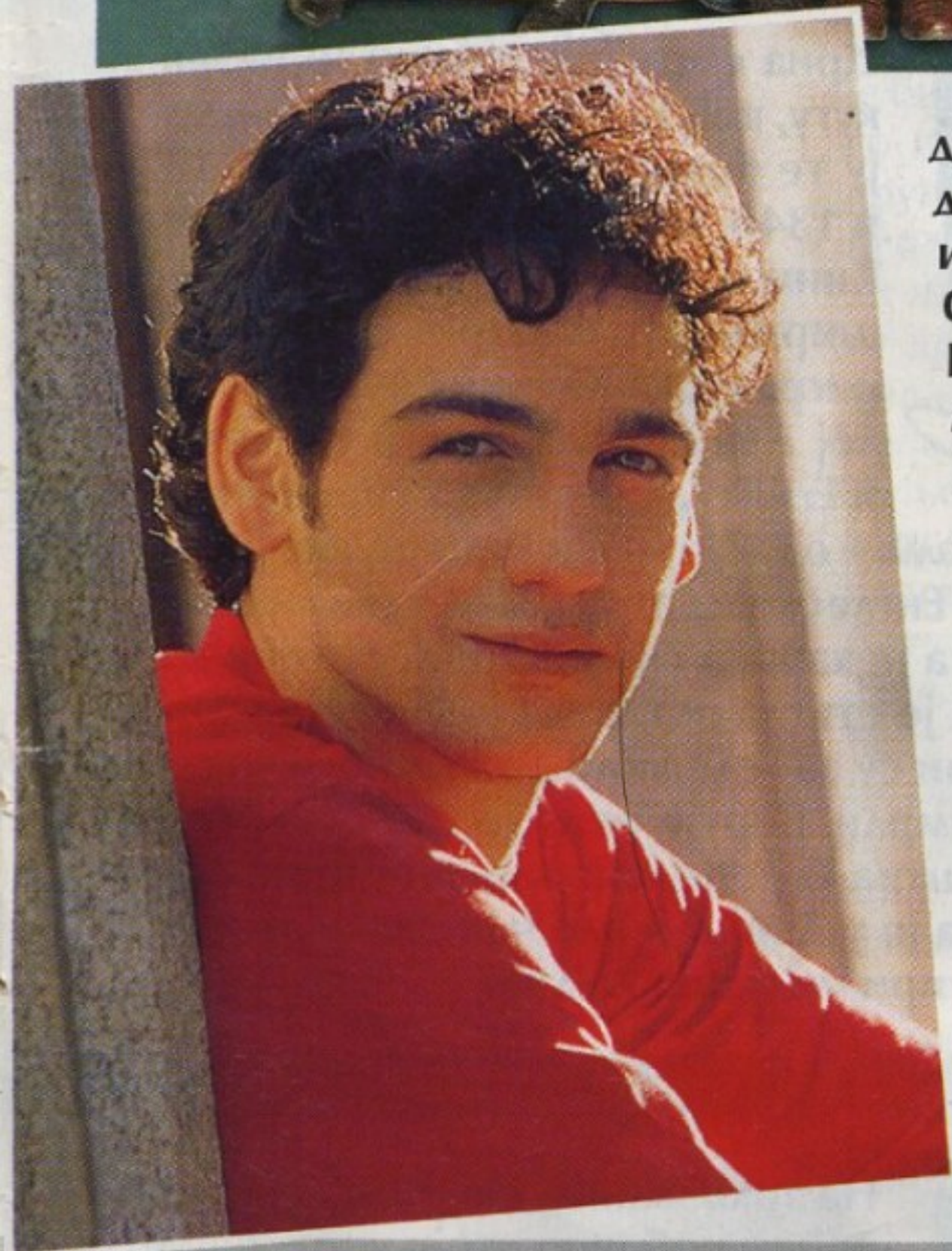
Волео бих да напишете нешто о мојој омиљеној серији „Серанови“ и текст песме „Живот наопачке“ коју пева Маркос.

ИВАН ЦЕЛАЈЛИЈА, V/3

Шпанска серија „Серанови“ код нас је доживела велики успех па се поново приказује на телевизији Студио Б. Серија је снимана од 2003. до 2008. године и у многим земљама у којима је приказана проглашена је за једну од најгледанијих. Успех „Серанових“ (147 епизода) приписује се наизглед једноставној причи о обичним људима и њиховим дого-

довштинама с којима гледаоци лако могу да се поистовете. Удовац Дијего Серано жени се Лусијом Гомес, својом љубави из младости. Он у брак доводи три сина, а Лусија две кћерке. Насловну песму „1 + 1 = 7“, као и „Живот наопачке“ пева Фран Переа који у серији глуми Маркоса, најстаријег Дијевог сина ■

LA VIDA AL REVÉS

ЖИВОТ НАОПАЧКЕ

Abrir la ventana
Colgar los problemas al sol
Nadar por las calles
Hablando de ti

Meter la mirada en la lluvia
y beber una nueva canción
Jugar a las cartas
Usando tus cartas de amor
Pintar los tejados
Color soledad
mandar un e-mail a la luna
Y la luna responde que no

Отвориши прозор,
окачиши проблеме о Сунце,
ходиши улицама,
причајући о теби.
Оставиши поглед у
кишним каиима,
и попиши једну нову песму.
Играши се картама,
користиши карте љубави.
Обојиши кровове
у боју самоће,
послаши и-мејл Месецу,
а Месец одговара – нећу.

(први рефрен)
La vida al revés
Ya ves lo que es
Vivir tras te tengo
en la cabeza
Pensar siempre en ti
Contar hasta tres
Y no saber nunca
Lo que pasa

Живош наопачке,
сад видиш шта се догађа,
живеши док си ми у глави,
мислећи стално о теби,
бројаши до три,
и никад не знаши
шта се догађа.

(други рефрен)
La vida al revés
Pensar con los pies
Y mientras bailar con las ideas
Reír para ti
Llorar por que si
metido en un lio
Que no veas
La vida al revés

Живош наопачке,
мислећи док ходаш
и док се поиграваш
идејама,
смејаши се теби,
плакаши зато што си
у фрицу коју не примећујеш,
живош наопачке.
Зваши твоју кућу,
твоју кућу која никад није
постојала,
гледам се у огледалу,
а тамо нисам ја.
Причајући с кљуцама у
парку,
бациши торуку у море,
свађаши окренути на
стомак,
држећи надувани глобус.
Усред леђа,
када почне да пада снег,
уек с тобом у
мислима,
у свету створеном
у глави.

Llamar a tu casa
Y tu casa que nunca existió
Me miro al espejo
Y allí no estoy yo
Hablar con los bancos del parque
Y lanzar un mensaje al mar
Dormir boca a bajo
Colgado en un globo de gas
En pleno verano
Y se pone a nevar
Y siempre contigo en la
mente
En un mundo de
mentes,
ya ves

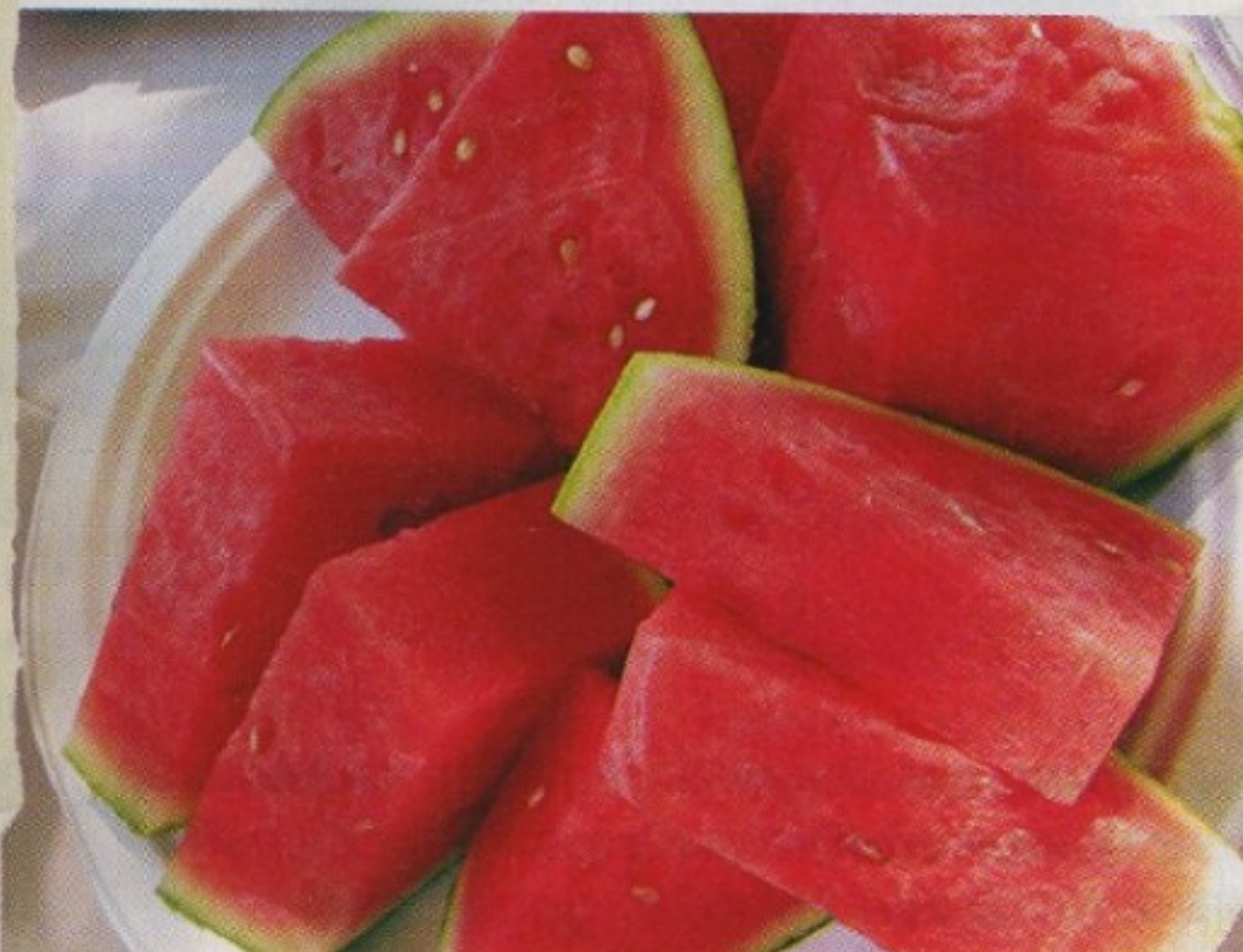

ПРОСТА, АЛИ ОМИЉЕНА БУНДЕВА

Јесте да је зима а не време кад дозревају лубенице, али треба ми помоћ везана за ово мени најдраже воће. Да ли је тачно да се лубеница сврстава у бундеве?

ДАРКО
из Панчева

Лубеница или бостан, латинског имена *Citrullus vulgaris*, једногодишња је зељаста биљка из породице бундева. Потиче из тропских крајева Африке, али се узгаја свуда где има довољно сунца и топлоте и веома је омиљена. А како и не би кад је велики лоптасти или елипсасти плод који садржи чак 90 одсто воде изузетно сочан и слadak и заиста је незаменљиво освежење у врелим летњим данима. Ипак, иако је латински назив одређује као обично или просто воће, што је буквалан превод њеног имена, лубеница није воће већ је по агрономској подели поврће ■

МРАВ МАРСОВАЦ

На телевизији сам недавно чула да је откривена сасвим нова врста мрава названог марсовац. Откуд тако необичан назив?

МАРИЈА СИМИЋ
Београд

је нашао у бразилској прашуми, под великим наслагама лишћа, добио је латинско име *Martialis heureka* (у слободном преводу – мрав марсовац еурека).

Овај мрав, инсект који на Земљи постоји више од сто двадесет милиона година, сасвим је нова врста, што се види на први поглед. Готово је безбојан, нема очију јер очигледно живот проводи под земљом, у потпуној тами.

Намерно се каже очигледно јер се о мраву марсовцу веома мало зна. Наиме, осим једног живог примерка који је открио Кристијан Ребелинг и одмах га ставио у алкохол

ЕПИДЕМИЈА КОЈА ЈЕ ОСТАВИЛА ПУСТОШ

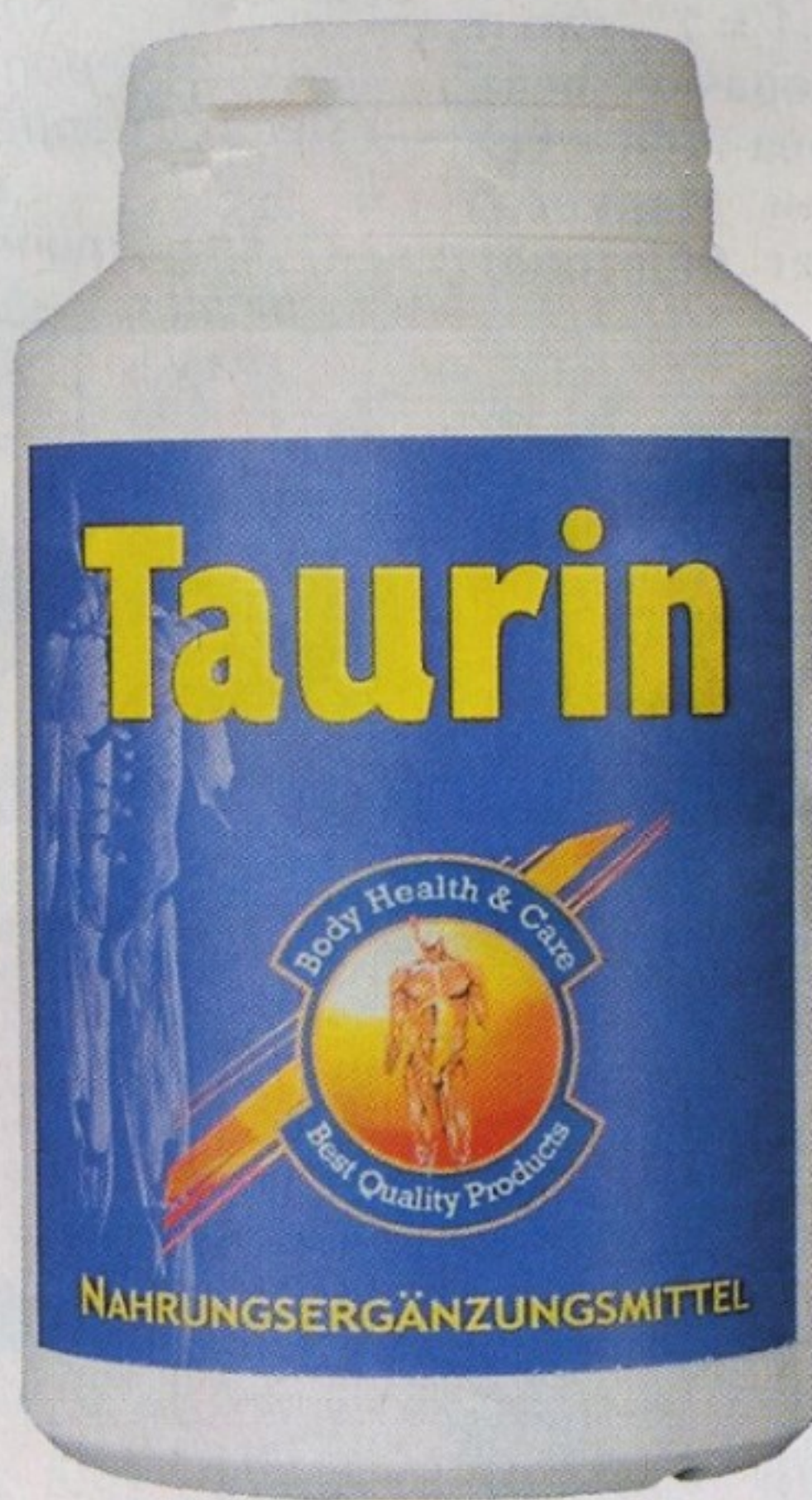
Зашто се куга назива и црна смрт?
ВИОЛЕТА
из Новог Сада

Кад је Стивен Кавер, један од кустоса Музеја упоредне зоологије при универзитету Харвард, показао свом шефу Едварду Вилсону, водећем научнику за инсекте, фотографију необичног мрава, он је рекао: „Овај мрав разликује се од свих које сам до сада видео. Чини се као да је с Марса!” У питању је била фотографија необичног мрава кога је 2003. године открио Кристијан Ребелинг, тадашњи дипломац са Универзитета у Тексасу. Мрав, кога

(као што се види на фотографији, претходно му је откинуо једну ногу да би испитао ДНК), ниједан мрав ове врсте није касније виђен ■

Црна смрт није уопштен назив за кугу, већ за најстрашнију епидемију те болести која се између 1334. и 1346. године појавила у северној Кини и Монголији одакле се проширила према Црном мору и Цариграду, ка Каспијском мору и Малој Азији, Арабијском полуострву и Египту, а потом ка европским земљама – од Италије и Француске, Немачке, Енглеске ка земљама Скандинавије. Куга је харала све до 1353. године и где год је стигла оставила је пустош. Хроничари су забележили да су многи градови изумрли. Верује се да је трећина становништва Европе нестала због црне смрти а да је у Азији умрло чак близу двадесет четири милиона људи ■

МИШЕВИ И ЉУДИ

Волела бих да знам да ли је таурин погодан за вегетаријанце, односно,

да ли се животиње убијају да би се добио овај састојак такозваних енергетских напитака?

МАША МАРИЋ

Таурин, састојак појединих напитака, у неким апликацијама може да се нађе и као посебан додатак.

На такозваним енергетским пићима обично стоји упозорење да се не препоручују деци, трудницама и особама осетљивим на кофеин. То је вероватно разлог многих недоумица о могућој делотворности или лошим странама таурина, једног од основних састојака разних врста тих енергетских напитака. Недоумице су највероватније настале због самог назива: наиме, таурин је реч латинског порекла, изведена од таурус – бик. Многи и даље верују да се ова врста аминокиселине добија из полних органа говеда јер је овај састојак првобитно издвојен из жучи бика. Данас се таурин производи синтетичким путем, што

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. РАЗДАЉИНА

Удаљеност је 350 километара ■

2. ПАРЊАЦИ

Броју 57 парњак је број 19, јер је $19 \times 3 = 57$. Код преосталих бројева увек је један три пута већи од свог парњака ■

3. ЧОКОЛАДА

Треба је разломити 11 пута ■

4. ШЕЋЕР

Ширина њиве је 950 метара ■

5. ОТАЦ И КЋЕРКА

Отац има 50 година (пре 10 година он је имао 40, а кћерка 10, а за 10 година он ће имати 60, а кћерка 30 година) ■

6. ТРОЦИФРЕН БРОЈ

Цифре траженог броја су: x , $20 - x$, $x - 5$. Према услову је $100x + 10(20 - x) + x - 5 = 2(100(x - 5) + 10(20 - x) + x) + 228$. Одавде је $x = 7$, па је тражени број 762 ■

7. ДВА МАРАТОНЦА

За један сат маратонци пређу заједно $\frac{1}{20} + \frac{1}{30} = \frac{1}{12}$ целог пута. Значи, они ће се срести после 12 сати ■

8. ШТАП

Нека је највећи део дужине $4x$. Остала два имају дужине $2x$ и x . Од ових делова не може се направити троугао, јер је $2x + x < од 4x$, а збир било које две странице троугла мора бити већи од треће странице ■

9. ПОПУНИТЕ ТАБЕЛУ!

1	5	4	20
6	2	9	108
7	8	3	168
42	80	108	

10. ПРОЧИТАЈТЕ!

Укупно на 12 начина ■

11. УЛИЦА

Јединица је написана 10 пута у улози цифре јединица, 10 пута као цифра десетица и једанпут у улози цифре стотина, значи, укупно 21 пут ■

значи да нема потребе убијати животиње да би се он добио. Иначе, таурин је састојак појединих људских органа, а највише га има у срчаном ткиву и у мозгу. Досадашња испитивања о делотворности таурина извођена су углавном на лабораторијским мишевима, тако да не може са сигурношћу да се каже да ли он заиста има сва својства која му се приписују. А каже се да енергетска пића с таурином побољшавају памћење, држе човека

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

АНАГРАМ

Сао Томе и Принципе ■

СПИРАЛНА ИСПУЊАЉКА

Маслина, циклама (магарац, цензура, Андрија, аматер, ратари, искон, најам, „Мати“, Исак, кси, ива, Ал, лл) ■

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

Паг, мп, срп, сликарство, смршати, т, м, наилазак, еластика, о, дестинатор, стасати, њ, б, иве, о, ка, алка, к, зец, стационари ■

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!

Утрехт (у осталим називима су различита слова) ■

ОСМОСМЕРКА

КОЗА (антилопа, бубамара, виле, гитара, горила, гуска, жаба, застава, крокодил, лабуд, мамут, морски пас, орангутан, орао, панталоне, паук, ракун, рода, сандала, свиња, слон, труба, ђуран, хаљина, шкољка) ■

С. Б.

будним и чине га физички спремнијим. Зато ове напитке често користе студенти кад се припремају за испите или спортисти које чекају напорни тренинзи. Пошто није сасвим јасно да ли има истине у наводима о чудесним моћима таурина, људима се обично саветује да не узимају више од два до три напитка дневно. Што се тиче вегетаријанаца, слободно могу да се послуже напицима с таурином јер овај састојак није животињског порекла ■

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

БРОЈ 2971

ЗАБАВНИК

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“
изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа ПОЛИТИКА АД
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача:
Милорад Гушавац
Генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Гrafички уредник Горан Војиновић

Редакција Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција Бранислав Вукомановић
Драгица Динчић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тилев

Редакција ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
Булевар
деспота Стефана 24
11001 Београд

Секретаријат 330-1452; 330-1456
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1186; 330-1426
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 386,10 дин. 3 месеца 1.158,30 дин.
6 месеци 2.316,60 дин. 12 месеци 4.633,20 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке
АД Београд: 205-16454-02

Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ
„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност
осталих валута. Полугодишња/авионом: I група –
Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка:
126 EUR. III група – Америка – Аустралија:
132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK

SWIFT- BIC: DRESDEFF
Name: DRESDNER BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN
GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK

SWIFT- BIC: KOBBSRBGXXX
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD
BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY

IBAN/ Account Number:
RS35205000702174700089
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-
IZDAVACKU I GRAFICKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:

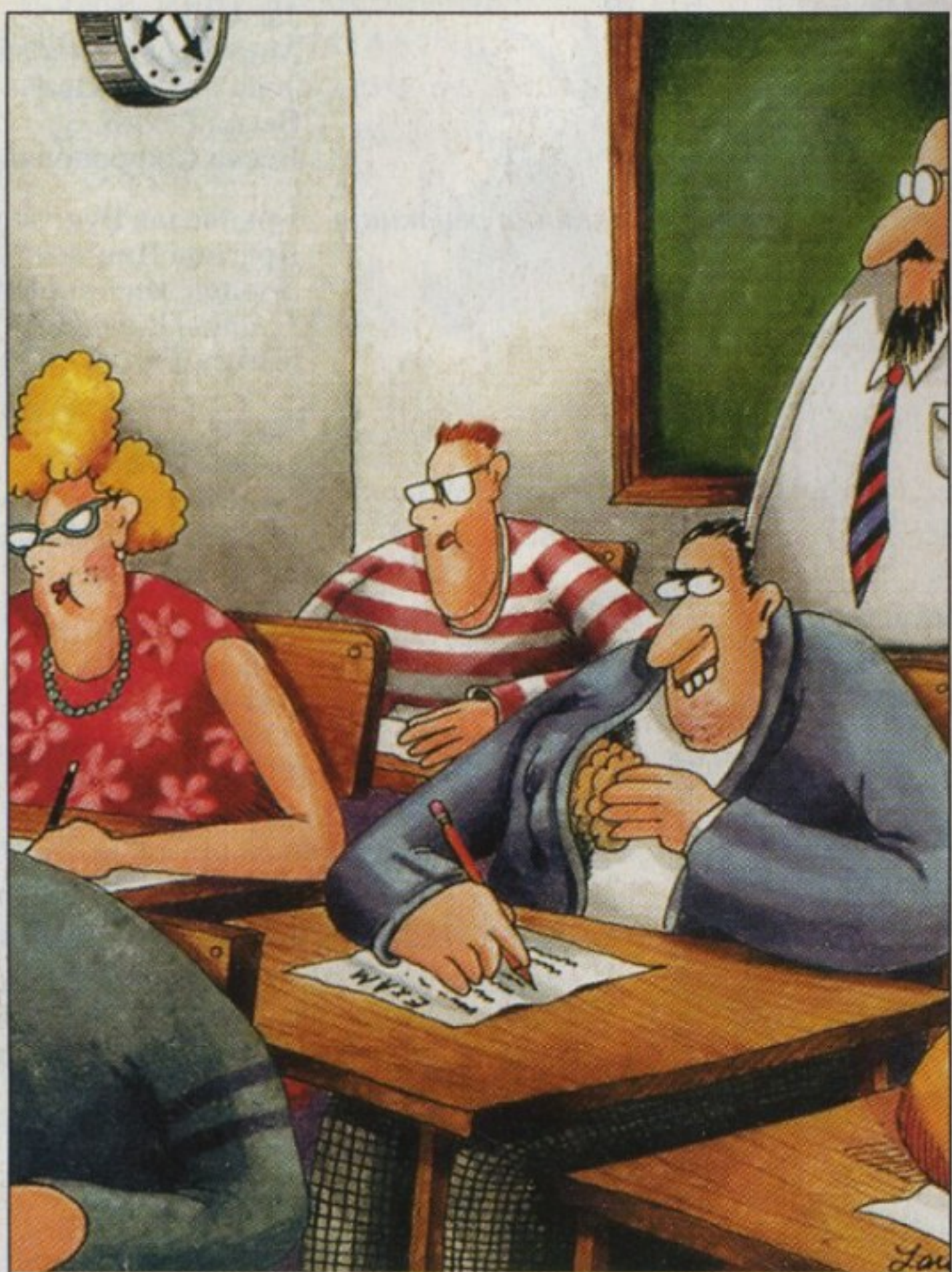
Претплата на лист Забавник

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА АД, Цетињска 1, Београд
Србија или на факс ++ 381 11 3373-160

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

ЧУДЕСНИ СВЕТ ГЕРИЈА ЛАРСОНА

У ТОКУ ИСПИТА АЛАН ЈЕ ИЗВУКАО
ВЕКИ МОЗАК!

„НЕ МРДАЈ, ФРЕНК! АКО ХОЋЕШ ДА СЕ ОТРЕСЕШ,
ОДОСМО МИ У ДРУГУ СОБУ!”

САМО ОНИ ЗНАЈУ ЗА РАЗЛИКУ

„ДО ЂАВОЛА, ЛОРЕТА! НЕ САМО
ДА ЈЕ ЈОШ ТУ, НЕГО ВИДИ ШТА
ЈЕ УРАДИО ОД МОГ ШТАПА!”

ПОДНАТКНИ
ЗАБАВНИК

16. 1. 2009.

РЕКЛИ

СУ

О УСПЕХУ...

**УСПЕХ ЈЕ ЛОШ УЧИТЕЉ.
ЧАК И ПАМЕТНЕ ЉУДЕ
НАВОДИ ДА МИСЛЕ
КАКО НЕ МОГУ
ПОСТАТИ
ГУБИТНИЦИ.**

Бил Гејтс
пословни човек, власник „Мајкрософта“
(рођен 1955)

**СВЕТ ЦЕНИ УСПЕХ,
А НЕ ВРЕДНОСТ.**

Ђакомо Леопарди
италијански писац
(1798–1837)

**ВЕРА У УСПЕХ,
УСПЕХА ЈЕ ПОЛА.**

Вељко Петровић
наш писац
(1884–1967)

**ТЕРМОМЕТАР УСПЕХА
ЈЕ ЉУБОМОРА
НЕЗАДОВОЉНОГ.**

Салвадор Дали
шпански сликар
(1904–1989)

**УСПЕХ ЈЕ НЕОПРОСТИВ
ГРЕХ ПРЕМА НАШИМ
ДРУГАРИМА.**

Емброус Бирс
амерички писац
(1842–1914)

**УВЕК ИМАЈ НА УМУ ДА ЈЕ
ТВОЈА ОДЛУЧНОСТ ДА
УСПЕШ ВАЖНИЈА
ОД БИЛО ЧИЈЕ.**

Абрахам Линколн
амерички државник
(1809–1865)

**УСПЕХ ЈЕ НАУКА.
УКОЛИКО ИМАШ УСЛОВЕ,
РЕЗУЛТАТ НЕЋЕ
ИЗОСТАТИ.**

Оскар Вајлд
ирски писац
(1854–1900)

**УСПЕХ ЈЕ КАО СМРТ.
ШТО СИ УСПЕШНИЈИ,
КУЋА ТИ ЈЕ НА ВЕЋЕМ
БРДУ, А НА ЊОЈ И СВЕ
ВИША ОГРАДА.**

Кевин Спејси
амерички глумац
(рођен 1959)

**РАДИ ОНО ШТО МИСЛИШ
ДА ЈЕ ДОБРО, А НЕ ЗБОГ
ТОГА ШТО ЈЕ ПРИЛИКА
ЗА ПОСТИЗАЊЕ УСПЕХА.**

Вацлав Хавел
чешки писац и државник
(рођен 1936)

Илустровао Душан Павлић

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD

